

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Företagsekonomiska Institutionen
FEKN90, Företagsekonomi
Examensarbete på Civilekonomprogrammet
VT 2014

Väsentlighet och risk inom revision

*- En kvalitativ studie över revisorers resonemang vid
risk- och väsentlighetsbedömningar*

Författare

Pia Eriksson

Anastasia Kollén

Handledare

Kristina Artsberg

Förord

Först och främst vill vi tacka alla respondenter som har deltagit i vår undersökning. Det skulle inte varit möjligt att genomföra denna studie utan er medverkan och hjälp.

Ett stort tack vill vi rikta till vår handledare Kristina Artsberg som gett oss en bra vägledning, konstruktiv kritik och kommentarer samt tillhandahållit oss nyttiga råd genom hela skrivandeprocessen.

Vi vill också tacka våra opponenter Stefan Levin och Niklas Norstedt samt Josefin Ollermark och Johan Olsson för deras kommentarer och kritik angående vår uppsats.

Slutligen vill vi även tacka våra familjer för deras stora stöd och hjälp.

Lund, maj 2014

Pia Eriksson

Anastasia Kollén

Sammanfattning

- Uppsatsens titel:** Väsentlighet och risk inom revision – En kvalitativ studie över revisorers resonemang vid risk- och väsentlighetsbedömningar
- Seminariedatum:** 2014-05-26
- Kurs:** FEKN90, Examensarbete på Civilekonomprogrammet, 30 HP
- Författare:** Pia Eriksson och Anastasia Kollén
- Handledare:** Kristina Artsberg
- Nyckelord:** Risk, väsentlighet, väsentlighetsnivå, revision, risk- och väsentlighetsbedömningar
- Syfte:** Syftet med uppsatsen är att undersöka konsekvenserna av olika professionella bedömningar av revisorer angående risk och väsentlighet. Vi vill även skapa förståelse för vilka faktorer som påverkar dessa bedömningar och orsakar skillnader i revisorers fastställande av väsentlighetsnivå.
- Metod:** En kvalitativ metod med en induktiv inriktning samt en experimentell studie i form av ett case.
- Teoretiska perspektiv:** Teorin har inhämtats från olika akademiska artiklar som handlar om hur revisorers risk- och väsentlighetsbedömningar påverkas av olika faktorer.
- Empiri:** Empirin har samlats in genom semi-strukturerade intervjuer samt genomförandet av ett experiment. Antalet respondenter i studien var fem revisorer, från både större och mindre revisionsbyråer.
- Slutsatser:** Resultatet av undersökningen visar att revisorernas fastställda väsentlighetsnivåer skiljer sig relativt mycket åt (den lägsta väsentlighetsnivån är 600 000 kr och den högsta är 1 250 000 kr) samt att det finns både skillnader och likheter i deras förda resonemang. Likheterna kan urskiljas i respondenternas arbetsätt och att de förhåller sig mycket till ISA.
- Orsaker till skillnaderna visar sig bero på att revisorerna använder olika referensvärden och procentsatser samt olika omfattningar av stöd från revisionsbyråernas metodiker. Även skillnader i

respondenternas professionella bedömningar kan urskiljas. Respondenterna motiverar risk- och väsentlighetsbedömningar på olika sätt och därför kommer fram till olika avgörande faktorer vid fastställandet av väsentlighetsnivån.

En starkt påverkande faktor för revisorernas väsentlighetsnivå är storleken på företagets egna kapital. Är detta starkt kan det påverka väsentlighetsbedömningen uppåt. Andra påverkansfaktorer är företagets intressenter samt hur mycket kontona fluktuerar i dess finansiella rapporter. Orsaker till skillnader i revisorernas professionella bedömningar beror även mycket på deras tidigare erfarenheter. Om revisorn har tidigare erfarenhet av branschen som osäker och stor risk för konkurser, så påverkar detta väsentligheten nedåt, dvs. att revisorn bedömer risken vara hög och därför vill granska mer. Riskbedömningarna visar sig även göras i två steg, en på övergripande plan och en mer ingående där risken för väsentliga fel bedöms. Det är den förstnämnda som påverkar väsentlighetsnivån mest medan den andra påverkar mängden granskningsarbete.

Abstract

Title: Materiality and Risk in Audit – A Qualitative Study of Auditors' Argumentations over Risk- and Materiality Assessments

Seminar date: 2014-05-26

Course: FEKN90, Master Thesis in Business Administration, 30 ECTS

Authors: Pia Eriksson and Anastasia Kollén

Advisor: Kristina Artsberg

Key words: Risk, Materiality, Materiality Threshold, Auditing, Risk- and Materiality Assessments

Purpose: The purpose of this thesis is to explore the impact of auditors' various professional judgements regarding risk and materiality assessments. We also want to get comprehension of the factors that influence these assessments and cause differences in auditors' determination of materiality level.

Methodology: A qualitative approach with an inductive orientation together with an experimental study in the form of a case.

Theoretical perspective: The theory has been collected from different academic articles concerning how auditors' risk and materiality assessments are affected by various factors.

Empirical foundation: The empirical data has been collected with the help of semi-structured interviews and implementation of an experiment. The number of respondents in the study are five auditors, from both larger and smaller accounting firms.

Conclusions: The result of the survey shows that the auditors determine materiality levels differently (the lowest materiality level is 600 000 kr and the highest one is 1 250 000 kr). There are both differences and similarities in the auditors' argumentations. The similarities can be seen in auditors' working process, during which they are regulated much by ISA.

On the one hand, the differences can be explained by the use of different bases and percentage ranges which are linked to those bases. On the other hand, they can be explained by the different

scopes of support from the methodology that the auditing firm applies. Besides, there were differences in the respondents' professional judgments. The respondents motivated their assessments differently and used various determinants in defining the materiality level.

A strong influencing factor on the auditors' materiality assessment is the size of the company's equity. If the equity is strong then it can affect the auditors' materiality assessment upward. The other influencing factors are the company's shareholders together with the accounts fluctuations in the company's financial statements. The differences in auditors' professional judgments depends much on their previous experience. If the auditor has previous experience of the industry as unsure and has a risk for bankruptcy then it affects the assessed materiality level downward, that means that the auditor assesses the risk to be high and wants to investigate the company's financial statements more comprehensive. As it turned out, risk assessments have to be done in two steps, one at the overall planning stage and the other one at the account level. The risk assessment at the overall planning stage has the most effect on the materiality assessment while the risk assessment at the account level affects the amount of auditing effort.

Innehåll

1	Inledning	10
1.1	Bakgrund	10
1.2	Problemformulering	11
1.3	Syfte	13
1.4	Avgränsningar	13
1.5	Disposition	13
2	Metod	15
2.1	Ämnesval	15
2.2	Tidigare kunskap inom ämnet	15
2.3	Kvalitativ metod	15
2.4	Induktiv metod	16
2.4.1	Analysmetod	16
2.5	Val av respondenter	17
2.6	Datainsamling	17
2.7	Primärdata	18
2.7.1	Intervjuer	18
2.7.2	Experiment	18
2.8	Litteratur	19
2.9	Undersökningsdesign	19
2.9.1	Validitet	19
2.9.2	Tillförlitlighet	20
2.9.3	Pålitlighet	20
2.10	Fördelar med att göra ett experiment	20
2.11	Metodvalets begränsningar och källkritik	20
3	Institutionalia	22
3.1	Revisorns mål vid utförandet av en revision	22
3.2	Definitioner av väsentlighet och risk	22
3.3	Risk- och väsentlighetsbedömningar i revisionsprocessen	23
3.3.1	Planeringsfasen	23
3.3.2	Genomförandefasen	24
3.3.3	Slutfasen	24
3.4	ISA 315	24
3.5	ISA 320	25
3.6	Fastställande av planerad väsentlighet	25
3.6.1	Enkel metod	26
3.6.2	Varierande eller storleksbestämmande metod	26
3.6.3	Genomsnittlig eller blandad metod samt formulametod	27
3.7	Fastställande av arbetsväsentlighet	27
3.8	Fastställande av väsentlighet för särskilda transaktionsslag, konton eller upplysningar	27
3.9	Revisionsriskmodellen	27
3.10	Samband mellan risk och väsentlighet	29
4	Teori – Faktorer som kan påverka risk- och väsentlighetsbedömningar	30
4.1	Revisorns personliga egenskaper	30
4.1.1	Professionell bedömning	30
4.1.2	Ålder och erfarenhet	30
4.1.3	Riskbenägenhet	31
4.1.4	Olika syn på revisionsriskmodellen	31
4.1.5	Syn på interna processer	32

4.2 Miljöfaktorer	32
4.2.1 Revisionsbyråns storlek och struktur	32
4.2.2 Skillnad i riskbedömning	33
4.3 Företagsspecifika risker	33
4.3.1 Typ av bransch	33
4.3.2 Klientens storlek och komplexitet	34
4.3.3 Kvalitet på klientens interna kontroll	34
4.3.4 Bolagets redovisade resultat	34
5 Empiri	35
5.1 Revisor A	35
5.1.1 Bakgrund	35
5.1.2 Allmänt om risk och väsentlighet	35
5.1.3 Hjälpmedel för risk- och väsentlighetsbedömningar	36
5.1.4 Planeringsfasen	36
5.1.5 Genomförandefasen	38
5.1.6 Slutfasen	39
5.1.7 Case	39
5.2 Revisor B	41
5.2.1 Bakgrund	41
5.2.2 Allmänt om risk och väsentlighet	41
5.2.3 Hjälpmedel för risk- och väsentlighetsbedömningar	41
5.2.4 Planeringsfasen	42
5.2.5 Genomförandefasen	44
5.2.6 Slutfasen	44
5.2.7 Case	44
5.3 Revisor C	45
5.3.1 Bakgrund	45
5.3.2 Allmänt om risk och väsentlighet	45
5.3.3 Hjälpmedel för risk och väsentlighetsbedömningar	46
5.3.4 Planeringsfasen	46
5.3.5 Genomförandefasen	48
5.3.6 Slutfasen	48
5.3.7 Case	49
5.4 Revisor D	49
5.4.1 Bakgrund	49
5.4.2 Allmänt om risk och väsentlighet	49
5.4.3 Hjälpmedel för risk- och väsentlighetsbedömningar	50
5.4.4 Planeringsfasen	50
5.4.5 Genomförandefasen	51
5.4.6 Slutfasen	52
5.4.7 Case	52
5.5 Revisor E	53
5.5.1 Bakgrund	53
5.5.2 Allmänt om risk och väsentlighet	53
5.5.3 Hjälpmedel för risk- och väsentlighetsbedömningar	53
5.5.4 Planeringsfasen	54
5.5.5 Genomförandefasen	56
5.5.6 Slutfasen	56
5.5.7 Case	56
6 Analys	58
6.1 Allmänt om risk och väsentlighet	58
6.2 Planeringsfasen	58
6.2.1 Övergripande riskbedömning	58

6.2.2	Fastställande av planerad väsentlighet.....	59
6.2.3	Fastställande av arbetsväsentlighet.....	60
6.2.4	Fastställande av väsentlighet för noterbara fel.....	60
6.2.5	Fastställande av väsentliga konton.....	61
6.2.6	Riskbedömning per konto.....	62
6.3	Genomförandefasen.....	63
6.4	Slutfasen.....	64
6.5	Sammanställning av Caset.....	64
6.5.1	Saknad information.....	64
6.5.2	Branschvärdering.....	64
6.5.3	Fastställande av planerad väsentlighet.....	64
6.5.4	Fastställande av arbetsväsentlighet.....	66
6.5.5	Väsentliga poster.....	67
6.5.6	Sammanfattning av respondenternas olika påverkansfaktorer.....	69
7	Slutsatser.....	70
7.1	Slutsatser.....	70
7.2	Förslag till vidare forskning.....	74

1 Inledning

I detta inledande kapitel presenterar vi bakgrunden till de begrepp som uppsatsen kommer att handla om, vilka är väsentlighet och risk inom revision. Bakgrunden kommer sedan att följas av en problemdiskussion som mynnar ut i uppsatsens huvudfråga med tillhörande delfrågor. Efter det förklaras syftet med uppsatsen samt görs en avgränsning. För att få en bättre överblick av hur uppsatsen är upplagd presenteras sist i kapitlet en disposition.

1.1 Bakgrund

Väsentlighet och risk är fundamentala begrepp för revisorer som kommer i kontakt med dessa i många sammanhang (Carrington, 2010). Revisorer har blivit föremål för omfattande kritik efter flera större revisionsskandaler, vilket har försämrat allmänhetens förtroende för dem (Jayalakshmy, Seetharaman & Khong, 2005). Detta har påverkat revisorer som har fått en stor utmaning i att återskapa detta förtroende, enligt forskarna (2005). Standardsättare och lagstiftare har också försökt att återskapa detta förtroende och att minska risken för skandaler (Porter, Simon & Hatherly, 2008). Efter fallet med Enron, där revisorer var inblandade i bedrägeri, skärptes lagarna i och med Sarbanes - Oxley Act (SOX) i USA som bl.a. inskränkte revisorers andra uppdrag hos klienter samt krävde ökad rapportering av effektiviteten på klientens system för intern kontroll (Porter et al., 2008).

I dagens samhälle, där kapital och företagsledningar ofta är skilda från varandra, finns det många intressenter som har behov av att revision utförs, exempelvis ägare, kreditgivare, leverantörer, stat och kommun, anställda, kunder, samt styrelser och VD:ar (FAR Förord, 2013). Med revision menas att en revisor granskar ett företags redovisning och förvaltning och sedan gör ett uttalande om revisionens resultat i en årlig revisionsberättelse (FAR Förord, 2013). Med revision ökar trovärdigheten på företagets finansiella information, eftersom i revisionsberättelsen uttalar revisorn att de finansiella rapporterna i sin helhet inte innehåller väsentliga felaktigheter, dvs. att revisorn uttalar sig med hög men inte med absolut säkerhet (FAR Förord, 2013).

En revisor kan inte granska all information som finns i företagets finansiella rapporter (FAR Förord, 2013). Dessutom har revisorn begränsade resurser i tid och pengar (Carrington, 2010). För att kunna uppnå revisionens mål och producera en revisionsberättelse har enligt Carrington (2010) revisorn många frågor att ställa sig: Vad ska granskas? Hur noggrant ska detta granskas? När måste revisionen vara klar? m.m. Revisorn måste alltså göra ett urval av de granskningsmetoder som är mest effektiva för ett visst revisionsuppdrag (FAR Förord, 2013).

Väsentlighet och risk två centrala begrepp inom revision som är nära kopplade till varandra (Carrington, 2010). Enligt författaren (2010) effektiviserar väsentlighet revisionen genom att revisorn fastställer den kvantitativa väsentlighetsnivån, som samtidigt avspeglar den risknivå som revisorn eftersträvar. Väsentlighetsnivå är ett övergripande mått på det totala fel som

revisorn kan acceptera i redovisningen för att kunna göra ett uttalande i revisionsberättelsen (Carrington, 2010).

Med hjälp av risk- och väsentlighetsbedömningar kan revisorn bestämma vad och hur mycket som ska granskas samt när och hur granskningen ska ske (FAR Förord, 2013). Bedömningen av riskerna bidrar till att hitta väsentliga fel i företagets räkenskaper eller svagheter i den interna kontrollen, enligt FAR (Förord, 2013). Att göra sådana bedömningar kräver ett gott omdöme från revisorn, som måste bedöma vilka områden han eller hon inriktar det direkta revisionsarbetet på, dvs. revisorn måste bedöma vilka områden som innehåller störst risk för väsentliga fel (Artsberg, 2005). Artsberg (2005) anger att förmågan att ha ett gott omdöme är en viktig personlig kvalifikation för revisorsyrket, då revisorn måste balansera många intressen och många komplexiteter. Artsberg (2005, s. 118) konstaterar även att ”Ett gott omdöme är viktigt som goodwill för en revisor eller revisionsbyrå eftersom förhållandet revisor-klient bygger på en social relation.”

Det finns vissa vägledningar för hur risk- och väsentlighetsbedömningar ska göras i form av ISA (International Standards on Auditing), sådana som ISA 200 *Den oberoende revisorns övergripande mål samt utförandet av en revision enligt International Standards on Auditing*, ISA 315 *Identifiera och bedöma riskerna för väsentliga felaktigheter genom att förstå företaget och dess miljö (omarbetad)* och ISA 320 *Väsentlighet vid planering och utförande av en revision* (FAR Samlingsvolym, 2011). Men det är revisorns egen erfarenhet som är avgörande hur dessa bedömningar ska göras (Artsberg, 2005).

1.2 Problemformulering

Väsentlighet är ett av de mest diskuterade begreppen inom revision (Gordeeva, 2011). Det är ett begrepp som enligt många forskare kräver mycket professionell bedömning från revisorns sida snarare än att följa regler eller vägledningar (Chong, 1992). Martinov och Roebuck (1998) konstaterar att anledningen till detta är att standardsättarna inte ger någon detaljerad vägledning angående väsentlighet. Bristen på en särskild vägledning från standardsättarnas sida samt bristen på forskning inom detta område ställer till stora problem för risk- och väsentlighetsbedömningar och inkonsekvenser mellan revisorer (Martinov & Roebuck, 1998).

Det finns ingen enighet mellan revisorer om vad som är en lämplig väsentlighetsnivå (Iskandar & Iselin, 1996). Vad som kan anses väsentligt för en revisor kan anses oväsentligt för en annan även vid samma förutsättningar (Carrington, 2010). Variationerna av väsentlighetsbedömningar kan leda till att förtroendet för revisionsbranschen minskas om två revisionsbyråer kommer fram till olika bedömningar vid en liknande situation (Estes & Reames, 1988). Dessutom kan olika väsentlighetsbedömningar av samma situation visa varierande omfattningar av revisionsarbete mellan revisorer (Messier, Martinov-Bennie & Eilifsen, 2005). Detta kan leda till att revisorn antingen gör för mycket eller för lite revisionsarbete, och därför kan effektiviteten på revisionen minskas samtidigt som inkonsekvenser sker i revisionskostnaderna (McKee & Eilifsen, 2000).

En hel del studier visar att det finns skillnader i fastställandet av väsentlighetsnivån såväl för de finansiella räkenskaperna som helhet som för särskilda transaktionsslag och konton mellan revisorer (Chong, 1992). Enligt Messier et al. (2005) beror i många fall variationerna i väsentlighetsnivåerna för de finansiella rapporterna som helhet på olika val av referensvärden samt procentsatser som sedan tillämpas till de valda referensvärdena. Även om många inom revisionsbranschen är överens om att nettovinsten är ett lämpligt referensvärde vid beräkningen av väsentlighetsnivå för de finansiella rapporterna som helhet, så finns det revisionsbyråer som under samma förutsättningar använder andra referensvärden, enligt forskarna (2005). Hur revisorer sedan fördelar väsentlighetsnivån mellan bestämda konton skiljer sig också åt mellan revisorer, och anledningen till detta är att vissa revisionsbyråer använder datorprogram medan andra inte gör någon fördelning alls (Messier et al., 2005).

Porter et al. (2008) anser att skillnader i väsentlighetsbedömningar kan också delvis förklaras med hjälp av vissa faktorer som påverkar revisorns väsentlighetsbedömningar. Till sådana faktorer hör revisorns personliga egenskaper samt miljöfaktorer (Porter et al., 2008). I vår uppsats till personliga egenskaper hör revisorns professionella bedömning, ålder, erfarenhet, riskbenägenhet, m.m. Med miljöfaktorer menar vi revisionsbyråns storlek och struktur. Vi tar även upp företagsspecifika risker, sådana som typ av bransch, klientens storlek och komplexitet, kvalitet på klientens interna kontroller samt företagets redovisade resultat.

Martinov och Roebuck (1998) visar i sin studie att även riskbedömningar varierar mycket mellan revisionsbyråer. Deras undersökning (1998) visar att variationerna kan bero på revisorns professionella bedömning som kan variera kraftigt mellan revisorer. De inkonsekvenser som uppstår på grund av olika professionella omdömen kan leda till annorlunda uppfattningar om vad som anses vara riskabelt eller inte i företagets finansiella rapporter, enligt forskarna (1998). Dessutom kan skillnader i riskbedömningar bero på att vissa revisionsbyråer ger en detaljerad beskrivning över hur revisorn ska göra riskbedömning, medan andra byråer inte ger någon särskild vägledning och då måste revisorn använda mer av sin professionella bedömning (Martinov & Roebuck, 1998).

Martinov och Roebuck (1998) anger i sin studie också en annan förklaring till uppkommande skillnader i riskbedömningar, vilken är olika syn på revisionsriskmodellen, dvs. att revisorer bedömer komponenterna i revisionsriskmodellen på olika sätt. Forskarnas undersökning (1998) visar att vissa revisionsbyråer bedömer inneboende risk i kombination med kontrollrisk, medan andra byråer bedömer komponenterna var för sig. Användandet av olika tekniker vid riskbedömningar kan påverka revisionens effektivitet om olika revisionsbyråer gör bedömningar annorlunda (Martinov & Roebuck, 1998).

Eftersom det inte finns detaljerade instruktioner från standardsättarnas sida om hur risk- och väsentlighetsbedömningar egentligen ska fastställas, vilka referensvärden och procentsatser som ska användas samt hur de två begreppen integrerar med varandra, finner vi det intressant att undersöka detta område och ta reda på hur revisorer löser denna problematik i verkligheten.

Uppsatsens huvudfråga lyder enligt följande:

- Hur fastställer revisorer väsentlighetsnivå?

För att kunna besvara denna fråga ställs följande delfrågor:

- Hur resonerar revisorer vid risk- och väsentlighetsbedömningar?
- Vilka skillnader och likheter finns det i revisorers resonemang?
- Varför uppstår skillnader mellan revisorers risk- och väsentlighetsbedömningar?

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka konsekvenserna av olika professionella bedömningar av revisorer angående risk och väsentlighet. Vi vill även skapa förståelse för vilka faktorer som påverkar dessa bedömningar och orsakar skillnader i revisorers fastställande av väsentlighetsnivå.

1.4 Avgränsningar

Det kommer inte att tas upp hur revisorer fastställer väsentlighet för förvaltningsrevisionen, utan fokus kommer att läggas på väsentlighet i de finansiella rapporterna.

1.5 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i sju kapitel. Efter innehållsförteckningen följer det inledande kapitlet som består av en översiktlig bakgrund angående risk och väsentlighets betydelse i revisionen, en problemformulering som mynnar ut i uppsatsens huvudfråga samt delfrågor, syfte och avgränsning.

Kapitel 2 innehåller de metoder som används för datainsamlingen och för att kunna svara på uppsatsens frågeställningar.

I kapitel 3 beskrivs de bestämmelser och riktlinjer av ISA som revisorer förhåller sig till vid risk- och väsentlighetsbedömningar. Dessutom presenteras här befintliga klassiska teorier om risk och väsentlighet hämtad från olika litteratur.

Kapitel 4 innehåller olika vetenskapliga teorier angående risk och väsentlighet hämtade från olika forskningsartiklar.

Kapitel 5 innehåller uppsatsens empiridel vilken består av sammanställda intervjuer och case som var genomförda med respondenterna.

I kapitel 6 analyseras det samlade empiriska materialet.

I kapitel 7 presenteras resultatet av den genomförda undersökningen samt uppsatsens frågeställningar besvaras och diskuteras. Dessutom ges här förslag till vidare forskning.

I slutet av uppsatsen bifogas bilagorna som består av den intervjuguide som har använts vid intervjuernas tillfällen samt det case som respondenterna har haft till uppgift att göra.

2 Metod

För att kunna besvara uppsatsens frågor, nämligen hur revisorer fastställer väsentlighetsnivå, samt hur de resonerar vid risk- och väsentlighetsbedömningar har vi valt som strategi att använda oss av en kvalitativ metod med hjälp av semi-strukturerade intervjuer. Dessa kommer vi att kombinera med en experimentell design i form av ett case. Dessa metoder förklarar vi ingående i detta kapitel tillsammans med valet av ämnet samt våra tidigare kunskaper inom det.

2.1 Ämnesval

Eftersom vi båda två skulle vilja arbeta inom revision i framtiden, så var det självklart för oss att välja ett ämne inom detta område. För att hitta ämnet för uppsatsen har vi vänt oss till olika revisionsbyråer för att få idéer på aktuella intressanta frågeställningar som vi skulle vilja undersöka närmare. Det var viktigt för oss att ha ett uppsatsämne som skulle vara så intressant att det väcker intresse att fördjupa sig i ämnet, och därigenom tillgodogöra oss kunskap som blir till värde för oss när vi ska använda dessa kunskaper i yrkeslivet. Allt detta tycker vi, att vi har uppnått med vårt ämnesval.

Efter övervägningar av de föreslagna ämnena från olika revisionsbyråer, valde vi slutligen frågan som handlade om fastställande av väsentlighetsnivå, vilken vi fann mycket intressant. Vi kontaktade en revisor på den revisionsbyrå där vi hittade det föreslagna uppsatsämnet för att höra hur revisorn tänker angående denna problematik och möjligtvis få några råd. Revisorn ansåg att det är en av de mest aktuella och svåraste frågorna inom revision och som även har ett starkt samband med risk. Enligt revisorn kan man inte fastställa väsentlighetsnivå utan att bedöma möjliga risker. Efter mötet med revisorn samt rådgivning från vår handledare bestämde vi oss för att bredda det ämne som vi initialt hade tänkt skriva om till nuvarande frågeställning med tre delfrågor.

2.2 Tidigare kunskap inom ämnet

Den tidigare kunskap inom ämnet som vi har är begränsad till de kurser som vi läst på civilekonomprogrammet, inom områdena redovisning och revision. Ingen av oss har arbetat med revision tidigare. Den teoretiska kunskapen som vi har inom områdena revision och redovisning har inhämtats från läroböcker, revisionsstandarder, föreläsningar och annat undervisningsmaterial som vi tagit del av.

2.3 Kvalitativ metod

Metoden som kommer att användas för att besvara uppsatsens frågeställning kallas för kvalitativ forskningsmetod. Kvalitativ metod kännetecknas av att den lägger sin tonvikt på kvaliteten och analysen av datan (Bryman & Bell, 2003). Metoden skiljer sig ifrån den kvantitativa som lägger sin tonvikt på insamling av numeriska data och innebär att den kvalitativa metoden snarare kan anses vara betonande på ord framför siffror (Bryman & Bell, 2003).

Fördelar med den kvalitativa forskningsmetoden är att den ger en möjlighet att studera saker ute i sin rätta kontext, dvs. genom ordinära händelser ute i dess naturliga miljö (Bryman, 2012). Detta anser vi stämmer bra in till vår undersökning, då vi vill ha en djupare förståelse om hur revisorer går tillväga vid fastställandet av väsentlighetsnivå i praktiken, samt hur de tänker angående denna problematik. Det är intressant för oss att undersöka hur våra respondenter resonerar kring risk- och väsentlighetsbedömningar ute i sin sociala miljö. Den kvalitativa metoden hjälper oss att fånga in denna kunskap.

2.4 Induktiv metod

Vi har valt en induktiv metod för att undersöka uppsatsens frågeställning. Beroende på relationen som finns mellan teori och empiri gör man en indelning i induktiv respektive deduktiv metod i syfte att få fram kunskaper (Bryman & Bell, 2003). Artsberg (2005) anger att i induktiv metod är det empirin som är utgångspunkt för att bygga upp ny teori och dra slutsatser. Med en deduktiv metod menas att befintlig teori testas, prövas eller stärks med hjälp av en lämplig forskningsmetod (Artsberg, 2005).

Eftersom vi i vår uppsats strävar efter att undersöka hur revisorer kommer fram till en väsentlighetsnivå i praktiken anser vi att en induktiv metod är ett bra sätt att uppnå målet med uppsatsen. Vi kommer då främst att använda oss av den insamlade empirin för att undersöka hur detta går till. Eftersom risk- och väsentlighetsbedömningar ofta fastställs utifrån revisorns professionella bedömning, anser vi att det bästa tillvägagångssättet för att få svar på vår huvudfråga, nämligen hur revisorer fastställer samt resonerar kring dessa bedömningar, blir genom att studera empirin. Med hjälp av den insamlade empirin kan vi sedan koppla revisorernas fastställda väsentlighetsnivåer med deras resonemang för att kunna undersöka bakomliggande orsaker till skillnader. Med stöd av empirin kommer vi således att kunna svara på uppsatsens huvudfråga, bygga upp ny kunskap kring ämnet samt dra slutsatser.

För att kunna förstå problematiken angående risk- och väsentlighetsbedömningar i revisionsprocessen kommer vi att studera de tidigare befintliga teorierna i detta område. Anledningen till detta är att känna till de faktorer som kan påverka revisorns risk- och väsentlighetsbedömningar och leda till skillnader i dessa bedömningar.

2.4.1 Analysmetod

Den strategi som vi kommer att förhålla oss till vid vår analys kallas för grundad teori (Bryman & Bell, 2003). Denna metod är enligt författarna (2003, s. 449) inriktad på "utveckling av en teori på grundval av data och ett synsätt som är iterativt." Med iterativ menas ett återkommande samspel mellan insamling och analys av data (Bryman & Bell, 2003). Detta kan i sin tur påverka den fortsatta datainsamlingsprocessen, enligt författarna (2003). Den kvalitativa analysmetoden skiljer sig åt från den kvantitativa, där all insamlad data analyseras i slutet av insamlingen och innehåller redskap som kodning av data, vilket innebär att man sammanställer, organiserar och delar in datan till att passa in i en klass av händelser (Bryman & Bell, 2003). Vi har sammanställt samt delat in datan i olika faser i revisionsprocessen. När vi analyserar datan kommer vi därför att koda den, göra jämförelseanalys samt sträva efter en teoretisk mättnad, alltså när nya data inte ger oss någon

ny information (Bryman & Bell, 2003). Vi vill också med hjälp av insamlad data kunna göra teoretiska antaganden och formuleringar. De slutsatser som vi ska dra kommer att grundas på vår analys av uppsatsens empiridel i syfte att bygga upp ny kunskap inom ämnet.

2.5 Val av respondenter

Eftersom vi undersöker väsentlighet och risk för den externa revisorn, ville vi ha revisorer som respondenter, huvudsakligen auktoriserade revisorer. Anledningen till detta val är att det är den auktoriserade revisorn som måste göra ett uttalande i en revisionsberättelse angående de finansiella rapporterna. För att kunna göra ett sådant uttalande måste revisorn avgöra vad som anses vara väsentligt eller oväsentligt vid varje revision. En annan anledning till att vi vill ha auktoriserade revisorer som respondenter är att det finns ett visst krav som ställs på dem i form av liknande utbildning och förväntad kunskap. Om respondenten inte av någon anledning har gjort sitt prov för auktorisation ännu, vill vi ändå ha den som respondent om det har visat sig att respondenten har flerårig erfarenhet av risk- och väsentlighetsbedömningar.

Vi har valt att vända oss till revisorer som är verksamma i olika revisionsbyråer, till revisorer som arbetar på större samt mindre revisionsbyråer. Anledningen till detta är att kunna få varierande synsätt på risk- och väsentlighetsbedömningar.

Vi har skickat förfrågningar till olika revisionsbyråer som ligger i södra Sverige. De fem respondenterna som ville delta i intervjuer och experimentet befinner sig i detta område och är representanter från både större och mindre revisionsbyråer. Vi gjorde en bedömning angående antalet respondenter och har kommit fram till att för att besvara huvudfrågan av uppsatsen och för att kunna gå djupare i undersökningen inom vårt problematikområde var det lämpligt med fem respondenter. Syftet med detta val är att kunna göra så detaljerade beskrivningar av revisorernas resonemang vid risk- och väsentlighetsbedömningar som möjligt, vilket vi anser skulle varit svårt att göra om vi hade haft ett större antal respondenter.

Vid presentationen av våra respondenter använder vi anonyma namn sådana som Revisor A, Revisor B, Revisor C, Revisor D och Revisor E. Revisionsbyråernas namn anges inte utan bara storlek. Revisionsbyråerna delas in i större och mindre. Med en större revisionsbyrå menar vi en byrå som hör till Big 4 medan en mindre revisionsbyrå är inte en av Big 4.

2.6 Datainsamling

Artsberg (2005) konstaterar att för att kunna skapa kunskap behövs data som i sin tur måste sammanföras med olika andra datakällor samt bearbetas. Författaren (2005) betonar att beroende på vilket syfte man har eller vilket problem man vill lösa använder man sig av olika typer av data, vilka består av primär- eller sekundärdata. Med primärdata menas data som samlats in av forskaren själv för en viss situation, och med sekundärdata menas data som redan har samlats in av någon annan (Artsberg, 2005). Vi kommer endast att använda oss av primärdata i uppsatsen, vilken består av semi-strukturerade intervjuer samt ett experiment.

2.7 Primärdata

2.7.1 Intervjuer

Vi väljer att genomföra semi-strukturerade intervjuer. Anledningen till detta är att kunna gå ner på detaljnivå och djupet i vår problematik (Bryman & Bell, 2011). Användande av semi-strukturerade intervjuer ger oss en möjlighet att få fullständiga och detaljerade svar från våra respondenter, enligt Bryman och Bell (2011). Dessutom kan vi, som intervjuare, avvika från vår intervjuguide och ställa nya frågor som ett tillägg till det som respondenten har svarat. Respondenterna har även en möjlighet att uttrycka egna åsikter och idéer samt säga vad de anser vara relevant och viktigt inom det diskuterade ämnet (Bryman & Bell 2011).

Materialet till mötet med respondenterna, som består av en intervjuguide och ett case, har skickats till dem i förväg. Intervjuguiden är utformad med hänsyn till uppsatsens frågeställningar och syfte. Den finns som bilaga 1 till uppsatsen. Den innehåller de frågeställningar som vi skulle vilja diskutera med våra respondenter. Även om vi ska genomföra semi-strukturerade intervjuer som ger oss en frihet att avvika från ordningen av frågor som står i intervjuguiden, ska vi försöka att följa den ursprungliga ordningen för att sedan kunna göra en jämförelseanalys av respondenternas svar på ett jämförbart sätt (Bryman & Bell, 2011). Detta kan genomföras genom att alla respondenterna får samma frågeställningar, s.k. "frågestimuli", enligt Bryman och Bell (2011). I samband med intervjun kommer vi att använda bandspelare i syfte att inte bli stressade av behovet att göra anteckningar om det som sägs.

2.7.2 Experiment

Vi kommer att göra ett experiment med våra respondenter. Genom experimentet vill vi testa hur våra respondenter fastställer väsentlighetsnivå samt hur de resonerar vid risk- och väsentlighetsbedömningar. Experimentet görs i form av ett case som innehåller beskrivning av ett hypotetiskt företag samt hypotetiska resultat- och balansräkningar. Alla respondenter ges samma case för att vi ska kunna jämföra dem med varandra.

Vid utformningen av caset har vi använt oss av olika liknande case som vi har kommit i kontakt med genom vår utbildning. Beskrivningen av företaget presenterar information om dess ägarstruktur, nyckelpersoner, internkontroll samt väsentliga händelser som har inträffat under verksamhetsåret. Vid beskrivandet av företaget har vi försökt att bygga in några kvalitativa faktorer samt risker som kan vara avgörande vid risk- och väsentlighetsbedömningar enligt revisionsstandarderna, sådana som osäkra fordringar, en stor investering som finansieras med banklån samt ett sjunkande resultat. Vi har inkluderat dessa faktorer för att kunna undersöka deras påverkande effekt på risk- och väsentlighetsbedömningen, vilket vi sedan undersöker genom en djupintervju med respondenten. Vi angav även att det inte rörde sig om en förstagsrevision och att revisorn redan kände företaget och dess miljö, vad anses vara viktigt vid en bedömning av risk för väsentliga felaktigheter enligt ISA 315.

Utformade hypotetiska resultat- och balansräkningar bifogas som bilaga 2 till uppsatsen. Alla siffrorna är hypotetiska och utformade med hänsyn till företagets väsentliga händelser under räkenskapsåret.

2.8 Litteratur

För att skapa oss en förståelse över hur risk- och väsentlighetsbedömningar görs kommer vi att använda oss av de böcker som vi har dels använt under våra tidigare studier, och dels andra som vi har hittat på Ekonomihögskolans bibliotek. Den elektroniska boken som vi refererar till är en praktisk guide för revisorer vilken vi hittade på FAR Online, vars länk finns på Lunds universitets biblioteks hemsida. Dessutom har vi hittat många icke-vetenskapliga artiklar som behandlar vår problematik. De artiklarna har vi hittat i olika databaser i Lunds universitets bibliotek. Främst har vi letat i Business Source Complete, Emerald, Google Scholar samt Science Direct. De sökord som vi har använt är "Materiality", "Risk", "Materiality and Risk", "Materiality" and "Risk", "Materiality in Auditing", "Risk in Auditing", "Audit", "Risk Assessment" och "Audit Risk". Ibland under sökningen har vi fått några förslag av databasen på andra artiklar som handlade om vårt ämne och som var relevanta för vår undersökning.

För att hitta de akademiska artiklarna har vi använt samma databaser och samma sökord som för de icke-vetenskapliga artiklarna. Vi har enbart använt oss utav vetenskapliga artiklar som har gått igenom en "Peer Review" process, dvs. att de har blivit granskade och godkända som akademiska forskningsartiklar. Vi har bl.a. använt oss av Business Source Completes funktion för detta, samt bett om råd från bibliotekarie angående andra databaser. Vi har även fått goda råd från vår handledare över lämpliga samt mindre lämpliga akademiska journaler för inhämtande av teori för uppsatsen.

2.9 Undersökningsdesign

Enligt Bryman och Bell (2003) utgör valet av undersökningsdesignen en ram för insamling och analys av datan. Detta omfattar sådana begrepp som validitet, tillförlitlighet och pålitlighet vilka kommer att beskrivas nedan (Bryman & Bell, 2003).

2.9.1 Validitet

Validitet står för hur gällande slutsatserna är som forskaren kommer fram till i undersökningen, enligt Bryman och Bell (2003). Undersökningen ska således utmynna i en trovärdig slutsats, baserad på den information som har samlats in för att kunna svara på uppsatsens frågeställningar. Författarna (2003) anger att validitet kan delas in i intern och extern validitet. Med intern validitet menas de slutsatser som dras utifrån kausala samband, t.ex. hur säker man är på att x verkligen påverkar y, och inte någon annan variabel (Bryman & Bell, 2003). I vårt case har vi utelämnat många påverkansvariabler för risk- och väsentlighetsbedömningar och därför försöker vi utreda hur enbart de variabler som vi har med påverkar respondenternas bedömningar. Med extern validitet menas om resultaten från en undersökning kan generaliseras så att de omfattar större delar av testmassan, detta innebär att det är viktigt att skapa sig ett representativt urval i form av rätt respondenter (Bryman & Bell, 2003). Vi anser att vi har ett bra urval av respondenter för att kunna uppnå målet och

syftet med uppsatsen. Dock är det enligt Bryman och Bell (2003) inte generalisering som är så viktigt vid kvalitativ forskning, utan snarare en förståelse av beteenden, värderingar samt bedömningar inom undersökningens kontext.

2.9.2 Tillförlitlighet

Då en kvalitativ forskare ofta beskriver sociala sammanhang så anses det vara viktigt att den beskrivningen också kan accepteras av de som ska ta del av rapporten (Bryman & Bell, 2003). Undersökningen ska genomföras enligt de regler som finns. Uppsatsen skickas därför till samtliga medverkande för att säkerställa att ingenting har feltolkats. Vi har även skickat varje respondents sammanställda intervju till dem för att kontrollera och godkänna den innan uppsatsens färdigställande.

2.9.3 Pålitlighet

Detta kriterium motsvarar reliabilitet, men är utformat för kvalitativ forskning (Bryman & Bell, 2003). Uppsatsen ska innehålla en komplett och åtkomlig rapportering av alla faser av forskningsprocessen, enligt författarna (2003). Rapporten ska också ha granskats av utomstående, vilket denna har gjorts av dels handledare samt av opponenter.

2.10 Fördelar med att göra ett experiment

Ett experiment används ofta för att se hur en variabel påverkas av i förväg manipulerade variabler (Bryman, 2012). När man utför experiment på en grupp individer, ges då möjlighet att undersöka hur dessa påverkas av det man vill att de ska utsättas för, i vårt fall bedöma de inbyggda kvantitativa samt kvalitativa faktorer som caset innehåller. Utfallet av vårt experiment leder till olika väsentlighetsnivåer fastställda av respondenterna, vilket ger oss ett resultat på att respondenten faktiskt har gjort dessa bedömningar. Ett experiment anses ha hög intern validitet (Bryman, 2012). Denna metod anses också vara en lämplig strategi när man vill förklara explorativa begrepp som hur och varför (Yin, 2006).

2.11 Metodvalets begränsningar och källkritik

Vi inser att det finns vissa begränsningar i vårt val av metod. Bryman och Bell (2003) menar att vid en kvalitativ forskningsmetod samlas en stor mängd data in, samt många olika beskrivande faktorer över sådant som den kvalitativa forskaren behöver bedöma för att skapa sig en bild över vad som egentligen påverkar respondenternas svar. Det kan vara svårt för forskaren att omarbete samt analysera all insamlad data (Bryman & Bell, 2003).

En begränsning kan vara enligt Bryman & Bell (2003) att när man genomför intervjuer är det inte säkert att respondenten vill lämna ut t.ex. känslig information, eller kanske inte respondenten kan besvara frågan. När det kommer till att göra ett kvalitativt experiment kan det även finnas en effekt som av forskare kallas för "Hawthorne-effekten", som betyder att försöksledarens närvaro kan påverka försökspersonerna, vilket kan skapa en skevhet i datan (Bryman & Bell, 2003). Enligt författarna (2003) kan försöksledaren även omedvetet förmedla sina förväntningar av studien, vilket kan påverka deltagarna. Vidare skriver författarna (2003) att respondenter även kan påverkas av att de vet om att de deltar i ett experiment, och således speglar inte datan den naturliga miljö som forskaren vill undersöka.

För att undvika dessa effekter har vi försökt att så mycket som möjligt låta våra respondenter tala fritt utifrån deras resonemang samt i de flesta fall hade även respondenten redan gjort caset och därigenom skapat sig en färdig bedömning som han eller hon sedan förmedlade.

En viss kritik kan även riktas till de befintliga teorier som har använts i uppsatsen. Eftersom att många av studierna över revisorers påverkansfaktorer genomfördes för flera decennier sedan är det möjligt att de hade fått ett annorlunda resultat om de hade genomförts idag, eftersom att mycket har hänt inom revisionsbranschen sedan dess, bl.a. nya regelverk och utvecklingar inom branschen.

3 Institutionalia

I detta kapitel går vi igenom de normer och riktlinjer som används av revisorer vid risk- och väsentlighetsbedömningar. Detta gör vi för att få en överblick på standardsättarnas syn på dessa bedömningar. Vi kommer att ta upp några avgörande bestämmelser ur ISA 200, ISA 315 och ISA 320, som är översatta av FAR med godkännande av IFAC (International Federation of Accountants), samt tillämplig litteratur angående revisionsprocessen. Vi kommer även att beskriva olika metoder som används i praktiken för att beräkna väsentlighetsnivå. Efter det kommer vi att förklara begreppet revisionsrisk och dess förhållande till väsentlighetsbedömning.

3.1 Revisorns mål vid utförandet av en revision

Enligt ISA 200 är målet för en revision att revisorn ska kunna följande:

- att uppnå rimlig säkerhet att de finansiella rapporterna i sin helhet inte innehåller väsentliga felaktigheter, vare sig de beror på felaktigheter eller på fel, och därigenom kunna uttala sig om huruvida de finansiella rapporterna, i alla väsentliga hänseenden, har upprättats enligt ett tillämpligt ramverk för finansiell rapportering, och
- att uttala sig om de finansiella rapporterna, och kommunicera enligt kraven i ISA, enligt sina iakttagelser (p. 11).

En revisor ska även upprätthålla god revisorssed, vilket innebär att det ställs flera yrkesetiska krav på honom eller henne (FAR Förord, 2013). Det ställs bl.a. krav på kvalifikationer som oberoende, kvalitet, professionell skeptisk inställning och professionell bedömning (ISA 200, pp. A14-27). För att kunna uppnå målet med revisionen och skapa sig en rimlig säkerhet att de finansiella rapporterna inte innehåller väsentliga felaktigheter, behöver revisorn inhämta lämpliga revisionsbevis som styrker detta påstående (ISA 200, p. 5). Det antal revisionsbevis som revisorn anser är tillräcklig påverkas av två faktorer, nämligen hur stor risken för felaktigheter är samt revisionsbevisens kvalitet (ISA 200, p. A29).

3.2 Definitioner av väsentlighet och risk

ISA 320 definierar väsentlighet enligt följande:

- felaktigheter, även utelämnanden, betraktas som väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i de finansiella rapporterna,
- bedömningar av väsentlighet görs mot bakgrund av övriga omständigheter och påverkas av en felaktighets storlek eller karaktär, eller en kombination av båda, och
- bedömningar av frågor som är väsentliga för användare av de finansiella rapporterna bygger på ett beaktande av vad som är gemensamma behov av finansiell information hos användare som grupp. Den möjliga effekten av felaktigheter för vissa enskilda användare, vars behov kan variera stort, betraktas inte (p. 2).

Med arbetsväsentlighet menas “det eller de belopp under väsentlighetsnivån för de finansiella rapporterna som helhet som revisorn bestämmer i syfte att till en lämpligt låg nivå minska sannolikheten för att summan av icke rättade och oupptäckta felaktigheter ska överstiga väsentligheten för de finansiella rapporterna som helhet” (ISA 320, p. 9).

Risken för väsentliga felaktigheter definieras ISA 200 som risken att de finansiella rapporterna innehåller väsentliga felaktigheter före revisionen (p. 13n). Denna består av två delar, nämligen den inneboende risken och kontrollrisken (p. A37). Dessa risker är en del av revisionsrisken, som enligt ISA 200 är “en funktion av riskerna för väsentliga felaktigheter och upptäcktsrisk” (p. A32).

3.3 Risk- och väsentlighetsbedömningar i revisionsprocessen

Carrington (2010) anser att väsentlighet och risk spelar en avgörande roll under hela revisionsprocessen. Särskilt är de viktiga i planeringen av revisionsarbetet och utvärderingen av testade revisionsbevis (Carrington, 2010). Vad som är väsentligt i varje fas inom revisionsprocessen avgörs av revisorns professionella omdöme (Messier et al., 2005).

3.3.1 Planeringsfasen

För att kunna planera revisionen krävs att revisorn skapar sig en förståelse för sin klient, genom att förstå dess aktiviteter och miljö (ISA 315). Det är även viktigt att revisorn förstår hur den interna kontrollmiljön fungerar, för att kunna göra risk- och väsentlighetsbedömningar (Porter et al., 2008). Florea och Florea (2010) anger att under planeringsfasen ska revisorn göra riskbedömningar tillsammans med väsentlighetsbedömningar för att bestämma omfattningen och karaktären av de revisionsbevis som ska inhämtas. Genom dessa bedömningar kan revisorer styra fokuset och omfattningen på granskningsprocesserna, och således minimera risken för att väsentliga fel och brister påverkar de finansiella rapporterna (Florea & Florea, 2012).

Det är i planeringsfasen som revisorn fastställer väsentlighet för de finansiella rapporterna som helhet (Messier et al., 2005). Enligt Porter et al. (2008) benämns den ofta för planerad väsentlighet och ger grunden för fastställandet av arbetsväsentlighet samt tolererbara felaktigheter på särskilda poster, transaktionsslag, konton eller utelämnanden. Med detta menar författarna (2008) att revisorer fastställer de maximala belopp av felaktigheter som revisorn kan acceptera i speciella poster som anses vara väsentliga. Vidare skriver författarna (2008) att det finns poster som är mer väsentliga än andra, vilka är mer betydelsefulla för användarna av redovisningen. Dessa innebär en högre risk och klassificeras då som väsentliga fastän beloppen understiger arbetsväsentligheten. Ett exempel på en sådan post är konton för likvida medel (Porter et al., 2008). Enligt författarna (2008) finns det även poster där användarna inte accepterar några fel, t.ex. skatter och avgifter. Arbetsväsentligheten är en avgörande faktor för mängden av granskningsarbete och fastställandet av denna nivå, samt vilka poster som ska anses vara väsentliga beror mycket på revisorns professionella omdöme (Porter et al., 2008). Revisorn ska även fastställa en tredje väsentlighetsnivå om det är tillämpligt för enskilda transaktionsslag, konton eller upplysningar (ISA 320, p. 10).

3.3.2 Genomförandefasen

Enligt Porter et al. (2008) sker i denna fas de granskningsåtgärder som ska genomföras, vilket innefattar substansgranskningar, s.k. walk-throughtester, intervjuer, observationer, tester av interna kontroller, m.m. Författarna (2008) anger att detta görs i syfte att säkerställa att informationen från redovisningssystemet är komplett, gällande och aktuell. Genom dessa tester och förfaranden inhämtas de revisionsbevis som ska ligga till grund för revisorns uttalande (Porter et al., 2008). Under denna fas kan det även uppkomma nya bevis som kräver att revisorn reviderar risk- och väsentlighetsbedömningar (Joldos, Stanciu & Grejdan, 2010).

3.3.3 Slutfasen

Det är i slutfasen som den slutgiltiga väsentlighetsnivån fastställs och ska dokumenteras (Porter et al., 2008). Enligt Messier et al. (2005) är det även i denna fas som upptäckta felaktigheter jämförs med tolererbara felaktigheter i syfte att bestämma om felaktigheterna är väsentliga eller inte. Om analysen visar att felaktigheterna är väsentliga måste revisorn kräva justeringar av bolagets finansiella rapporter (Messier et al., 2005). Om revisorn under revisionen dessutom har fått kännedom om fakta som inte var kända vid fastställandet av den planerade väsentligheten måste han eller hon revidera den (Porter et al., 2008). Risknivåer ska också omvärderas och revideras i ljuset av nya omständigheter (Carrington, 2010).

Bild 1 illustrerar att revisorn måste göra kontinuerliga risk- och väsentlighetsbedömningar genom alla faserna i revisionsprocessen. Under planeringsfasen fastställs planerad väsentlighet, under genomförandefasen revideras den samt under slutfasen fastställs den slutgiltiga nivån som gäller för de finansiella rapporterna vilken ligger till grund för revisorns påstående i revisionsberättelsen.

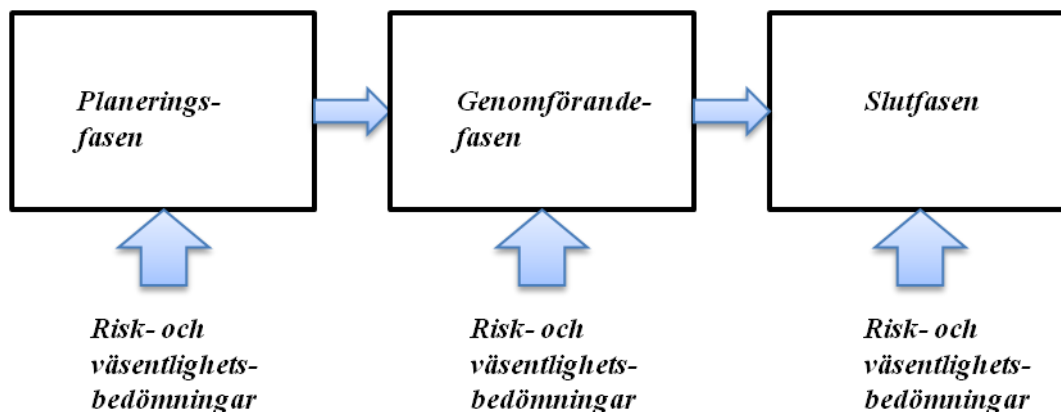

Bild 1: Revisionsprocessens faser.

3.4 ISA 315

Denna standard behandlar "revisorns ansvar för att identifiera och bedöma riskerna för väsentliga felaktigheter genom att förstå företaget och dess miljö, vilket innefattar företags interna kontroll" (ISA 315, p. 1). Förståelsen av företaget och dess miljö, inklusive företags interna kontroll, är en process som löper under hela revisionens gång, genom att revisorn

samlar in och bearbetar information som är relevant, och denna förståelse utgör grunden för planeringen av revisionen och kräver revisorns professionella bedömning (ISA 315, p. A1).

Enligt standarden ska revisorn identifiera och bedöma riskerna för väsentliga felaktigheter, såväl för de finansiella rapporterna som helhet som för transaktionsslag, konton och upplysningar, detta för att kunna utforma och utföra fortsatta granskningsåtgärder (ISA 315, p. 25). Standarden betonar att riskbedömning ska genomföras även på de finansiella rapporterna som helhet samt på särskilda transaktionsslag, konton och upplysningar, för att samla in tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis som ligger till grund för revisorns uttalande i revisionsberättelsen (ISA 315, p. 5).

Revisorns bedömning av risken för väsentliga felaktigheter för särskilda transaktionsslag, konton och upplysningar kan förändras under revisionen, om revisorn har fått tillgång till information som skiljer sig från den initiala informationen på vilken riskbedömningen grundades (ISA 315, p. 31).

3.5 ISA 320

ISA 320 ger en övergripande vägledning om hur revisorn ska gå tillväga för att fastställa en väsentlighetsnivå för de finansiella rapporterna som helhet (planerad väsentlighet), arbetsväsentlighet samt för särskilda transaktionsslag, konton eller upplysningar. Eftersom denna vägledning inte kan förutse alla möjliga situationer vid fastställande av väsentlighetsnivå, så betonar standardsättaren att väsentlighetsbedömning utgår ifrån revisorns professionella bedömning (ISA 320, p. 4). Med professionell bedömning menas att revisorn vid varje revisionsuppdrag ska tillämpa relevant utbildning, kunskap och erfarenhet inom de gränser som utgörs av revisions- och redovisningsstandarderna samt yrkesetiska regler (ISA 200, p. 13k).

Enligt standarden är en vanlig utgångspunkt för fastställande av planerad väsentlighetsnivå att välja ett lämpligt referensvärde och sedan tillämpa ett procenttal till det valda referensvärdet (ISA 320, p. A3). Som referensvärden föreslår standarden olika kategorier av redovisat resultat, exempelvis resultat före skatt, summa intäkter, bruttovinst och totala utgifter, m.m. (ISA 320, p. A4). Procenttalet ska bestämmas utifrån revisorns professionella bedömning (ISA 320, p. A7).

Standarden betonar att revisorn vid fastställandet av väsentlighet inte bara ska göra kvantitativa beräkningar på upptäckta felaktigheter utan även ta hänsyn till deras karaktär, dvs. att standarden kräver bedömningar av både kvantitativa samt kvalitativa faktorer (ISA 320, p.6). Dessutom måste revisorn vid fastställandet av väsentlighetsnivå i planeringsfasen ta hänsyn till riskbedömningens karaktär, omfattning och tidpunkt samt att identifiera och bedöma riskerna för väsentliga felaktigheter (ISA 320, p. 6).

3.6 Fastställande av planerad väsentlighet

McKee och Eilifsen (2000) ger förslag på fyra kvantitativa metoder som revisorn skulle kunna använda sig av vid fastställande av planerad väsentlighet. Dessa är enkel metod,

varierande eller storleksbestämmande, genomsnittlig eller blandad samt formulametod (McKee & Eilifsen, 2000).

3.6.1 Enkel metod

Enligt McKee och Eilifsen (2000) kan revisorn med hjälp av enkel metod, vilken föreslår några referensvärden och procentsatser som revisorn kan använda vid väsentlighetsbedömningen, välja det referensvärde och den procentsats som anses vara lämpligast för en viss revision.

Enligt Messier (1983) är nettovinsten det mest användbara referensvärdet vid fastställandet av planerad väsentlighet. Även Iskandar och Iselin (1996) samt Chong Gin (1992) har kommit fram till samma slutsats.

Cafford och Carmichael (1984) anser att resultat före skatt, totala intäkter och totala tillgångar ofta är användbara referensvärden vid fastställandet av planerad väsentlighet. Författarna (1984) anger även att procenttalen som tillämpas till de referensvärdena befinner sig inom sådana intervall som 5 % - 10 % av resultat före skatt samt 0,5 % - 2 % av totala intäkter eller totala tillgångar. Valet av procentsats beror på företagets storlek (Cafford & Carmichael, 1984).

Chewing och Higgs (2002) föreslår följande referensvärden och procentsatser:

- 4 % - 6 % av intäkter
- 0,5 % - 1 % av tillgångar
- 1 % - 2 % av eget kapital

Cosserat och Rodda (2009) beskriver att sådana referensvärden som omsättningar, bruttovinst, totala tillgångar samt eget kapital är andra förekommande referensvärden som revisorer använder sig av vid fastställandet av planerad väsentlighet. Till sådana referensvärden kan följande procentsatser tillämpas, nämligen 0,5 % av omsättningen, 2 % av bruttovinsten, 0,5 % av totala tillgångar och 1 % av eget kapital (Cosserat & Rodda, 2009). Detta stämmer överens med McKee och Eilifsen (2000) med ett undantag att forskarna (2000) ytterligare nämner ett referensvärde. Det är resultat före skatt och där lämplig procentsats är 5 % (McKee & Eilifsen, 2000).

3.6.2 Varierande eller storleksbestämmande metod

Enligt McKee och Eilifsen (2000) föreslår denna metod också referensvärden och procentsatser som ska användas av revisorn vid fastställande av planerad väsentlighet. Valet av dessa beror på storleken på bruttoreultatet som företaget redovisar (McKee & Eilifsen, 2000):

1. 2 % - 5 % av bruttoreultatet om det är mindre än \$20 000
2. 1 % - 2 % av bruttoreultatet om det är mellan \$20 000 och \$1 miljon
3. 0,5 % - 1 % av bruttoreultatet om det är mellan \$1 miljon och \$100 miljoner
4. 0,5 % av bruttoreultatet om det överstiger \$100 miljoner

3.6.3 Genomsnittlig eller blandad metod samt formulametod

Genomsnittlig eller blandad metod innebär att planerad väsentlighet fastställs genom en genomsnittlig beräkning av fyra eller fem referensvärden hämtade från enkel metod, eller en beräkning som utförs med hjälp av en viss formel på en specifik post från årsredovisningen (McKee & Eilifsen, 2000).

Formulametod innehåller en matematisk formel som skapades av KPMG 1998 och har följande utseende (McKee & Eilifsen, 2000):

$$\text{Väsentlighet} = 1,84 \times (\text{Störst av tillgångar eller intäkter})^{2/3}$$

3.7 Fastställande av arbetsväsentlighet

Porter et al. (2008) anser att arbetsväsentlighet kan fastställas i intervallet 50 % - 75 % av den planerade väsentligheten. Författarna (2008) konstaterar att om det inte finns några anmärkningar och påpekanden från tidigare utförda revisioner kan arbetsväsentligheten fastställas närmare 75 % av den planerade väsentlighetsnivån, och om det finns fastställt arbetsväsentligheten till gränsen som närmar sig 50 %. Även om riskbedömningen anses vara hög i ett visst konto eller transaktion, så fastställs arbetsväsentligheten närmare 50 % (Porter et al., 2008).

3.8 Fastställande av väsentlighet för särskilda transaktionsslag, konton eller upplysningar

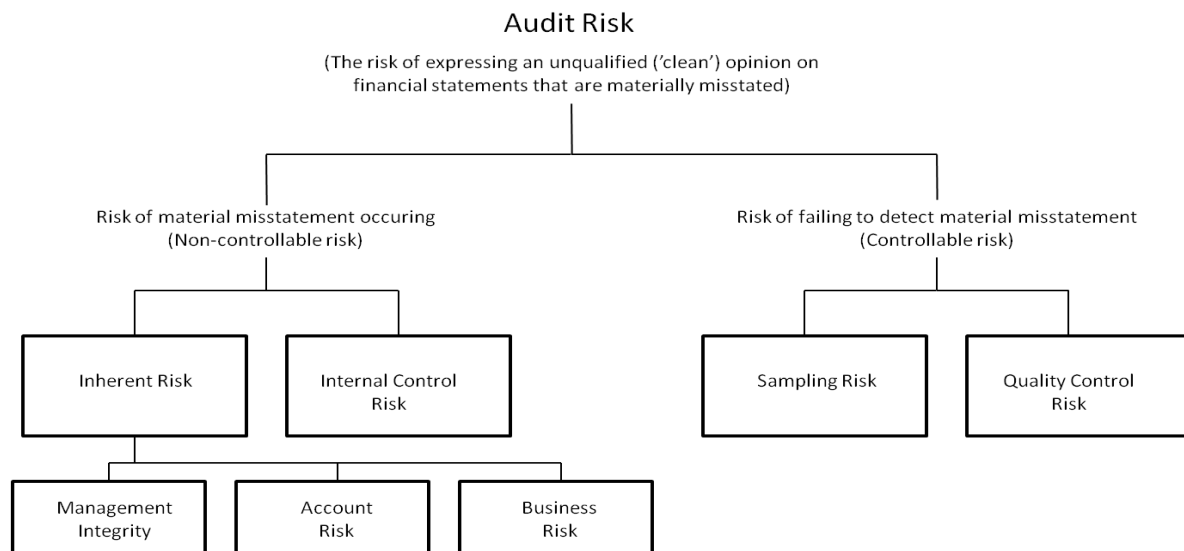
Zuher, Elliot, Kitmey och Leisenring (1983) konstaterar att revisorn tenderar att fördela en större del av planerad väsentlighet till konton som innehåller stora belopp. Beslutet om fördelningen kan även bero på priset på revisionen (Zuher et al., 1983). Med detta menar författarna (1983) att en ganska stor del av den planerade väsentlighetsnivån utdelas till en sådan balanspost som exempelvis varulager, eftersom den är relativt svår att revidera och kräver mycket tid, medan en mindre del av väsentlighetsnivån bör gå till sådana balansposter som kassa och långsiktiga skulder. Dessutom anser Zuher et al. (1983) att revisorn bör ta hänsyn till variationer i beloppet för ett särskilt konto eller transaktion. Ju större variationerna är, desto större del av den planerade väsentlighetsnivån bör tilldelas det kontot (Zuher et al., 1983). Gist, Shastri och Colson (2003) föreslår att fördela den planerade väsentligheten på konton och transaktioner i förhållande till deras bokförda värde.

3.9 Revisionsriskmodellen

Porter et al. (2008) anger att revisionsriskmodellen är en matematisk funktion som revisorn kan använda sig av vid fastställande av revisionsrisken. Enligt modellens funktion är revisionsrisken beroende av förhållandet mellan den inneboende risken, kontrollrisken samt upptäcktsrisken. Författarna (2008) berättar att modellen består i huvudsak av två olika komponenter (Bild 2). Den ena är risken för att den finansiella redovisningen är väsentligt felaktig, vilken beror på den inneboende risken och kontrollrisken, och den andra är risken att revisorn inte upptäcker väsentliga fel i redovisningen, vilken beror på upptäcktsrisken (Porter et al., 2008). Revisorn kan välja att betrakta komponenterna separat eller som en kombinerad

bedömning (ISA 200, p. A40). Revisionsriskmodellen kan uttryckas i en formel som är följande (FAR Förord, 2013):

$$\text{Revisionsrisk} = \text{Inneboende risk} * \text{Kontrollrisk} * \text{Upptäcktsrisk}$$

Bild 2: Revisionsriskmodellens komponenter. (Från *Principles of External Auditing* av Porter et al., 2008, s. 83)

Inneboende risk: Denna risk definieras enligt ISA 200 som “känsligheten hos ett påstående om ett transaktionsslag, ett konto eller en upplysning för en felaktighet som skulle kunna vara väsentlig, antingen enskilt eller tillsammans med andra felaktigheter, före beaktande av eventuella kontroller” (p. 13n). Porter et al. (2008) anger att denna risk påverkas främst av tre olika faktorer, nämligen företagsledningens integritet, kontorisk samt affärsrisk (Bild 2). Företagsledningens integritet visar på vilka moraliska aspekter och etiskt förhållningsätt som finns hos företagsledningen (Porter et al., 2008). Enligt författarna (2008) kan det ge revisorn en antydning till om företagsledningen har en tendens att vara oärlig i form av bedrägligt beteende, och således skapa risker som kan bli av betydelse för revisionen, t.ex. genom att manipulera resultatet. Med kontorisk menar författarna (2008) risken att det finns felaktigheter i den finansiella rapporteringen, p.g.a. misstag eller på felaktiga grunder. Med affärsrisk menar Porter et al. (2008) klientens övergripliga risk genom de transaktioner och processer som företaget utövar i sin verksamhet. Dessa risker kan se olika ut för olika verksamheter, exempelvis är vissa företag mycket känsliga för ekonomiska svängningar, konkurrens eller annan teknisk utveckling (Porter et al., 2008).

Kontrollrisk: Denna definieras enligt ISA 200 som “risken för att en felaktighet som skulle kunna finnas i ett påstående om ett transaktionsslag, ett konto eller en upplysning och som skulle kunna vara väsentlig, antingen enskilt eller tillsammans med andra felaktigheter, inte förhindras eller upptäcks och rättas i tid via företagets interna kontroller” (p. 13n). Om företaget har en god internkontroll så minskas denna risk, respektive ökas om företaget har brister i den interna kontrollen (Porter et al., 2008). Den kan dock inte reduceras helt enligt författarna (2008) eftersom alla internkontrollsystem har inneboende begränsningar.

Upptäcktsrisk: Enligt Porter et al. (2008) betyder denna risk att revisorn kan missa att upptäcka felaktigheterna i bokföringen. Författarna (2008) anser att detta kan bero på urvalsrisken, dvs. risken att revisorns testdel för substansgranskningen inte motsvarar hela populationen. Även den analytiska procedurrisken har en inverkan, nämligen risken att ett väsentligt fel som inte är korrigerat av företagets interna kontroll förblir oupptäckt trots substansgranskningen (Porter et al., 2008). Vidare konstaterar Porter et al. (2008) även att revisorns kvalitetskontrollrisk påverkar. Revisorn kan ha missat att samla in viktiga revisionsbevis, eller feltolkat dem och därigenom missat felen, enligt författarna (2008). För att minska upptäcktsrisken kan revisorer öka mängden tester och granskningar, välja mer effektiva metoder samt genomföra vissa tester mer i anslutning till balansdagen (De Martinis & Burrowes, 1996).

Revisionsrisken är speciellt viktig att hålla låg vid vissa omständigheter, särskilt när den finansiella rapporteringen har många användare, t.ex. i börsnoterade bolag eller när revisorn är osäker om företagets fortsatta drift (Porter et al., 2008).

3.10 Samband mellan risk och väsentlighet

Det finns ett omvänt samband mellan risk och väsentlighet (Porter et al., 2008). Med detta menar författarna (2008) att när revisionsrisken bedöms vara hög fastställer revisorn en lägre väsentlighetsnivå eller tvärtom, dvs. när revisorn fastställer en högre väsentlighetsnivå bedöms revisionsrisken vara låg. Den planerade väsentlighetsnivån har en direkt påverkan på revisionsrisken, enligt Carrington (2010). Med detta menas att den väsentlighetsnivån som revisorn väljer avspeglar nivån på den revisionsrisk som revisorn accepterar (Carrington, 2010).

När revisorn fastställer en högre väsentlighetsnivå betyder det att användarna av den finansiella rapporteringen kan tolerera ett högre fel och ändrar inga ekonomiska beslut p.g.a. de fel som finns inom den fastställda väsentlighetsnivån (Carrington, 2010). Vidare anser författaren (2010) att det i praktiken är mycket komplicerat för revisorer att bedöma hur många fel en användare av årsredovisningen kan acceptera. Även att kunna bedöma det exakta förhållandet mellan väsentlighet och risk är en annan komplicerad fråga för revisorer (Carrington, 2010).

4 Teori – Faktorer som kan påverka risk- och väsentlighetsbedömningar

---

I detta kapitel presenterar vi de teorier forskarna har kommit fram till angående revisorers risk- och väsentlighetsbedömningar. Med hjälp av vetenskaplig litteratur tar vi här upp vilka faktorer som kan påverka dessa bedömningar. Faktorerna är indelade i revisorns personliga egenskaper, miljöfaktorer samt företagsspecifika risker.

4.1 Revisorns personliga egenskaper

4.1.1 Professionell bedömning

Risk- och väsentlighetsbedömningar kräver revisorns professionella omdöme och innebär inte något som kan mätas exakt (ISA 200, p. A32; ISA 320, p. 4). Eftersom professionellt omdöme varierar kraftigt hos revisorer uppkommer inkonsekvenser i dessa bedömningar (Martinov & Roebuck, 1998). Martinov och Roebuck (1998) anser i sin studie att skillnader i riskbedömningar kan leda till annorlunda uppfattningar om vad som anses vara riskabelt eller inte i företagets finansiella rapporter. Även Emby och Pecchiari (2013) har i sin studie konstaterat att bedömning av olika kvalitativa riskfaktorer skiljer sig åt mellan revisorer på grund av revisorns professionella bedömning. Att revisorers olika bedömningsförmåga även inverkar på revisionsrisken håller Joldos et al. (2010) med om. Forskarna (2010) gör en teoretisk studie på förhållandet mellan väsentlighet och revisionsrisk. Joldos et al. (2010) framhåller att det är viktigt för revisorer att kunna bedöma revisionsrisken, och att bedömningarna sker genom revisorernas erfarenhet och professionella bedömning i avsaknad av en av standardsättarna bestämd metod.

4.1.2 Ålder och erfarenhet

Estes och Reames (1988) undersöker i sin studie påverkan av revisorns personliga egenskaper, sådana som erfarenhet, utbildning, arbetsplats, antal gjorda väsentlighetsbedömningar, kön och ålder vid fastställandet av planerad väsentlighet. Genom sin undersökning har forskarna (1988) kommit fram till att av de nämnda egenskaperna är det bara två, närmare bestämt ålder och arbetsplats, som orsakar variationer i väsentlighetsbedömningar. Undersökningsresultatet har visat att äldre revisorer tenderar att fastställa en lägre väsentlighetsnivå än de yngre revisorerna och varje år blir den nivån lägre (Estes & Reames, 1988). Estes och Reames (1988) kunde inte hitta förklaringen till detta fenomen. Enligt forskarna (1988) påverkar inte revisorns erfarenhet väsentlighetsbedömningar. De fastställda väsentlighetsnivåerna hos nya revisorer i jämförelse med revisorer med några års erfarenhet skiljer sig inte så mycket åt, konstaterar forskarna (1988).

Messier (1983) får i sin studie ett motsatt resultat än Estes och Reames (1988), nämligen att revisorns erfarenhet har en stor betydelse vid väsentlighetsbedömningar. Messier (1983) menar att revisorer med mindre erfarenhet fastställer en lägre väsentlighetsnivå än mer erfarna revisorer. Forskaren (1983) antar att erfarna revisorer har en bättre förståelse för

beslutsprocessen vid fastställandet av planerad väsentlighet. Messier (1983) anser att detta resultat är förenligt med tidigare undersökningar som visar att studenter använder lika mycket vägledning vid väsentlighetsbedömningar, medan erfarna revisorer använder mindre. I slutsatsen konstaterar Messier (1983) att fastställandet av väsentlighetsnivå är en komplicerad process där erfarenheten förväntas vara avgörande faktor.

Krogstad, Ettenson och Shanteau (1984) har i sin studie undersökt påverkan av revisorers erfarenhet på väsentlighetsbedömningen. Forskarna (1984) indelar respondenterna i tre grupper, vilka benämns "delägare", "seniorer" samt "studenter". Gruppen av delägare består av fem revisorer från fem "Big Eight" revisionsbyråer. Deras yrkeserfarenhet är i intervallet åtta till tjugosju år, seniorers erfarenhet är mer än två men mindre än fem år och studenterna har precis avslutat sin första kurs i revision (Krogstad et al., 1984). Resultaten av undersökningen visar att seniorernas svar liknar mycket delägarnas vid fastställandet av planerad väsentlighetsnivå, dock finns det mer enighet och konsensus mellan delägarna medan studenternas svar skiljer sig mycket åt (Krogstad et al., 1984). Dessutom har forskarna (1984) konstaterat att delägarna och seniorerna har gjort bedömningar av faktorer på liknande sätt medan studenternas väsentlighetsbedömningar varierar kraftigt dem emellan. Forskarna (1984) har kommit fram till slutsatsen att revisorns erfarenhet är en avgörande faktor vid väsentlighetsbedömningen och skiljer sig åt mellan erfarna och mindre erfarna revisorer. Detta stämmer överens med Messiers studie (1983).

Även Carpenter och Dirsmith (1992) har i sin studie undersökt hur revisorns erfarenhet kan påverka väsentlighetsbedömningar. Forskarna (1992) anser att erfarna revisorer använder mycket av kontextuell förståelse i sina bedömningar i jämförelse med oerfarna revisorer och denna förståelse ökar genom åren, dvs. med revisorns erfarenhet. Dessutom har Carpenter och Dirsmith (1992) konstaterat att det finns mer enighet i väsentlighetsbedömningar mellan erfarna revisorer.

4.1.3 Riskbenägenhet

Newton (1977) undersöker i sin studie hur revisorers riskbenägenhet kan påverka väsentlighetsbedömningen. Forskaren (1977) har i studien nitton respondenter som ges tre hypotetiska case, där riskattityder observeras genom att bedöma nyttovärden för beloppen och därefter jämföra försökspersonernas svar med riskneutrala lösningar. Resultatet av forskarens (1977) undersökning visar att i genomsnitt är mer än hälften (55,3%) av deltagarna obenägna att ta risker, medan en mindre del (34,2%) är risksökande. Resultatet från studien visar att riskbenägenhet är en påverkansfaktor vid osäkerhet i bedömningssituationer angående väsentlighet (Newton, 1977).

4.1.4 Olika syn på revisionsriskmodellen

Den avgörande risken för revisorn är revisionsrisken, dvs. risken att revisorn gör ett felaktigt uttalande om företagets finansiella rapportering (Joldos et al., 2010). Enligt Allen, Hermanson, Kozloski och Ramsey (2006) kan denna modell fungera som ett bra verktyg för revisorer att förstå den begreppsmässiga bilden av revisionsrisken, men forskarna (2006) anser att modellen har begränsningar som en matematisk ekvation. Haskins och Dirsmith

(1995) har konstaterat att många forskare och användare är kritiska till modellen eftersom att dess multiplikatoriska form antyder att dess komponenter är oberoende från varandra. Detta menar många är fel, och att det kan ge en snedvriden uppskattning av revisionsrisken ifall detta inte uppmärksammas (Haskins & Dirsmith, 1995).

Dusenbury, Reimers och Wheeler (2000) gör i sin studie en undersökning angående om huruvida komponenterna i revisionsriskmodellen bör bedömas självständiga eller beroende av varandra. Forskarna (2000) låter erfarna revisorer göra riskbedömningar i ett experiment, där villkorliga beroenden testas med en modell där man genom att lägga till tidigare bedömda riskkomponenter under speciella omständigheter kan se hur de förhåller sig till varandra. Resultaten från studien visar på att revisionsriskmodellens komponenter är beroende av varandra, och stöder uppfattningen att komponenterna bedöms villkorligt beroende av revisorer (Dusenbury et al., 2000). Vidare menar forskarna (2000) på att om revisorer skulle bedöma riskkomponenterna oberoende av varandra, skulle de öka risken att missa upptäcka väsentliga felaktigheter utan att veta om det. Även Martinov och Roebuck (1998) har i sin studie kommit fram till att bedömningen av komponenterna av revisionsriskmodellen varierar mellan revisionsbyråer. Vissa revisionsbyråer bedömer inneboende risk i kombination med kontrollrisk medan andra byråer bedömer komponenterna var för sig (Martinov & Roebuck, 1998). Detta kan påverka effektiviteten av revisionen om olika revisionsbyråer gör bedömningar på olika sätt, enligt forskarna (1998).

4.1.5 Syn på interna processer

Hur revisorer använder sig av affärsprocesstänkande kan påverka revisorers riskbedömning, vilka använder sig av denna strategi i olika grad (Allen et al., 2006). På senare tid har det blivit allt vanligare att revisorer lägger större fokus på klientens strategier och affärsprocesser när det gäller riskbedömningar. Detta konstaterar Allen et al. (2006) som menar att förståelse för klientens företagsprocesser hjälper till att förstå nyckeltal och att utveckla förväntningar över finansiella konton. Förhållningssättet ger även revisorn mer kunskap och förståelse för den interna kontrollen, vilket gör det lättare att utvärdera den (Allen et al., 2006). Att tillämpa denna metod kan leda till att revisorer är mindre känsliga för risker på mikronivå, enligt Allen et al. (2006). Dock menar Allen et al. (2006) på att firmorna tillämpar detta affärsprocesstänkande på olika sätt, därför hade handledning för att använda denna metod kunnat vara till hjälp, men påpekar att eventuella hjälpmedel måste utformas omsorgsfullt, eftersom deras orientering kan påverka revisorns bedömning.

4.2 Miljöfaktorer

4.2.1 Revisionsbyråns storlek och struktur

Messier (1983) har i sin studie undersökt påverkan av revisionsbyråns storlek på väsentlighetsbedömning. Forskaren (1983) konstaterar att de stora revisionsbyråerna fastställer en högre väsentlighetsnivå än de mindre revisionsbyråerna, dvs. att de stora revisionsbyråerna fastställde en lägre risknivå än de mindre byråerna. Chewing, Pany och Wheeler (1989) har kommit fram till samma resultat, dock anser forskarna (1989) att det krävs vidare utredning av denna problematik. Vid undersökningen av vilka referensvärden

som används mest av de stora revisionsbyråerna har Messier (1983) kommit fram till att det är nettoresultat. Forskaren (1983) har ingen förklaring till detta fenomen.

Påverkan av revisionsbyråns storlek har Blokdijk, Driehuisen, Simunic och Stein (2003) också diskuterat i sin studie. Forskarna (2003) anser att de stora revisionsbyråerna har en lägre planerad väsentlighetsnivå än de mindre byråerna. Blokdijk et al. (2003) förklarade fastställandet av lägre väsentlighetsnivå hos de stora revisionsbyråerna med förekomsten av högre kvalitet på revisionerna. Detta stämmer inte överens med Messiers studie (1983).

Morris och Nichols (1988) har i sin studie undersökt påverkan av revisionsbyråns struktur på väsentlighetsbedömningar hos revisorer från de åtta stora revisionsbyråerna. Undersökningens resultat visar betydande variationer i väsentlighetsbedömningar som delvis kan bero på revisionsbyråernas struktur, enligt forskarna (1988). Morris och Nichols (1988) anser att revisorer som arbetar på strukturerade revisionsbyråer, dvs. de revisionsbyråerna som ger mer formell vägledning angående väsentlighetsbedömningar, är bättre på att fastställa väsentlighetsnivå än mindre strukturerade byråer. Forskarna (1988) förklarar detta med att de strukturerade revisionsbyråerna har utvecklat egna kvantitativa modeller för fastställandet av väsentlighetsnivå som revisorn kan använda sig av i kombination med sin professionella bedömning. I mindre strukturerade revisionsbyråer är det bara revisorns professionella omdöme som avgör frågan om väsentlighet i en viss situation (Morris & Nichols, 1988). Estes och Reams (1988) har också i sin studie påpekat att revisionsbyråns struktur är en av de anledningarna till variationer i väsentlighetsbedömningar hos revisorer.

4.2.2 Skillnad i riskbedömning

Riskbedömningen visar sig variera mycket mellan olika revisionsbyråer (Martinov & Roebuck, 1998). Forskarna (1998) gör i sin studie en undersökning om hur revisorer utför riskbedömning vid en revision. Forskarnas resultat av studien (1998) visar att revisionsbyråerna använder olika tillvägagångssätt för att bedöma risker. Martinov och Roebuck (1998) har konstaterat att skillnader i riskbedömningar uppstår redan i planeringsfasen, där vissa revisionsbyråer ger en detaljerad beskrivning över hur revisorn ska göra övergripande riskbedömning medan andra byråer inte ger någon särskild vägledning och då måste revisorn använda mer av sin professionella bedömning. Skillnader kan urskiljas i både revisionsbyråernas övergripande riskhanteringsätt, koncepten som omfattar inneboende risk samt kontrollrisk och i nivåerna dessa blir bedömda i. Studien visar även på att användningen av särskild väsentlighetsnivå på konto- och transaktionsnivå skiljer sig åt mellan revisorer. Detta kan leda till att revisorer kommer fram till olika revisionsstrategier och omfattning av revisionsarbete som i sin tur påverkar revisorns väsentlighetsbedömning (Martinov & Roebuck, 1998).

4.3 Företagsspecifika risker

4.3.1 Typ av bransch

Iskandar och Iselin (1996) har i sin studie kommit fram till att klientens typ av bransch är en stor påverkande faktor när det gäller revisorns risk- och väsentlighetsbedömningar. Branschen

utgör en kontextuell variabel som kan bidra till inkonsekvenser vid risk- och väsentlighetsbedömningar (Iskandar & Iselin, 1996). Enligt forskarna (1996) använder revisorer sin branschkunskap till att göra dessa bedömningar, men ifall revisorn inte tidigare har utfört någon revision inom den kategorin av bransch och således inte har någon erfarenhet av att bedöma branschen, kan de behöva speciella hjälpmedel för att kunna göra dessa bedömningar.

Även Krogstad et al. (1984) har genom en undersökning konstaterat att revisorer tar hänsyn till typ av bransch i vilken klienten är verksam. Anledningen till detta är att klientens bransch är nära relaterad till affärsrisken (Krogstad et al., 1984).

4.3.2 Klientens storlek och komplexitet

Enligt Blokdijk et al. (2003) kan klientens storlek påverka väsentlighetsbedömningen. Det är också en avgörande faktor för riskbedömningen. Forskarnas undersökning (2003) visar att det inte finns något linjärt samband mellan väsentlighetsbedömningen och klientens storlek. Om klienten är stor så finns det större risk att bolagets finansiella rapporter innehåller väsentliga felaktigheter, enligt forskarna (2003). Med anledning av detta fastställer revisorn en högre risknivå för större i jämförelse med mindre företag (Blokdijk et al., 2003). Forskarna (2003) har kommit fram till att det bästa måttet av klientens storlek vid fastställandet av väsentlighetsnivån är medelvärdet av klientens tillgångar och omsättning snarare än de posterna tagna separat. Frishkoff (1970) har också i sin studie kommit fram till att klientens storlek är en avgörande faktor vid väsentlighetsbedömningar. Om klientens komplexitet är hög så fastställs en lägre väsentlighetsnivå (Blokdijk et al., 2003).

4.3.3 Kvalitet på klientens interna kontroll

Blokdijk et al. (2003) har i sin studie kommit fram till att effektiviteten av klientens interna kontroller kan påverka väsentlighetsbedömning. Om klientens interna kontroller är fungerande och pålitliga höjs väsentlighetsnivån, enligt studien (Blokdijk et al., 2003).

4.3.4 Bolagets redovisade resultat

När företags redovisade resultat närmar sig noll, blir revisorn mer försiktig och fastställer då en låg väsentlighetsnivå (Blokdijk et al. 2003). Vid sådana situationer, enligt Blokdijk et al. (2003) får revisorn utföra mer omfattande processer vid revisionen, för att säkerställa att resultatet inte har blivit manipulerat. Studien visar även på att om företaget redovisar ett högt resultat så påverkar detta väsentlighetsnivån uppåt (Blokdijk et al., 2003). Holstrum och Messier (1982) håller med om att företagets redovisade resultat är en påverkansfaktor för väsentlighetsbedömningar. Forskarna (1982) nämner i sin studie att näst efter nettoinkomsten, som anses vara den viktigaste påverkansfaktorn, kommer resultatutvecklingen. Vidare studerar forskarna (1982) hur användarna reagerar på finansiell information, och konstaterar att aktiemarknaden är mycket känslig över hur företagen redovisar sina resultat, vilket visar på att detta är väsentlig information för användarna av de finansiella rapporterna. Med denna press på sig att nå upp till förväntade resultat finns det en risk för att företagsledningar med mindre integritet manipulerar sina resultat för detta syfte, s.k. "Earnings Management" (Healy & Wahlen, 1999).

5 Empiri

Detta kapitel innehåller det sammanställda materialet som består av de semi-strukturerade intervjuerna och det experiment som vi har genomfört med de fem respondenterna. Materialet till intervjuerna och experimentet presenteras var för sig. Respondenternas svar inleds med en kort beskrivning av deras bakgrund som sedan följs av en kort diskussion angående risk och väsentlighet, fortsätter med en kort berättelse om användbara hjälpmedel för risk- och väsentlighetsbedömningar samt en genomgång av dessa bedömningar genom hela revisionsprocessen, vilka delas in i planeringsfasen, genomförandefasen och slutfasen. Respondenternas svar avslutas med redovisningen av ett case som samtliga har genomfört i syfte att kunna presentera revisorers resonemang vid risk- och väsentlighetsbedömningar med hjälp av ett illustrerande exempel. Caset handlar om ett tryckeribolag med nedåtgående resultat och bifogas i bilaga 2. Uppgifterna till respondenterna består av att resonera högt hur de fastställer en väsentlighetsnivå, vilka poster de vill granska samt vilken information som ev. saknas.

5.1 Revisor A

5.1.1 Bakgrund

Revisor A är en manlig revisor som är 30 år. Han arbetar på en av de större revisionsbyråerna. Revisorn är auktoriserad revisor och avlade revisorsexamen 2012. Det är hans sjunde år i yrket. Revisorn arbetar till största delen med större företag som har sin bas i Sverige medan moderbolaget och dotterbolag befinner sig i ett annat land. De senaste åren arbetar Revisor A mycket med transport- och logistikföretag samt handelsföretag och tillverkande företag.

5.1.2 Allmänt om risk och väsentlighet

Revisor A anser att väsentlighet och risk är två centrala begrepp inom revisionen som till stor del styr vad som ska göras samt vad som ska eller inte ska granskas. "Är det inte väsentligt, är det per definition inga risker förknippade med vissa typer av transaktioner eller poster i årsredovisningen betyder det att det inte är någonting som vi behöver fokusera oss på. En bra risk- och väsentlighetsbedömning, vad som kan bli fel i de finansiella rapporterna, det är det som styr vad vi ska göra", konstaterar revisorn. Han anser att även om det finns instruktioner för hur han ska göra bedömningarna är de alltid subjektiva eftersom det är revisorns professionella bedömning som är avgörande i slutändan.

Revisorn anser att det finns ett visst samband mellan väsentlighet och risk. Med detta menar revisorn att för att kunna identifiera befintliga risker måste han fastställa en viss nivå för väsentligheten, samtidigt som att revisorn måste ta hänsyn till vissa riskfaktorer när han fastställer väsentlighetsnivå. "Så att fastställa väsentlighetsnivå hänger ihop med riskbedömningen", berättar revisorn.

5.1.3 Hjälpmedel för risk- och väsentlighetsbedömningar

Revisionsbyrån, där Revisor A arbetar, har utarbetat en egen revisionsmetodik som revisorn följer vid risk- och väsentlighetsbedömningar. Denna metodik ger kvantifierbara instruktioner om hur revisorn fastställer en väsentlighetsnivå i de olika revisionsuppdragen. Det finns också detaljerade beskrivningar angående företagets riskvärdering samt riskbedömning per konto.

Vidare säger Revisor A att deras metodik är utformad efter ISA:s riktlinjer, vilket påverkar hur man ska tänka. ”ISA säger t.ex. att du ska tänka på det här och det här, men inte rent kvantitativt hur mycket du ska göra, utan bara att du ska göra tillräckligt. Du ska inhämta tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis är ett klassiskt citat från ISA”, säger revisorn.

5.1.4 Planeringsfasen

Revisor A berättar att för att kunna fastställa en korrekt väsentlighetsnivå så måste han lära känna företagets verksamhet. Bästa sättet att få kunskap om företaget samt skapa sig en egen bild av det är att gå till företaget och prata med dess ledning och personal som är ansvarig för ekonomin, berättar revisorn. Revisorn följer bestämmelserna enligt ISA, vilket innebär att han vid ett nytt revisionsuppdrag måste kontakta förre revisorn och fråga om hans/hennes uppfattning av företaget, vad anledningen är till att han/hon inte längre är revisor m.m. Alla de samlade fakta tar Revisor A med i beaktande vid sin riskbedömning. Dessutom ställer revisionsbyrån, där revisorn arbetar, krav på att göra en formell riskutvärdering på alla kunder med särskild fokus på nya. Ju större kunden är, desto viktigare och mer omfattande är denna riskutvärdering. Det är en riskbedömning på en övergripande nivå som handlar om företaget som är avgörande vid fastställandet av väsentlighetsnivå för de finansiella rapporterna som helhet.

Enligt metodiken måste Revisor A fastställa tre väsentlighetsnivåer, vilka består av planerad väsentlighet, arbetsväsentlighet samt väsentlighet för noterbara fel på en enskild transaktion. Vid fastställandet av planerad väsentlighet kan revisorn använda sig av sådana referensvärden som exempelvis resultat före skatt, rörelseresultat, bruttovinst, intäkter, eget kapital eller balansomslutning. Valet av referensvärde beror på om det är en vinstdrivande, aktivitetsbaserad eller kapitalbaserad verksamhet. Till referensvärdena finns det angivna procentsatser som revisorn väljer i samband med riskbedömningen av företaget.

Om bolaget är onoterat samt vinstdrivande, där risken värderas vara hög så bör revisorn använda 5 % av resultat före skatt för fastställandet av väsentlighetsnivån. Om företaget är vinstdrivande och risken bedöms vara låg så används upp till 10 % av resultat före skatt. Användningen av en lägre procentsats leder till att revisorn får en lägre väsentlighetsnivå som i sin tur leder till att mängden av granskningsarbetet ökas för att möta den högre risken.

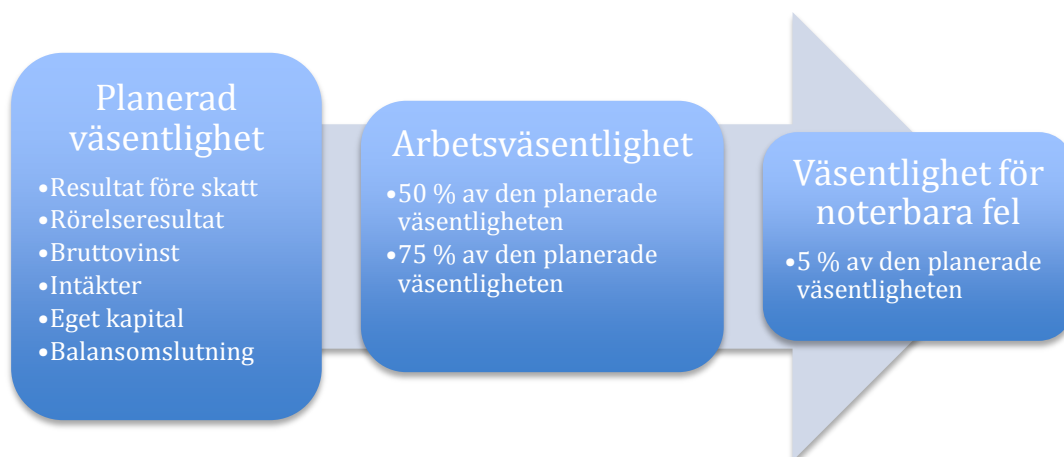
Är företaget däremot börsnoterat så används istället ett lägre intervall för procentsatser, 5-8 % av resultat före skatt. Om företaget har en mer aktivitetsbaserad verksamhet där fokus inte ligger på vinst används referensvärde som intäkter, istället för det ger ett bättre mått på vad som är väsentligt. Är företaget istället kapitalbaserat väljs istället referensvärden som eget

kapital eller balansomslutning för att kunna hjälpa till att fastställa den planerade väsentlighetsnivån.

För att kunna avgöra vilka poster som ska granskas fastställer revisorn arbetsväsentlighet som beräknas utifrån den fastställda planerade väsentligheten. Det finns två procentsatser revisorn kan använda sig av, 50 % och 75 %. Om det är en förstagångsrevision så måste revisorn använda 50 % av den fastställda väsentlighetsnivån “för att vi inte har någon kännedom om företaget tidigare, alternativt att vi är revisorer sedan tidigare men har erfarenheter av att det har förekommit många fel”, förklarar revisorn. “Överstiger ett konto arbetsväsentlighet då är det initialt föremål för fullständig granskning, såvida man inte gör en nedklassning av kontot från “väsentligt konto” till “ej väsentligt konto” utifrån kontots karaktär och ens professionella omdöme”, fortsätter Revisor A.

Vid fastställandet av väsentlighet för noterbara fel på en enskild transaktion använder revisorn 5 % av den planerade väsentligheten. Om ett fel eller summerade fel på en enskild transaktion överstiger den väsentlighetsnivå för noterbara fel så noterar revisorn det, eller tvärtom understiger felet eller felen nivån för noterbara fel så noterar revisorn inte det.

Bild 3 ger en översikt över de tre ovan beskrivna väsentlighetsnivåerna.

Bild 3: Revisor A:s väsentlighetsnivåer, referensvärden och procentsatser.

När alla de tre väsentlighetsnivåerna är fastställda delas alla konton in i tre grupper: väsentliga, ej väsentliga och oväsentliga. Det är första steget för avgörandet av mängden granskningsarbete. Till väsentliga konton hör alla konton som överstiger arbetsväsentligheten. Oväsentliga konton är konton som understiger arbetsväsentligheten. Ej väsentliga konton kan vara över arbetsväsentligheten men de är inte förknippade med några speciella risker. I ett vanligt privatägt bolag anses ofta en sådan balanspost som eget kapital vara ej väsentlig även om den är stor till sitt belopp. Det faktum att det inte händer så mycket inom denna post under året, förutom årets resultat och en eventuell utdelning i normalfallet, dvs. ett par transaktioner per år, möjliggör att eget kapital kan klassificeras ned till ett ej väsentligt konto. Är det däremot ett börsnoterat företag, som exempelvis kan ha flera transaktioner med finansiella instrument, då klassificeras eget kapital troligtvis till att vara ett väsentligt konto (Bild 4).

Bild 4: Revisor A:s klassifikation av konton.

Riskbedömningen per konto är andra steget vid avgörandet av mängden granskningsarbete som ska utföras. Denna görs på alla konton som bedöms vara väsentliga. Bedömningen utförs med hjälp av en formel som påminner mycket om revisionsriskformeln, men är utvecklad som en riskvärderingsmodell och inte som en matematisk formel samt består av två komponenter istället för tre (Bild 5). De komponenterna som bedöms är inneboende risk och kontrollrisk. Inneboende risk värderas i skalan "Lower" eller "Higher". Kontrollrisken bedöms antingen vara "Rely on Controls" eller "Not Rely on Controls". Dessutom finns det ett mellanläge som kallas för "Management Procedures" när revisorn testar företagsledningens förebyggande åtgärder.

Bild 5: Revisor A:s kombinerade riskbedömning per konto.

Om den inneboende risken bedöms vara låg hos företaget och revisorn kan förlita sig på interna kontroller så blir risken i det observerade kontot "Minimal". Är den inneboende risken hög och revisorn kan förlita sig på interna kontroller så bedöms risken i det kontot vara "Low". Är den inneboende risken låg och det går inte att förlita sig på interna kontroller så bedöms risken för fel som "Moderate". I fall revisorn bedömer den inneboende risken som hög och han inte kan förlita sig på kontroller så är risken för fel i kontot "High".

Vidare berättar Revisor A att de mer juniora revisionsmedarbetarna på firman ofta granskar mer än nödvändigt, för att de inte har erfarenheter från tidigare revisioner, och vill då gärna "lyfta på några stenar extra", som revisorn uttrycker det.

5.1.5 Genomförandefasen

Genomförandefasen ser lite annorlunda ut enligt Revisor A beroende på om det är ett större eller mindre bolag som ska granskas. Är bolaget större så måste det genomföras mer granskning löpande under året. Detta kompliceras av att man inte har de färdiga siffrorna över hur det gick, vilket man vet om man förlägger större del av granskningen när året är slut. Då måste man enligt revisorn arbeta med preliminära bedömningar av årets utfall, som revisorn

får efter indikationer av ledningen. Oftast håller revisorn en löpande dialog med sin kund och vet således när resultaten skiftar, så att revisorn kan anpassa sin granskning till efter de förhållanden som råder.

Hur mycket granskning som ska ske i genomförandefasen bestäms utifrån en kombinerad bedömning av risken per konto och arbetsväsentlighet som hjälper till att uppdelat kontona i väsentliga, ej väsentliga och oväsentliga. Med det menas att när ett konto anses vara väsentligt och innehåller en hög risk enligt riskmodellen så måste en större del av det kontots poster granskas eller om ett väsentligt konto har låg risk så granskas färre av kontots poster osv.

5.1.6 Slutfasen

Revisor A konstaterar att stora förändringar av väsentlighetsnivån i slutet av revisionen uppstår i normalfallet inte eftersom han har en konstant dialog med kunden. Om det går sämre för företaget så brukar kunden kontakta revisorn som i sin tur sänker väsentlighetsnivån och således planerar för en utökad granskningsinsats.

5.1.7 Case

Revisor A anser att för att kunna fastställa en korrekt väsentlighetsnivå skulle han vilja se utfall från tidigare års revisioner, dvs. vad revisorn har hittat då, vilka riskerna har varit, vilken strategi som har använts, vilka interna kontroller som har testats, etc. Det är alltid bra med erfarenhet från föregående år för att kunna prestera bättre i nästkommande års revision, enligt revisorn.

Revisorn anser att tryckeribolaget som beskrivs i caset känns som en mogen verksamhet eftersom det startades 1980. "Att ha ett fåtal stora leverantörer och kunder är en fördel för företaget som samtidigt kan utgöra en affärsrisk i fallet om företaget förlorar en av dem", resonerar revisorn. "Vi får ha det i beaktande om en leverantör skulle gå i konkurs eftersom det påverkar verksamheten. Om företaget inte kan fortsätta som det var tänkt så minskar företaget och dess anläggningar i värde. Om t.ex. en färgleverantör går i konkurs så kan kanske företaget inte använda maskinerna. Detta skulle innebära att maskinerna blir värdelösa för företaget, eller åtminstone minskar i värde. Detta skulle i så fall leda till att maskinerna värderas för högt, vilket blir ett fel eftersom maskinerna inte ska ha ett högre värde än vad de kan leverera på sikt. Då måste vi skriva ner maskinerna. Den risken måste vi ha i beaktande", resonerar revisorn vidare. Eftersom de interna kontrollerna fungerar bra, enligt caset, så gör revisorn antagandet att han kan tillämpa en "Rely on Controls"-strategi.

Eftersom företaget är verksam i en stabil bransch samt visar sig vara lönsamt så skulle revisorn vilja vid fastställandet av planerad väsentlighet använda ett referensvärde från resultaträkningen. Enligt byråns metodik finns det främst tre referensvärden som revisorn anser vara lämpliga att använda sig av. De är resultat före skatt, rörelseresultat samt bruttovinst. Användandet av rörelseresultatet ger en väsentlighetsnivå på 600 000 kr. Vid användandet av bruttovinsten får revisorn en väsentlighetsnivå på 800 000 kr. Bolagets resultat var mycket större förra årets i jämförelse med nuvarande år. Dessa fakta tar revisorn i beaktande. "Vad är det som har hänt?" frågar sig Revisor A. "Det är ett publikt företag vilket

innebär att det finns aktieägare som förväntar sig en avkastning och när omsättningen sjunker med 25 % är det inte bra”, resonerar revisorn. Han fortsätter vidare: “Aktieägare förväntar sig en ökad vinst hela tiden. Det är det som deras aktiekursvärdering bygger på, dvs. att företaget kan leverera en stabil vinst över överskådlig tid. Då får man inte glömma bort att bolagets ledning kan känna press och få incitament att göra andra bedömningar och i värsta fall börja manipulera redovisningen så att resultatet längst ner blir bättre än det borde vara”. Vidare berättar Revisor A att de brukar justera för engångseffekter för att jämna ut grunden till väsentlighetstalen mellan åren om en kunds resultat skiftar mycket, för att hålla en jämn och rimlig nivå på granskningen från år till år.

Revisorn har kommit fram till att intervallet för planerad väsentlighet skulle kunna ligga i intervallet 600 000 - 800 000 kr. Med anledning av att företaget varit revisorns klient i 5 år så använder revisorn 75 % för fastställandet av arbetsväsentlighet.

Revisor A skulle vilja granska försäljnings-, inköps-, personal- samt bokslutsprocesserna. Utifrån dessa processer täcker revisorn många transaktioner från både resultat- samt balansräkningarna, exempelvis omsättningen och kundfordringar från försäljningsprocessen, råvaror och förnödenheter, lokalkostnader och leverantörsskulder från inköpsprocessen, personalkostnaderna från personalprocessen. Bokslutsprocessen täcker in de justeringar som görs i samband med upprättandet av bokslutet, såsom avskrivningar och skatt.

Revisorn saknar information om varulagret för att kunna avgöra hur han skulle hantera granskningen av denna post. “Hur komplex är värderingen av de artiklarna som ligger i lager?” frågar sig revisorn. “Vad kan jag få ut för systemstöd, vad har de för affärssystem?”, ”..Vilka artiklar har ökat mycket i värde?”, ”..Jag kan inte bara säga att om lagret uppgår till 7 miljoner så gör jag så si eller så, utan jag måste gå tillbaka och titta på vad det består av och hur jag ska angripa det. Är det bara förnödenheter, exempelvis färg som blev inköpt någon vecka innan bokslut och det var 7 miljoner och det kanske köps in X antal liter färg kontinuerligt, och det bara är det som ligger där då är det inte så svårt att granska det, då kanske vi ska ha det som ej väsentligt. Men om det är en mängd artiklar som företaget har producerat och ska processas vidare, då har de ett upparbetat värde, kalkyler osv. så blir det en helt annan, mer komplex bedömning. Då får jag hantera det på ett helt annat sätt. Jag vet för lite för att kunna avgöra om det är lätt- eller svårgranskat”, konstaterar revisorn.

Revisor A skulle kunna klassificera maskiner och inventarier som en väsentlig post eftersom revisorn inte alltid kunde lita på redovisningspersonalens utförda arbete. Om personalen är slarvig som det står i caset, och vet inte hur anläggningsregister ska hanteras eller hur avskrivningar ska beräknas och bokföras då anses denna post vara väsentlig med högre risk för fel och då krävs det mer substansgranskning för att säkerställa att den är rätt.

Kassa och bank anses vara en mindre komplex post, enligt revisorn, även om många revisorer säger att kassa och bank är ett väsentligt konto oavsett hur litet det är för det skulle kunna vara mer eller mindre på det. Med detta menar revisorn att får han ett bra engagemangsbesked från banken där banken skickar en komplett förteckning över klientens saldon och lån så kan

revisorn kontrollera allting i bokföringen och då har revisorn ganska bra revisionsbevis för att kassa och bank är vad det är.

Leverantörsskulder och kundfordringar anser revisorn vara väsentliga för att de posterna innehåller höga transaktionsvolym, många fakturor som går ut, inbetalningar kommer in samt att risken finns för obetalda fakturor, medan övriga skulder klassificerar revisorn som oväsentliga p.g.a. ett lågt belopp.

5.2 Revisor B

5.2.1 Bakgrund

Revisor B är en kvinnlig auktoriserad revisor som är 47 år. Hon arbetar på en mindre revisionsbyrå. Revisor B har arbetat med redovisning och revision i snart 24 år, särskilt med revision de senaste 10 åren.

Revisor B reviderar olika typer av företag, enmansföretag, familjeföretag samt stora internationella koncerner, som i vissa fall kan hanteras tillsammans med andra kollegor i revisionsbyrån från andra delar av världen. Revisor B arbetar inte nu med listade bolag.

5.2.2 Allmänt om risk och väsentlighet

Enligt Revisor B tar hela revisionsplaneringen, om hur en revision ska genomföras, avstamp i väsentlighet. Med detta menar revisorn att väsentligheten är väldigt viktig för att undvika att göra en jämntjock revision där ett revisionsteam reviderar allt för mycket. För att kunna ta fram vad som är väsentligt i ett visst revisionsuppdrag måste Revisor B lära känna bolagets verksamhet bra.

Revisor B berättar att hon alltid arbetar med väsentlighet och risk oavsett om företaget är stort eller litet. Revisorn förklarar vidare att i ett litet företag finns det oftast ingen internkontroll eftersom det är vanligt att samma person gör allting, dvs. redovisning, utbetalningar samt attestering av fakturor, eller möjligtvis är de två, där en person ansvarar för redovisning och en annan attesterar betalningar samt fakturerar. Revisor B anser att i sådana situationer är den interna kontrollen nästan obefintlig. Om revisorn inte kan förlita sig på interna kontrollen då måste hon substansgranska mer och tvärtom, om revisorn har testat den interna kontrollen och konstaterar att den fungerar bra så kan revisorn förlita sig på den, detta leder till att revisorn kan substansgranska mindre. Enligt Revisor B kan det se olika ut beroende på vilken typ av företag det är.

5.2.3 Hjälpmiddel för risk- och väsentlighetsbedömningar

Revisor B berättar att revisionsbyrån där hon arbetar använder sig av byråns instruktioner. Byrån har en egen metodik som gäller för samtliga medlemsföretag. Det är ett omfattande regelverk som används vid revision. För att fastställa väsentlighetsnivån i mindre företag, s.k. K2-företag använder hon sig av en metodik som är utarbetad speciellt för den typen av företag. Revisor B betonar att instruktionen går ut på att revisorn ska ha kunskapen om företaget och den miljö som företaget verkar i. Revisor B säger att även om det finns regler

och guidelines att hålla sig efter ska revisorn hela tiden använda sin professionella bedömning vid risk- och väsentlighetsbedömningar.

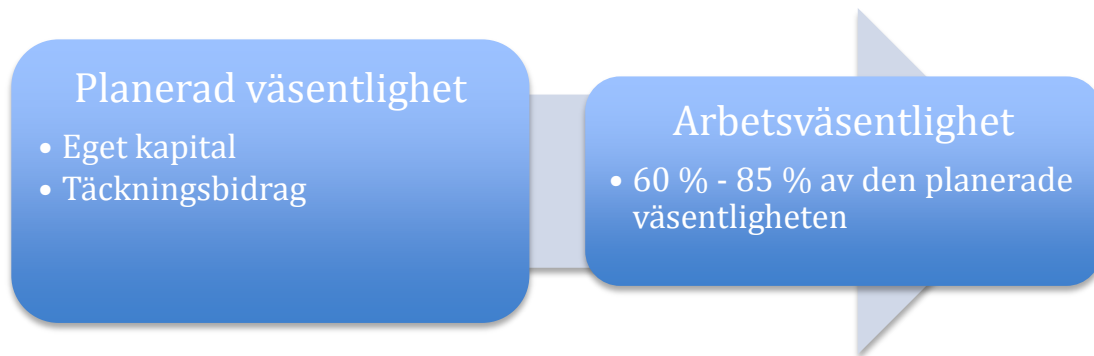
För att kunna avgöra riskbedömning finns det också ett elektroniskt revisionsverktyg till hjälp som används av revisorer på byrån. Detta verktyg innehåller olika riskindikationer som ger stöd med att tänka ut var i detta företag risken kan finnas. Revisor B ger exempel på några riskindikationer: Vad är det för marknad företaget verkar i? Hur stor risk finns det att misslyckas? Hur stor konkurrens finns där? Hur ser omvärlden och branschen ut? Vilka möjligheter har företaget att finansiera sin verksamhet?

5.2.4 Planeringsfasen

Revisor B berättar att för att kunna avgöra hur en revision ska läggas upp gör hon två bedömningar, nämligen om en post är väsentlig och riskfylld eller om en post bara är väsentlig till sitt belopp. Enligt revisorn är intäkter alltid en väsentlig och riskfylld post eftersom det är det som bolaget tjänar pengar på och därför blir intäkter riskfyllda per automatik. Revisorn måste verkligen förstå och veta vad som ingår i företagets intäkter för att kunna avgöra vad som är riskfyllt i denna post. Revisorn ställer sig följande frågor: Existerar verkligen intäkterna? Existerade de den sista december när man gjorde bokslutet? Är de fullständiga? Finns det risk att företaget inte har fått alla transaktioner och intäkter? Hur står det till med kundfordringar? Finns det kunder som inte är kreditvärdiga så att det finns risk för kundförluster? m.m. Revisorn berättar vidare att om ett bolag har ett stort banktillgodohavande så anses denna post vara väsentlig för att det tar ganska stor del av balansräkningen, men det behöver inte vara riskfyllt eftersom det är lätt att verifiera från extern part. För att kunna göra sådana bedömningar måste revisorn vara väl insatt i bolagets verksamhet, dvs. att hon måste gå igenom företagets rutiner och processer för att kunna avgöra hur företaget hanterar den interna kontrollen. Utifrån denna kännedom bedömer Revisor B olika typer av risker, vilka består av inneboende risk, kontroll risk samt affärsrisk.

Vid fastställandet av planerad väsentlighetsnivå använder Revisor B revisionsbyråns metodik. Enligt metodiken kan revisorn använda antingen eget kapital som ett referensvärde där procentsatsen ligger upp till 20 % eller täckningsbidraget (intäkter– kostnad sålda varor) med intervallet 3 % - 5 %. Valet av procentsatsen beror på revisorns professionella bedömning. Sedan kan revisorn välja det lägsta av de två beräknade beloppen. Det valda beloppet jämförs med föregående år och om det skiljer sig mycket åt får revisorn ta det i beaktande. På så sätt fastställer revisorn en planerad väsentlighetsnivå.

Nästa steg är att beräkna arbetsväsentligheten som är det belopp som en enskild transaktion inte får överstiga. Revisor B berättar att enligt metodiken får arbetsväsentligheten ligga mellan 60 % - 85 %. I byrån, där revisorn arbetar, finns det ett tak för arbetsväsentlighet på 75 %. “Vi får aldrig lov att sätta 75 % om det är en förstagsrevision, då måste man sätta 60 %”, konstaterar revisorn. Bild 6 presenterar de ovan beskrivna väsentlighetsnivåerna:

Bild 6: Revisor B:s väsentlighetsnivåer, referensvärden och procentsatser.

Det finns också andra referensvärden som revisorn kan använda sig av, sådana som totala intäkter eller EBIT (Earnings Before Interest and Taxes). Procentsatsen för totala intäkter ligger i intervallet 0,5 % - 1 % och för EBIT 5 -10 %.

Revisor B berättar vidare att om det handlar om ett bolag som genererar jämn vinst kan även detta mått användas för fastställandet av väsentlighetsnivå, då intervallet är 5 % - 10 %. Beroende på om det är noterade eller listade företag används lägsta procentsatsen av intervallet. Om det är ett företag som av någon anledning inte är vinstdrivande, t.ex. en ideell förening eller insamlingsstiftelse som inte ska ha något överskott, då kan revisorn använda totala tillgångar som referensvärde inom intervallet 0,5 % - 1 %.

För att kunna avgöra vilka poster som ska granskas utgår revisorn från årsredovisningsposter. Revisorn förklarar att hon börjar med att titta exempelvis på materiella anläggningstillgångar. Om dessa överstiger den fastställda arbetsväsentligheten måste de granskas. De poster som är väsentliga till beloppet behöver revisorn inte granska lika mycket som poster som bedöms vara väsentliga och riskfyllda. Revisor B klassificerar konton i enlighet med Bild 7.

Kontons klassifikation		
<u>Väsentliga</u> större än arbetsväsentlighet	<u>Ej väsentliga</u> stort belopp men inga risker	<u>Oväsentliga</u> mindre än arbetsväsentlighet

Bild 7: Revisor B:s klassifikation av konton.

När Revisor B gör riskbedömning per konto så använder hon sig av en modell som liknar revisionsriskformeln (Bild 8). Denna riskbedömning hjälper till att fastställa mängden granskningsarbete, förklarar revisorn.

Bild 8: Revisor B:s kombinerade riskbedömning per konto.

5.2.5 Genomförandefasen

Enligt Revisor B har hon väsentlighet med sig hela tiden vid granskningen. Om det skulle visa sig under granskningsprocessen att det finns många fel, så måste hon tänka till och göra en annan bedömning, exempelvis om en transaktion är riskfylld så sätter revisorn ner väsentlighetsnivån. Det kan hända på de nya uppdragen, men det händer inte så ofta, enligt revisorn. Istället för att sätta ner väsentlighetsnivån ändras oftast mängden av granskningen. Om det under granskningen uppstår många konstigheter eller missförstånd så måste revisorn granska mer. “Då ändrar man den skraddarsydda granskningen istället”, berättar Revisor B.

Vid genomförandet av granskningsprocessen använder sig Revisor B av transaktionscykler, vilka kan vara kundfordringar och intäkter, lager och inköp, anläggningstillgångar och avskrivningar, upplupna personalkostnader och personalkostnader i resultaträkningen m.m. Alla komponenterna som ingår i cykeln hör ihop och granskas tillsammans. “Det är så vårt granskningsprogram är uppbyggt”, berättar revisorn. Dessutom fastställer revisorn risker i de cyklerna för var och en av de komponenterna. “Om jag tror att det är en risk med fullständigheten av transaktioner, exempelvis en butik med kassasystem där jag är osäker på om den har fått med alla transaktioner, då är det delmålet som jag vill nå och granska”, berättar Revisor B.

5.2.6 Slutfasen

Revisor B berättar att i slutfasen av revisionen gör hon en sammanställning och dokumenterar det hon har kommit fram till under revisionen. Revisorn har konstaterat att om hon hittar fel som är 2 % högre än arbetsväsentligheten så noterar hon det och sedan stämmer revisorn av dem alla. Handlar det om ett enskilt fel som överstiger arbetsväsentligheten eller den planerade väsentlighetsnivån så kräver revisorn en ändring. “Hittar revisorn ett fel så vill klienten justera”, säger Revisor B.

5.2.7 Case

Revisor B berättar att vid fastställandet av planerad väsentlighetsnivå har revisorn mycket mer information om bolaget än vad vi har beskrivit i caset. I praktiken har revisorn mer historiska fakta vilket gör att hon kan förutse den framtida utvecklingen. Revisorn beaktar vad bolaget har för åtgärder när det har tappat affärer och hur företaget tittar framåt. Om revisorn skulle göra rent matematiska beräkningar av väsentlighetsnivån så får hon en väsentlighetsnivå på 840 000 kr, men revisorn hade tänkt sig att justera upp den till 1 000 000 kr eftersom det i företaget finns ett starkt eget kapital på 12 000 000 kr och då tar det ganska lång tid innan bolaget är på obestånd, enligt revisorns resonemang. “Känner man företaget väl och det finns

goda förutsättningar så kanske man hade kunnat höja upp det till 1 000 000 eller någonting sådant”, säger Revisor B.

Revisor B har beräknat väsentlighetsnivån med hjälp av revisionsbyråns metodik. Först har revisorn beräknat väsentlighetsnivån på 20 % av det egna kapitalet, vilket blir 2 426 000 kr, sedan tar revisorn 4 % av täckningsbidrag vilket blir 840 000 kr. Nästa steg är att välja det lägsta av de två beloppen. Det är 840 000 kr, som då blir den planerade väsentlighetsnivån. Revisorn berättar vidare att hon jämför valda belopp med föregående år och om det skiljer sig mycket åt får hon ta det i beaktande.

Beräkningen av arbetsväsentligheten leder till ett belopp på 630 000 kr, som revisorn får genom att multiplicera den planerade väsentlighetsnivån med 75 %.

I caset skulle Revisor B vilja granska nästan alla poster eftersom de överstiger arbetsväsentligheten. I granskningsarbetet börjar revisorn med att titta på intäkter, sedan på råvaror som är kopplade till kundfordringar samt lagret eftersom företaget hanterar lager och inköp, detta för att revisorn anser att transaktionen för inköp är viktig. “Kundfordringarna har gått upp medan omsättningen har gått ner. Då hade jag granskat kundfordringar med avsikt av värdering. Är de värda så mycket eller finns det risk för nedskrivningar?” resonerar revisorn. Lånen skulle revisorn också granska, p.g.a. att de utgör en stor del av balansräkningen medan posten kassa och bank inte har något behov av att bli granskad, enligt revisorn.

5.3 Revisor C

5.3.1 Bakgrund

Revisor C är en kvinnlig revisor som är 27 år och har arbetat som revisor i fyra år på en av de större revisionsbyråerna. Revisorn har ännu inte erlagt provet för auktorisation, men kommer att göra detta under hösten 2014. Kunderna som revisorn reviderar är både stora och lite mindre företag, som tillhör olika branscher.

5.3.2 Allmänt om risk och väsentlighet

Revisor C anger att hon kommer i kontakt med risk och väsentlighetsbedömningar dagligen. Den väsentlighetsnivå som revisorn fastställer spelar sedan en roll när det kommer till de konton hon sedan ska granska. De konton som understiger den fastställda väsentlighetsnivån har inte samma betydelse, enligt Revisor C. När det gäller väsentligheten tittar revisorn i första hand på till vilket belopp som skulle påverka en utomstående intressents uppfattning om företaget. Revisorn anser att alla fel spelar roll men att det är det som är väsentligt som hon tittar mest på, samt hur mycket som måste granskas för att vara säker på att de inte har ett väsentligt fel.

Revisorn skiljer dock på väsentlighets- och på riskbedömningen. Hon anser att det alltid kan förekomma risker i företag, och ser ett visst samband med väsentlighet. Sambandet är att om det är ett bolag med hög risk och hon därför inte kan lita på det, så fastställer revisorn ett lägre väsentlighetstal för att vara säker på att få med allting. Men om bolaget är stabilt och ligger på

samma nivå och branschen inte är riskfylld i sig så kan revisorn fastställa ett högre väsentlighetstal. “Men när vi pratar om risk och väsentlighet så pratar vi egentligen om två olika saker. För oss är risk hur mycket vi ska granska, posten i sig, t.ex. om risken finns i intäkter, hur vi ska titta på den för att säkerställa väsentligheten i den. Risk och väsentlighet är två olika begrepp”, berättar revisorn.

5.3.3 Hjälpmedel för risk och väsentlighetsbedömningar

För att fastställa en planerad väsentlighetsnivå har Revisor C hjälp av revisionsbyråns guidelines som är internationellt utarbetade. Dessa guidelines innehåller både specifika referensvärden och procentsatser som revisorn får använda sig av vid fastställandet av väsentlighetsnivå. Enligt dessa guidelines får inte revisorn överstiga de angivna procentsatserna, utan ska hålla sig inom ramarna, berättar Revisor C. I början av revisionen använder revisorn byråns guidelines, men sedan är det revisorns professionella bedömning som avgör det lämpligaste referensvärdet samt procentsatsen i ett visst revisionsuppdrag. Det finns även guidelines för att hantera signifikanta risker, enligt revisorn.

5.3.4 Planeringsfasen

Revisor C berättar att om det är en ny kund så måste hon fastställa en planerad väsentlighetsnivå utan att känna företaget väl. Denna väsentlighetsnivå fastställs då låg. “När vi sätter väsentligheten så vet vi inte så mycket om företaget, vi vet inte heller så mycket om den interna kontrollen så nästa steg är hur mycket vi ska granska”, säger revisorn. Men om det är en kund som revisorn har haft under flera år, så kan hon höja väsentligheten under förutsättningen att hon vet om att företaget har kontroll över sina räkenskaper och interna kontroller.

I planeringsfasen fastställer Revisor C en planerad väsentlighet. Om det har hänt någonting speciellt under åren, t.ex. att bolaget har gjort ett förvärv, en fusion eller något liknande eller om det finns någon ovanlig transaktion så tittar hon lite mer noggrant på den posten eller transaktionen. Även om revisorn tittar specifikt på den posten eller transaktionen så ingår den i väsentlighetsnivån för de finansiella rapporterna som helhet, berättar revisorn. “Väsentlighetstalet är ett fast tal, men om man har en post som är extra riskfylld så kan man sänka sitt väsentlighetstal just för den enskilda transaktionen, men vi ändrar inte det övergripande väsentlighetstalet”, konstaterar Revisor C.

Vid fastställandet av planerad väsentlighet utgår revisorn oftast från referensvärden som bolagets intäkter, totala tillgångar eller resultat efter finansiella poster, och applicerar olika procentsatser beroende på valt referensvärde. Som regel väljer Revisor C det referensvärde som är mest stabilt hos kunden. Om t.ex. kunden har haft en stabil omsättning i 10 år så känns det som ett bra referensvärde att utgå ifrån, berättar revisorn. Men om det skulle vara ett bolag som befinner sig i tillväxtfasen, så hade omsättningen varit mindre lämplig att utgå ifrån. Då väljer revisorn ett annat referensvärde som känns tryggare eller hade hon fått sänka väsentlighetsnivån, konstaterar Revisor C.

Förutom kundens stabilitet finns det andra kvalitativa faktorer som revisorn tar i beaktande vid fastställandet av väsentlighetsnivå, exempelvis klientens storlek. Ju större kunden är, desto högre blir väsentlighetsnivån eftersom revisorn beräknar den på omsättningen eller balansomslutningen, berättar revisorn. Branschen kan också ha delvis betydelse men det beror på om det finns specifika risker just för den branschen som kan påverka revisorns väsentlighetsbedömning.

När den planerade väsentligheten är fastställd beräknar revisorn arbetsväsentlighet, som får vara max. 75 % av detta belopp. Det är upp till revisorns professionella bedömning att minska den procentsats och det finns ingen minimumgräns för detta. De fastställda väsentlighetsnivåerna har betydelse för vilka poster som revisorn sedan ska granska.

Revisor C anger att hon fastställer väsentlighet även i ett tredje steg, väsentlighet för noterbara fel. Denna nivå används för att fel som överstiger 5 % av den planerade väsentligheten ska kunna hittas och noteras. Bild 9 ger en översikt över de tre beskrivna väsentlighetsnivåerna:

Bild 9: Revisor C:s väsentlighetsnivåer, referensvärden och procentsatser.

Revisor C klassificerar konton i enlighet med Bild 10.

Bild 10: Revisor C:s klassifikation av konton.

När Revisor C gör riskbedömning så använder hon sig av en modell som liknar revisionsriskformeln (Bild 11). Riskbedömningen är ett hjälpmedel för att fastställa mängden substansgranskning, förklarar revisorn. Revisorn berättar att hon bedömer både den inneboende risken och kontrollrisken.

Bild 11: Revisor C:s kombinerade riskbedömning per konto.

Har revisorn granskat de interna kontrollerna och de visat sig vara effektiva så får de en låg kontrollrisk. Är sedan den inneboende risken också låg behöver revisorn inte granska så mycket. Men om den inneboende risken bedöms vara hög ökar den totala risken vilket leder till att mängden granskning ökar. Riskbedömningen görs på både övergripande plan, som någonting revisorn bedömer i sin helhet, och på kontonivå, där hon tittar mer specifikt på risker. Revisor C bedömer inte riskerna i siffror, utan det är mer i nivåer.

5.3.5 Genomförandefasen

I genomförandefasen genomför Revisor C de granskningar som har planerats. Revisorn berättar att om företaget har en sämre internkontroll, vilket de små bolagen ofta har enligt revisorn, då måste hon granska mer. Revisor C ger följande exempel: I ett mindre bolag har revisorn konstaterat att det inte finns någon internkontroll, då måste hon titta mer på vad som kundfordringar innehåller. Det som revisorn granskar är om beloppen stämmer. De kundfordringar som har legat länge, där finns det en risk för att företaget inte kommer att få betalt för dessa varor eller tjänster, enligt revisorn. Det kan då finnas ett behov av nedskrivningar om det t.ex. har gått tre månader och om företaget fortfarande inte har fått betalt, berättar revisorn. Men i ett större bolag som kontrollerar sina kundfordringar månadsvis, och revisorn har granskat bolagets interna kontroller samt har kommit fram till att hon kan lita på dem, är det lite annorlunda, enligt revisorn. När det är det dags för bokslutet och företaget presenterar information om sina kundfordringar, då känner revisorn att hon kan lita på deras uppföljningar för att deras kontroller blivit testade och revisorn då vet att dessa fungerar löpande under året. Detta påverkar mer hur granskningen genomförs än själva väsentlighetsnivån, berättar Revisor C.

5.3.6 Slutfasen

Det kan hända att väsentlighetsnivån behöver ändras i slutet av revisionen, exempelvis om revisorn har beräknat en väsentlighetsnivå på omsättningen och den har halverats under året, så finns det behov av att sänka den. Men enligt revisorn brukar hon ha löpande kontroll på väsentlighetsnivån under året och ha kännedom om företagets omsättning. Detta diskuteras med kunden innan slutgiltig väsentlighetsnivå fastställs. Revisorn berättar att hon alltid stämmer av den i slutändan, och att väsentlighetsnivån ändras är inte så vanligt. Revisorn har regelbundet kontakt med sina kunder och har kontroll över situationen. Det kan bli svårt om väsentlighetsnivån skulle behövas sänkas i slutändan när revisionen är klar, vilket innebär att revisorn måste revidera en gång till och det är inte speciellt effektivt, enligt Revisor C.

5.3.7 Case

Av caset framgår att Revisor C har reviderat bolaget i fem år, p.g.a. detta skulle revisorn vilja ha räkenskaperna från fem år tillbaka för att kunna fastställa en korrekt väsentlighetsnivå. Att studera historisk information hjälper revisorn att se vilken post som är den mest stabila som hon vill använda som referensvärde. Därför gör revisorn ett antagande om att hon varit revisor två år i företaget.

Revisorn resonerar enligt följande: "Enligt caset har företaget backat lite under året. Det första jag tänker på är att tryckeribranschen är en väldigt riskfylld bransch. Det har varit momsproblematik. Jag hade nog blivit lite mer uppmärksam här." Med tanke på detta skulle revisorn vilja ha en låg väsentlighetsnivå. "Det är en tuff marknad och att investera 20 000 000 kr, det är vågat men samtidigt kanske det enda man kan göra", fortsätter revisorn. Revisor C anser också att det är bra att de interna kontrollerna fungerar, mest för att det påverkar mängden granskning snarare än den planerade väsentlighetsnivån.

"Omsättningen har minskat ordentligt och självklart också resultatet, därför känns detta referensvärde inte som något man kan beräkna på. Alldeles för stor fluktuation. Det jag skulle ta då är rörelsens intäkter och sätta en låg procentsats på det för att balansomslutningen har ökat mycket och det är bara en investering", resonerar revisorn. Vidare funderar revisorn över hur det har sett ut under 2011 och 2012 och undrar över om det varit förhållandevis jämnt, även om hon märker att de har tappat lite under året. Hon betonar vikten av att förstå om det finns ett "going - concern" - problem inom denna bransch. Kommer företaget att överleva nästa år? Detta måste revisorn ha i beaktande.

Efter överväganden kommer Revisor C fram till att hon använder sig av 2 % av intäkterna för fastställandet av väsentlighetsnivån för de finansiella rapporterna som helhet, då blir det 720 000 kr. Sedan räknar revisorn ut en arbetsväsentlighet som är 75 % av den planerade väsentlighetsnivån, dvs. 540 000 kr.

Enligt Revisor C kommer alla poster att granskas på ett eller annat sätt. Även de poster som inte är betydande och av mindre belopp ska granskas analytiskt.

5.4 Revisor D

5.4.1 Bakgrund

Revisor D är en manlig auktoriserad revisor sedan 2007. Han är 35 år och jobbar på en mindre revisionsbyrå. Revisorn har varit i yrket i 12 år och reviderar små och medelstora företag.

5.4.2 Allmänt om risk och väsentlighet

Enligt Revisor D är väsentlighet ett väldigt stort ord som innebär en subjektiv bedömning. "Vi har ISA att förhålla oss till och den ska vi följa när man sätter ett väsentlighetsbelopp", säger Revisor D.

Revisor D berättar att även om han kommer i kontakt med väsentlighet i den inledande fasen av revisionen, nämligen i planeringsfasen, har revisorn den i beaktande under hela revisionsprocessen. Revisorn anser att risk och väsentlighet löper som en röd tråd under hela revisionsprocessen. Trots att risk och väsentlighet står nära varandra ska man inte blanda ihop de två begreppen allt för mycket, enligt revisorn. Med detta menas att bara för att det finns en hög risk i posten betyder det inte att en lägre väsentlighetsnivå ska fastställas, utan att revisorn kan granska mer i syfte att upptäcka de möjliga väsentliga felen.

5.4.3 Hjälpmedel för risk- och väsentlighetsbedömningar

För fastställandet av väsentlighetsnivå använder Revisor D en metodik som är fastställd av den revisionsbyrå där han arbetar. Metodiken ger även instruktioner angående riskbedömningen.

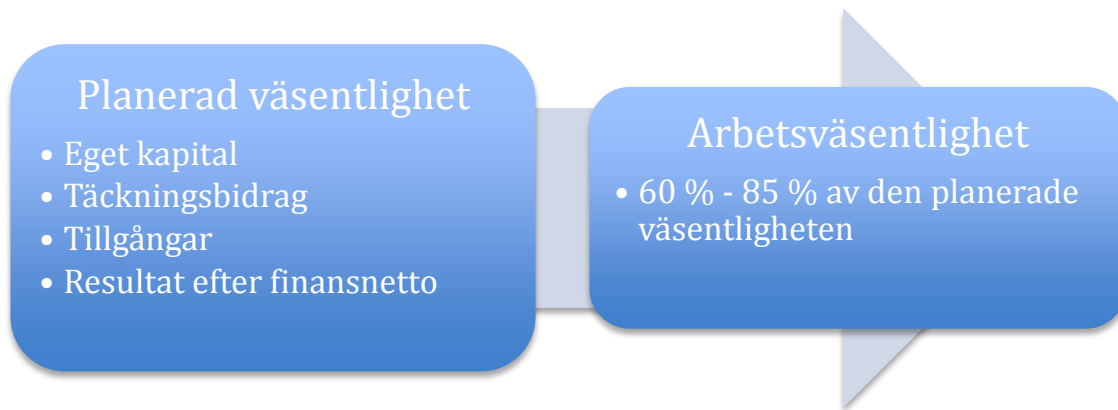
5.4.4 Planeringsfasen

Revisor D berättar att för att kunna fastställa en väsentlighetsnivå måste han lära känna företaget. “Annars är det helt omöjligt. Jag kan inte sätta ett konkret väsentlighetstal innan jag känner företaget”, säger revisorn. Genom de kunskaperna kan revisorn identifiera befintliga risker i företaget. “Vi pratar om risker och inte om riskbedömning”, betonar revisorn.

Revisorn påpekar att ISA ger inga förslag på procentsatser som revisorer skulle kunna använda sig av vid fastställandet av väsentlighetsnivå. Därefter berättar Revisor D att i förarbetena till ISA och i “Guide för användning av ISA vid revisioner av små och medelstora företag”, som utges av FAR samt i revisionsbyråns metodik finns det ett antal olika vägledningar utifrån revisorn gör en total professionell bedömning.

Enligt metodiken, som Revisor D använder sig av, fastställer han planerad väsentlighet samt arbetsväsentlighet. Metodiken ger förslag på användbara referensvärden och procentsatser för fastställandet av planerad väsentlighetsnivå, som eget kapital i intervallet 15 % - 20 %, täckningsbidrag 3 % - 5 %, tillgångar 1 % - 3 % samt resultat efter finansnetto 3 % - 7 %. Enligt Revisor D är det programmet som väljer ut en lämplig procentsats i ett specifikt uppdrag, men det är revisorns professionella bedömning som fastställer väsentlighetsnivån i slutändan. Revisorn illustrerar detta påstående med följande exempel: “Det kan vara ett bolag med en miljard kronor i omsättning och en vinst på 100 000 kronor, då är det inte relevant att ha 4 % av omsättningen som underlag för beräkning av väsentlighetsnivå, utan då får man kanske sätta den lägre. Om man tar 1 % av en miljard kronor då blir det en hög väsentlighetsnivå och då kanske man har väldigt små poster i balansräkningen, därav måste revisorn alltid göra en professionell bedömning.”

Arbetsväsentligheten som används är 75 % av den planerade väsentligheten men den procentsatsen kan revisorn ändra om han bedömer den vara för hög. Professionell bedömning, kännedom om kundens verksamhet samt de risker som finns är grunden för fastställandet av väsentlighetsnivå, enligt revisorn. Bild 12 ger en översikt över de två beskrivna väsentlighetsnivåerna:

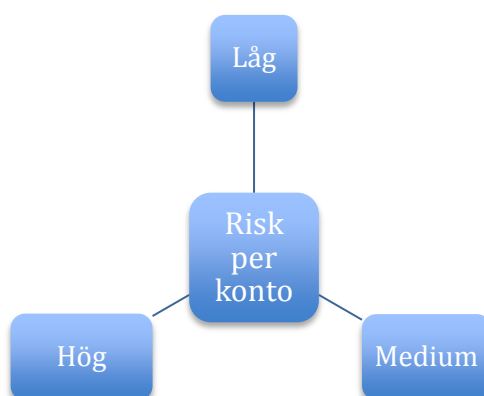
Bild 12: Revisor D:s väsentlighetsnivåer, referensvärden och procentsatser

Revisor D klassificerar konton i enlighet med Bild 13.

Kontons klassifikation		
<u>Väsentliga</u> större än arbetsväsentlighet	<u>Ej väsentliga</u> stort belopp men inga risker	<u>Oväsentliga</u> mindre än arbetsväsentlighet

Bild 13: Revisor D:s klassifikation av konton.

När väsentlighetsnivåerna är fastställda gör revisorn en riskbedömning per post. Revisor D berättar att han inte behöver fundera om det är en kombinerad risk, en inneboende risk eller en kontrollrisk. Är det en risk så är den låg, medium eller hög, enligt metodiken (Bild 14). Det är revisorns professionella bedömning som avgör den risknivå som posten innehåller.

Bild 14: Revisor D:s fastställande av risk per konto.

5.4.5 Genomförandefasen

De fastställda väsentlighetsnivåerna och riskbedömningen är utgångspunkter för revisorns granskningsarbete. Med hjälp av riskbedömning kan revisorn identifiera poster som visar sig vara väsentliga även om de understiger de väsentliga beloppen. Som regel måste alla poster

som överstiger arbetsväsentligheten granskas men samtidigt är det revisorns professionella bedömning som är avgörande. Med detta menar revisorn att om det i företagets räkenskaper finns poster som har litet saldo så definieras de som oväsentliga, men de måste ändå omvärderas eftersom de kan innehålla hög risk trots att beloppet är för litet, exempelvis kassan. Denna post kan ha ett saldo på 30 000 kr vid årets utgång, men det kan ha varit transaktioner in och ut på 50 000 000 kr under året, och är väsentligt kopplad till intäkterna. Detta är anledning till varför en sådan post som kassan anses vara oväsentlig till sitt belopp men ändå måste granskas eftersom den innehåller en hög risk, enligt revisorn.

Revisor D anser att väsentlighetsbedömningen är en löpande process och kan revideras under revisionsprocessen beroende på omständigheterna. "Du har gjort en felaktig bedömning och känner att du inte kan stå för den, då är det klart att du kan ändra din väsentlighetsnivå", säger revisorn. "När du börjar granska så kan det visa sig att företaget är i en konkurssituation och man får helt plötsligt tänka om vad som är väsentligt här" fortsätter revisorn.

5.4.6 Slutfasen

Revisor D har konstaterat att det sällan händer att han ändrar väsentlighetsnivån i slutändan av revisionen eftersom det oftast sker i den löpande processen. "Väsentlighetstal är viktigt ur revisorns perspektiv, medan kunden ofta vill ha allt rätt. Vad kunden förväntar sig avspeglar sig inte i väsentlighetstalet och effekten blir då att det inte blir så många fel kvar i slutändan", berättar revisorn.

5.4.7 Case

Vid analysen av företagets verksamhet har revisorn konstaterat att företagets likviditet är ansträngd. För att kunna vara mer konkurrenskraftigt på marknaden finns det ett behov av att göra någonting i form av investeringar. Företaget har inte pengar själv utan har lånat från banken. Vidare resonerar revisorn: "Man vågar inte äventyra sin likviditet så mycket utan man binder allt i maskiner och det är inget ovanligt scenario. Har man inget lager o maskiner då kan man inte leverera någonting till slutkunden, så det krävs att företaget har varit igång och varit lönsamt under längre tid för att kunna finansiera det själva i den här typen av bolag." Företagets kassaflöde ser bra ut, anser revisorn. Att det har genomförts ett byte av ekonomichef och lite annat spelar inte så stor roll för väsentlighetsbedömningen säger revisorn. Dessutom har företaget eget kapital som buffert, tillägger han.

Revisor D har beräknat väsentlighetsnivån med hjälp av revisionsbyråns metodik som ger förslag på referensvärden och procentsatser. Först har revisorn beräknat väsentlighetsnivån genom att ta 4 % av täckningsbidraget, vilket blir 840 000 kr. Detta belopp jämför revisorn med föregående år där beräkningar visar att beloppet var 1 120 000 kr, ett betydligt högre belopp. Nästa referensvärde och procentsats som revisorn kan använda sig av är 2 % av tillgångarna som då blir 748 600 kr, sedan 7 % av resultat efter finansnetto vilket ger beloppet 315 000 kr. Detta belopp jämför Revisor D med föregående år som var 1 015 000 kr, vilket också det var betydligt högre. Sista referensvärdet är eget kapital med tillämpad procentsats 15 %, då får han beloppet 1 819 000 kr. "Utifrån den beskrivningen som ni har gjort hade jag satt väsentlighetstalet till 1 000 000 kr utan att egentligen känna hur bra internkontrollen är."

Vidare förklarar revisorn att detta beslut baseras på företagets egna kapital, vilket är ganska starkt, och på revisorns professionella bedömning. Hade banken ändrat sina räntevillkor om årsresultatet hade varit 1 600 000 kr istället för 2 600 000 kr? Enligt revisorns uppfattning är svaret nej. Banken hade gjort samma bedömning av företaget oberoende av om resultatet är plus eller minus en miljon kronor. På liknande sätt har revisorn resonerat om sådana poster som inventarier och kundfordringar. Det är revisorns resonemang angående den fastställda väsentlighetsnivån. Arbetsväsentligheten räknas ut som 75 % av den planerade väsentlighetsnivån, dvs. 750 000 kr.

Revisor D anser att de väsentligaste posterna i caset är maskiner och inventarier, lager samt kundfordringar. Maskiner och inventarier är en post som är lätt att granska och därför hade risken varit medel för den. Lager och kundfordringar är sådana poster som innehåller höga risker, de skulle revisorn vilja granska mer noggrant. Kassa och bank granskas alltid av revisorn, risknivån bedöms vara medel i caset, p.g.a. att det inte finns så många kontanttransaktioner. Skulderna skulle också granskas. Med anledning av att den posten är lätt att granska och det inte finns så stort sannolikhet att den innehåller fel, så bedöms risknivån vara medel, konstaterar revisorn.

5.5 Revisor E

5.5.1 Bakgrund

Revisor E är en manlig auktoriserad revisor på en mindre revisionsbyrå. Han är 37 år och har arbetat med revision och redovisning i 12 år. Han blev auktoriserad revisor för 4 år sedan. Revisorn arbetar med kunder från olika branscher. Det kan vara bemannings-, uthyrnings- eller produktionsbolag, men flertalet är tjänsteföretag. Företagens storlek är varierande, från enmanskonsulter till företag som har fler än 100 anställda.

5.5.2 Allmänt om risk och väsentlighet

Revisor E anser att väsentlighet och risk är grunden i hela revisionen. Revisorn anser även att det inte alltid är lätt att definiera och fastställa väsentlighetsnivå. "Vi försöker att definiera väsentligheten med beräkningsmodeller. Här är det väsentligt, då sätter vi en beloppsgräns men vägen dit är inte alltid lätt", säger revisorn.

Revisorn anser att det finns ett samband mellan väsentlighet och risk men oftast fastställs de var för sig i praktiken. När risk- och väsentlighetsbedömningar är fastställda kombineras de med varandra i syfte att kunna avgöra rätt mängd granskningsarbete.

5.5.3 Hjälpmiddel för risk- och väsentlighetsbedömningar

Revisionsbyrån, där Revisor E arbetar, har utarbetat en egen revisionshandbok på nationell nivå som revisorn följer. Dessutom finns det ytterligare en metodik till hans hjälp som revisorn använder sig av vid fastställandet av väsentlighetsnivå. Metodiken används inte för riskutvärdering utan där är det revisorns professionella bedömning som identifierar befintliga risker samt fastställer risknivån i företaget.

5.5.4 Planeringsfasen

Vid fastställandet av väsentlighetsnivå måste revisorn ta hänsyn till omvärldsfaktorer, branschen som företaget är verksam i, samt analysera företaget specifikt i syfte att hitta risker som kan finnas där. “Man kan inte bara fastställa ett väsentlighetstal utan att göra någon form av planering, alltså inte bara utifrån siffrorna, då tappar du hela konceptet med revisionen”, berättar Revisor E. Enligt revisorn för att kunna göra en effektiv och bra revision måste han samla in information om företaget, utvärdera dess rutiner och interna kontroller, träffa dess ledning samt personal. “När du gjort allt det, då är planeringen nästan färdig och dessutom har du gjort en stor del av revisionen”, berättar revisorn.

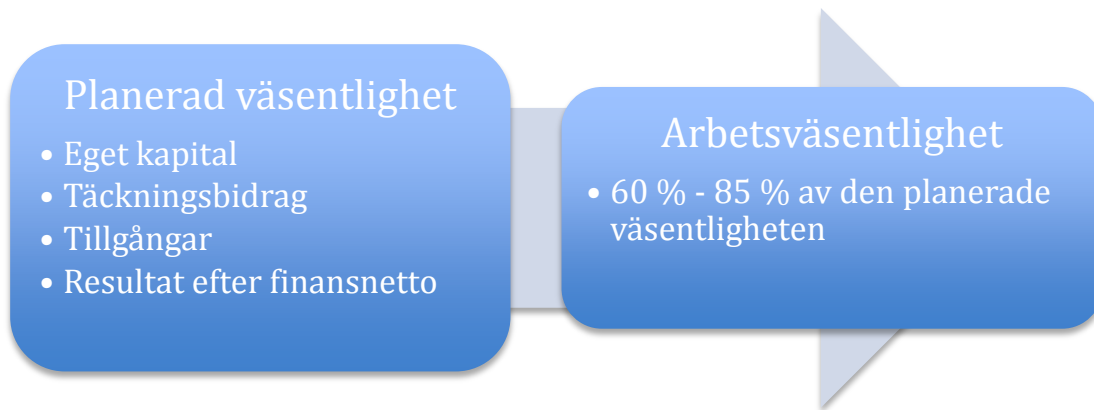
Vid fastställandet av planerad väsentlighet ger metodiken förslag på sådana referensvärden som eget kapital inom intervallet 15 % - 20 %, täckningsbidrag 3 % - 5 %, tillgångar 1 % - 3 % samt resultat efter finansnetto 3 % - 7 %. Revisorn observerar de beloppen men den slutgiltiga väsentlighetsnivån fastställs av revisorns samlade bedömning, där revisorn tar hänsyn till intressenter som finns, exempelvis banker, leverantörer osv., och samtidigt frågar sig revisorn hur mycket fel de kan acceptera.

När den planerade väsentligheten är fastställd bedömer revisorn vilka balansposter som är väsentliga. De väsentliga posterna kommer revisorn fram till genom att ta 10 % av balansomslutningen enligt metodiken som Revisor E använder sig av. Finns det poster i årsredovisningen som överstiger 10 % av balansomslutningen så blir de väsentliga och omvänt är poster under detta belopp så anses de vara oväsentliga, de kommer inte med i revisionen. Revisor E klassificerar konton i enlighet med Bild 15.

Kontons klassifikation		
<u>Väsentliga</u> större än arbetsväsentlighet; 10 % av balansomslutningen	<u>Ej väsentliga</u> stort belopp men inga risker	<u>Oväsentliga</u> mindre än arbetsväsentlighet; mindre än 10 % av balansomslutningen

Bild 15: Revisor E:s klassifikation av konton.

Arbetsväsentlighet fastställs genom att revisorn tar 75 % av den planerade väsentligheten. “Men är konsulten dålig eller om det är en förstagångsrevision så sänker jag den procentsatsen och det betyder i slutändan att vi måste granska mer”, berättar revisorn. Bild 16 presenterar de två beskrivna väsentlighetsnivåerna:

Bild 16: Revisor E:s väsentlighetsnivåer, referensvärden och procentsatser.

För att få bättre förståelse för de olika begreppen och deras funktioner i revisionsprocessen förklarar revisorn att planerad väsentlighet visar hur många fel han kan acceptera i årsredovisningen innan en revisionsberättelse undertecknas. Fastställandet av väsentliga balansposter identifierar de väsentliga posterna som revisorn ska granska medan arbetsväsentligheten hjälper till att bedöma mängden av granskningsarbete.

Revisorn påpekar att om det är en riskfylld bransch som företaget befinner sig i eller om det har lågt eget kapital så kan han välja att sänka planerad väsentlighet utifrån revisorns professionella bedömning. Lägre väsentlighetsnivå leder till att revisorn blir tvungen att öka mängden granskningsarbete.

Enligt Revisor E görs värdering av risker på de väsentliga poster som revisorn har identifierat i planeringsfasen av revisionen. Bedömning av inneboende risk och kontrollrisk bestämmer den mängd granskningsarbete som revisorn ska genomföra. Riskerna värderas till nivåer vilka benämns låg, medel eller hög. Bild 17 presenterar formeln som revisorn använder sig av vid genomförandet av riskbedömningen per konto.

Bild 17: Revisor E:s kombinerade riskbedömning per konto.

Revisorn förklarar vidare att om en väsentlig post har en låg inneboende risk och att kontrollrisken bedöms vara medel så är det medelgranskning som gäller för den posten. Om den inneboende risken är hög men kontrollrisken är låg då blir det mindre granskning i jämförelse med situationer där både kontrollrisken och den inneboende risken värderas vara höga, där måste revisorn granska betydligt mer.

5.5.5 Genomförandefasen

Revisor E berättar att om det vid granskningsarbetet skulle upptäckas mycket bokföringsmässiga fel i företagets årsredovisning, då innebär det att den fastställda väsentlighetsnivån som revisorn gjorde i planeringsfasen av revisionen är felaktig. Då måste väsentlighetsnivån för de finansiella rapporterna som helhet sänkas, vilket leder till att mängden granskningsarbete ökar.

5.5.6 Slutfasen

Enligt Revisor E kan det hända i slutet av revisionen att han behöver ändra den planerade väsentligheten. I sådana fall går revisorn tillbaka och gör en ny bedömning.

5.5.7 Case

Revisor E anser att tryckeribranschen i Sverige har svårt att överleva. Enligt revisorn finns det i balansräkningen tre parametrar som relaterar till varandra, dessa är företagets balansomslutning, omsättning och eget kapital, vilka alla är höga i vårt case. Dessutom är rörelseresultatet positivt och betydande vilket medför att Revisor E skulle kunna tänka sig att fastställa en rätt så hög väsentlighetsnivå. Den skulle enligt revisorn kunna ligga i intervallet mellan 1 000 000 - 1 250 000 kr. "Jag hade inte fastställt den under 750 000 kr, om jag inte haft någon information som hade sagt någonting annat", resonerar revisorn.

För att få fram väsentliga poster tar revisorn 10 % av balansomslutningen, och får då ett belopp på cirka 4 000 000 kr. Därefter tittar revisorn i balansräkningen och märker att den innehåller många poster som överstiger 4 000 000 kr, därför hade revisorn fått granska ganska mycket, exempelvis utgör maskiner en väsentlig post som hänger ihop med avskrivningar.

Övriga skulder samt kassa och bank understiger detta belopp, därför anses de vara oväsentliga och det finns därför inget behov av att granska dem i större utsträckning, enligt Revisor E. Trots att kassa och bank anses vara oväsentliga i caset skulle han vilja granska den posten ändå eftersom den innehåller likvida medel i sig.

För att kunna avgöra mängden granskning har revisorn kombinerat väsentliga poster med riskbedömningar. Om det är en stabil bransch har sådan post som maskiner och inventarier en låg risk. I caset har företaget köpt in inventarier för 20 000 000 kr. Det är ett stort belopp, anser revisorn. Vid mötet med kunden kan revisorn kontrollera om de finns på plats eller inte, och därför värderas risken vara låg. Det är en väsentlig post med låg risk som därför inte behöver granskas så mycket, enligt revisorn.

Varulager är en väsentlig post som bedöms ha hög risk eftersom där alltid finns risk att man har räknat fel, medvetet eller omedvetet, enligt Revisor E. Dessutom kan det uppstå fel när företaget får leveranser i årsskiftet och fakturan kommer efter, eller fakturan kommer innan och leveransen efter. Det kan också finnas upparbetade tillgångar i tryckeribranschen och då ska man värdera det arbetet. Med tanke på alla dessa faktorer anses varulager inneha en hög risk.

Sådan post som kundfordringar kan ha låg eller hög risk beroende på vem företaget har att göra affärer med, enligt revisorn. Långfristiga skulder bedöms ha en låg risk eftersom revisorn får ett engagemangsbesked av banken. Om det är ett välskött företag så regleras leverantörsskulder månaden efter, och blir då ingen högriskpost.

I omsättningen är det alltid hög risk eftersom posten anses inkludera risk för oegentligheter. Det är den enda post som förutsätts att ha detta. Råvaror och förnödenheter har också hög risk eftersom den posten är stark förknippad med omsättningen. Vidare förklarar revisorn att posterna omsättning, råvaror och lager hänger ihop. Om det finns någon varningssignal så kan revisorn få lägga ner en stor del av sin tid för att säkerställa dem.

6 Analys

I detta kapitel kommer vi att göra en jämförelseanalys av respondenternas svar mot varandra i syfte att öka förståelsen för hur väsentlighetsnivåerna fastställs, samt kunna hitta skillnader och likheter i deras resonemang angående risk- och väsentlighet under hela revisionsprocessen. Vi ska även jämföra respondenternas svar med befintliga teorier inom vårt undersökningsämne för att kunna undersöka om teorin och praktiken stämmer överens med varandra.

6.1 Allmänt om risk och väsentlighet

Resultatet av vår undersökning visar att alla respondenter anser att väsentlighet och risk är två centrala begrepp under hela revisionsprocessen. För att kunna förklara hur viktiga dessa begrepp är inom revisionsprocessen jämför Revisor D dem med en röd tråd som håller revisionen samman. Revisor E jämför i sin tur väsentlighet med ett stort gummiband, som spänner över hela revisionen och vars storlek beror på revisorns professionella bedömning.

Vid benämningen av begreppen väsentlighet och risk uppstår olika associationer hos respondenterna. Hos Revisor A och Revisor B associeras begreppen med revisionens genomförande och mängden granskningsarbete. Det stämmer överens med FAR (Förord, 2013) som konstaterar att risk- och väsentlighetsbedömningar är avgörande faktorer för vad och hur mycket som ska granskas (FAR Förord, 2013). I likhet med ISA 320 pp. 2, 4 förknippar Revisor A, Revisor C och Revisor E väsentlighet med antalet fel som en utomstående intressent kan acceptera innan det påverkar hans eller hennes bedömning av företaget. Revisor D anser att väsentlighet är ett begrepp som innebär en subjektiv bedömning.

Likt Carrington (2010) anser revisorerna att det finns ett visst samband mellan väsentlighet och risk, dvs. att om ett företag bedöms vara riskfyllt så fastställs en lägre väsentlighetsnivå genom att en lägre procentsats på det valda referensvärdet används, eller omvänt om ett företag anses visa ett stabilt finansiellt resultat och branschen inte i sig är riskfylld så fastställs en högre väsentlighetsnivå genom att en högre procentsats används.

6.2 Planeringsfasen

6.2.1 Övergripande riskbedömning

I likhet med ISA 315 anser majoriteten av respondenterna att för att kunna fastställa en planerad väsentlighet är det viktigt att skapa sig en egen bild av företaget som ska revideras. Med detta menar revisorerna att de måste lära känna företagets verksamhet, träffa dess ledning och personal från ekonomiavdelningen, utvärdera dess rutiner samt interna kontroller. All insamlad fakta tas sedan i beaktande vid riskbedömningen av företaget på övergripande nivå, vilken spelar stor roll vid fastställandet av planerad väsentlighet. Enligt Revisor A är denna riskutvärdering viktigare ju större kunden är. Dessutom är det enligt honom viktigt att göra riskbedömning på nya kunder, medan Revisor C har konstaterat att fastställandet av

väsentlighetsnivån hos en ny klient oftast sker utan goda kunskaper om företaget och då fastställs en låg väsentlighetsnivå. Detta påstående skiljer sig åt från andra revisorers resonemang. Vi anser att detta även kan leda till en ineffektiv revision, dvs. att revisorn kan granska mer än vad som behövs. Detta beror på att riskbedömning av företaget på övergripande nivå inte är genomförd.

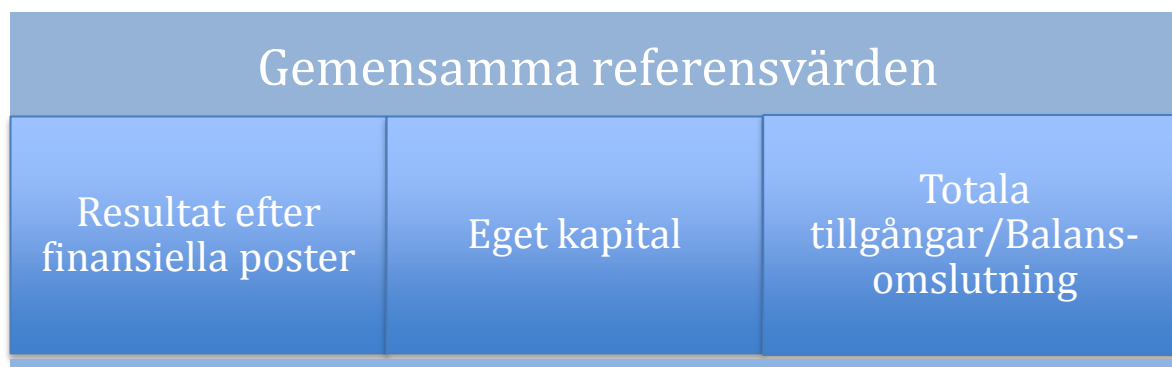
Revisor A berättar att om det handlar om ett nytt uppdrag så har han även skyldighet att kontakta tidigare revisorn i enlighet med ISA:s bestämmelser. Utifrån de kunskaper gör respondenterna en övergripande riskbedömning av företaget som sedan används vid fastställandet av den planerade väsentligheten.

6.2.2 Fastställande av planerad väsentlighet

Vid fastställandet av planerad väsentlighet använder revisorer på de mindre revisionsbyråerna samma metodik, medan revisorer som arbetar på de större byråerna har sina egna utarbetade metodiker. Enligt metodiken kan Revisor B, Revisor D och Revisor E använda sådana referensvärden som eget kapital, täckningsbidrag, tillgångar samt resultat efter finansnetto vid fastställandet av väsentlighetsnivå.

I likhet med ISA 320 p. A4 kan Revisor A vid fastställandet av planerad väsentlighet använda sig av sådana referensvärden som exempelvis resultat före skatt, rörelseresultat, bruttovinst, intäkter, eget kapital eller balansomslutning. Valet av de ovan nämnda referensvärdena beror på om det är en vinstdrivande, aktivitetsbaserad eller kapitalbaserad verksamhet. Revisor C utgår oftast från bolagets intäkter, totala tillgångar, resultat efter finansiella poster eller någon annan post i företagets finansiella rapporter som inte fluktuerar allt för mycket.

Utifrån vår undersökning kan vi konstatera att sådana poster som resultat efter finansiella poster, totala tillgångar/balansomslutning och eget kapital är gemensamma referensvärden för våra respondenter (Bild 18). Även intäkter kan användas av de respondenterna som arbetar på de större revisionsbyråerna, medan de mindre byråerna använder sig av täckningsbidrag istället (intäkter - kostnad sålda varor). Detta resultat stämmer inte överens med tidigare gjorda undersökningar (Messier, 1983; Iskandar & Iselin, 1996; Chong, 1992) som kommit fram till att nettovinsten är det mest användbara referensvärdet. Vi anser att detta kan bero på att i Sverige är det tillåtet att göra bokslutsdispositioner som påverkar företagets resultat och därför beräknas väsentlighetsnivån på resultatet före skatt.

Bild 18: Revisorernas gemensamma referensvärden.

6.2.3 Fastställande av arbetsväsentlighet

Enligt metodiken som revisorerna på de mindre revisionsbyråerna använder sig av fastställs arbetsväsentlighet i intervallet 60 % - 85 % av den planerade väsentligheten. För förstagångsrevision använder revisorerna 60 %.

I likhet med Porter et al. (2008) använder Revisor A vid fastställandet av arbetsväsentlighet två procentsatser, 50 % och 75 % av den planerade väsentligheten, med den skillnaden att författarna (2008) även föreslår att använda ett intervall mellan de procentsatserna. För förstagångsrevisionen använder respondenten den lägsta procentsatsen, dvs. 50 % av den fastställda planerade väsentligheten, medan Revisor C inte har någon minimumgräns för detta utan kan sänka sin gräns ytterligare. Detta tolkar vi som att de större revisionsbyråerna vill säkerställa att inte missa att upptäcka ett väsentligt fel genom att höja risknivån på de nya uppdragen. Högre risknivå innebär i sin tur att mängden granskningsarbete ökas. Vi anser att ökningen av granskningen förbättrar revisionens resultat eftersom sannolikheten att upptäcka fel blir större. Tabell 1 ger en överblick av ovan angiven information.

Tabell 1: Revisorernas procentsatser för fastställandet av arbetsväsentlighet.

Revisor A	Revisor B	Revisor C	Revisor D	Revisor E
50 % eller 75 %	60 % - 85 %	0 % - 75 %	60 % - 85 %	60 % - 85 %

Samtliga respondenter använder 75 % av den planerade väsentligheten om det inte handlar om förstagångsrevisionen, vilket vi kan se som en generell överenskommelse att den procentsatsen är lämplig vid fastställande och användande av arbetsväsentlighet.

6.2.4 Fastställande av väsentlighet för noterbara fel

När den planerade väsentligheten samt arbetsväsentligheten är fastställda bestämmer respondenterna på de större revisionsbyråerna en tredje nivå av väsentlighet, dvs. väsentlighetsnivå för noterbara fel i enlighet med byråernas metodiker. Detta stämmer överens med ISA 320 pp. 10, 14 som anger att väsentlighetsnivå för särskilda transaktionsslag, konton eller upplysningar ska fastställas med hänsyn till det aktuella

företagets särskilda omständigheter, om så är tillämpligt. Respondenterna anger att syftet med fastställandet av denna typ av väsentlighet är att upptäcka fler fel. Om ett fel eller summerade fel på en enskild transaktion överstiger denna nivå så noterar revisorerna det, eller tvärtom om felet understiger nivån så noteras det inte.

Utifrån den information som vi har fått från respondenterna som arbetar på de mindre revisionsbyråerna kan vi konstatera att de inte gör på samma sätt, dvs. de fastställer inte den tredje nivån av väsentlighet vid varje revision. Enligt ISA 320 p. 14 ska revisorer även fastställa väsentlighetsnivå för särskilda transaktionsslag, konton eller upplysningar om det är tillämpligt, därför antar vi att de gör det. Bild 19 ger en översikt av de tre fastställda väsentlighetsnivåerna hos respondenterna:

Bild 19: Revisorernas fastställda väsentlighetsnivåer.

6.2.5 Fastställande av väsentliga konton

För att kunna identifiera väsentliga konton i företagets årsredovisningar som är ett första steg för fastställandet av mängden granskningsarbete jämför respondenterna arbetsväsentligheten med beloppen som varje post i balans- och resultaträkningen innehåller. Om postens belopp överstiger arbetsväsentligheten så anses den vara väsentlig och måste granskas respektive om postens belopp understiger arbetsväsentligheten klassificeras posten vara oväsentlig och ska inte granskas så omfattande.

Revisor E använder i sin tur en annan metod för att identifiera väsentliga balansposter, som är 10 % av balansomslutningen. Detta innebär att poster som överstiger 10 % av balansomslutningen anses vara väsentliga i balansräkningen, eller omvänt är posten under detta belopp så klassificeras de som oväsentliga. Bild 20 ger en översikt hur kontona klassificeras.

Bild 20: Revisorernas klassifikationer av konton.

Om vi jämför dessa två metoder av fastställandet av väsentliga konton så anser vi att användandet av den första metoden leder till att fler konton ska klassificeras som väsentliga och är föremål för granskning, detta eftersom arbetsväsentligheten i många fall är lägre än 10 % av balansomslutningen.

6.2.6 Riskbedömning per konto

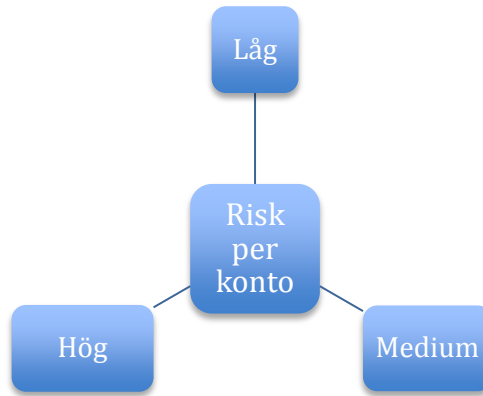
Den andra bedömningen inför avgörandet av granskningsarbete som ska utföras är riskbedömning per konto. Enligt Carrington (2010) och Porter et al. (2008) kan denna bedömning göras med hjälp av revisionsriskformeln. Undersökningen visar att ingen av respondenterna använder denna formel i dess matematiska form på samma sätt som den beskrivs under institutionalia.

Majoriteten av respondenter gör en värdering av inneboende risk samt kontroll risk, vilket är ett tillvägagångssätt för att fastställa upptäcktsrisken eller mängden av granskningsarbete som respondenterna uttrycker det. En kombination av de riskerna värderas till nivåer vilka benämns låg, medel och hög. Bild 21 presenterar formeln som används av revisorerna:

Bild 21: Revisorernas kombinerade riskbedömning per konto.

I enlighet med byråns metodik behöver inte Revisor D dela in risker i inneboende risk eller kontrollrisk utan gör en övergripande riskvärdering med hjälp av sin professionella bedömning. Utifrån denna bedömning värderas risken också vara låg, medium och hög (Bild 22).

Bild 22: Revisor D:s fastställande av risk per konto.

Enligt Carrington (2010) kan riskbedömning beskrivas i ord eller sammanställas i siffror. Resultatet av undersökningen visar att det inte är någon av respondenterna som bedömer risken i siffror.

6.3 Genomförandefasen

Respondenterna anger att både risk och väsentlighetsbedömningar är en löpande process under hela revisionen. Detta stämmer överens med ISA 315 p. A1. Likt Porter et al. (2008) är samtliga respondenter eniga om att mängden granskningsarbete påverkas av riskbedömningen per konto i kombinationen med kontots klassificering, dvs. om det är väsentligt, ej väsentligt eller oväsentligt. Med detta menar revisorerna att när ett väsentligt konto bedöms innehålla en hög risk så är granskningsarbetet ganska omfattande eller om ett väsentligt konto har en låg risk så är mängden granskningsarbete mindre.

Revisor A och Revisor B har liknande granskningsmetoder. Revisor A utför granskningsarbetet utifrån sådana processer som försäljnings-, inköps-, personal- och bokslutsprocesser. Dessa processer täcker många transaktioner från både resultat- samt balansräkningar. Revisor B använder sig av transaktionscyklar, nämligen kundfordringar och intäkter, lager och inköp, anläggningstillgångar och avskrivningar samt upplupna personalkostnader och personalkostnader i resultaträkningen.

Revisor C anpassar i sin tur granskningsarbetet mycket efter om hon kan förlita sig på företagets interna kontroller, vilket också är en riskbedömning för väsentliga felaktigheter enligt ISA 315 p. 3. Att granskningen påverkas av företagets interna kontroller stämmer överens med ISA:s föreskrifter, som påstår att revisorn ska skaffa sig en nödvändig förståelse om den interna kontrollen är relevant för revisionen (ISA 315, p. 12).

Tre av respondenterna anger att vid uppkomna situationer istället för att ändra den planerade väsentligheten så ändrar de mängden granskning, medan Revisor D och Revisor E säger att den fastställda väsentlighetsnivån i planeringsfasen kan ändras om det visar sig finnas många fel i årsredovisningen, då fastställs en lägre väsentlighetsnivå.

6.4 Slutfasen

I slutfasen dokumenteras samtliga revisionsbevis och den slutliga väsentlighetsnivån fastställs (Porter et al., 2008). När granskningsarbetet är avslutad summerar revisorn alla noterade fel och jämför den summan med den planerade väsentligheten (Carrington, 2010). Revisor B har konstaterat att om summan av de hittade felen är 2 % högre än arbetsväsentligheten så noterar hon det och sedan stämmer revisorn av dem alla. I likhet med Carrington (2010) anser Revisor B att om det handlar om ett enskilt fel eller summan av fel som överstiger arbetsväsentlighet eller den planerade väsentligheten så kräver revisorn en ändring. Samtliga av respondenter är överens att i de flesta fall vill kunden justera felen som revisorn har hittat.

Enligt ISA 320 p. 12 ska revisorn ändra sin väsentlighetsbedömning om han eller hon under revisionens gång får kännedom om information som anses vara viktig. Enligt respondenterna händer det inte så ofta i praktiken eftersom de har ständigt dialog och kontakt med kunderna. Revisor D säger att det händer sällan att han måste ändra väsentlighetsnivån i slutändan av revisionen eftersom det oftast sker i den löpande processen. Likt Carrington (2010) anser Revisor E att det kan hända och då går revisorn tillbaka och gör en ny bedömning.

6.5 Sammanställning av Caset

6.5.1 Saknad information

Vid genomförandet av caset är respondenterna eniga om att i praktiken har revisorn mycket mer information om företaget än vad vi har beskrivit i caset. Revisor A skulle vilja titta på utfall från tidigare års revisioner, nämligen vilka risker som har funnits, vilken strategi som har använts samt vilka interna kontroller som har testats. Revisor B anser att mer historiska fakta skulle hjälpa till att förutsäga företagets framtida utveckling, dvs. vilka åtgärder företaget har vid förlorandet av kunder samt hur företaget ser på framtiden. Tidigare års utveckling av nyckeltal är också något som Revisor C saknar. Till följd av saknad information från tidigare års räkenskaper gör Revisor C ett antagande att hon har varit revisor i företaget två år istället för fem år som vi har beskrivit i caset.

6.5.2 Branschvärdering

Enligt Iskandar och Iselin (1996) är branschvärderingen en av de avgörande faktorerna som påverkar revisorns risk- och väsentlighetsbedömningar. Vid dessa bedömningar använder revisorer mycket av sin professionella bedömning och erfarenhet (Iskandar & Iselin, 1996). Eftersom professionellt omdöme och grad av erfarenhet varierar kraftigt hos revisorer så uppkommer inkonsekvenser i riskbedömningar (Martinov & Roebuck, 1998). Revisor A anser att tryckeribolaget som beskrivs i caset känns som ett moget företag eftersom det startades för många år sedan och är verksam i en stabil bransch samt visar sig vara lönsamt medan Revisor C betraktar tryckeribranschen som en väldigt riskfylld bransch, där framtiden ses som osäker. Detta anser även Revisor E, som säger att tryckeribranschen i Sverige har svårt att överleva.

6.5.3 Fastställande av planerad väsentlighet

Vid fastställandet av planerad väsentlighet använder Revisor B, Revisor D och Revisor E samma metodik som ger förslag på referensvärden, procentsatser samt procentintervall,

sådana som 15 % - 20 % av eget kapital, 3 % - 5 % av täckningsbidrag, 1 % - 3 % av tillgångar samt 3 % - 7 % av resultat efter finansnetto. Även om metodiken är samma används den på olika sätt mellan revisorerna, som i kombination med revisorernas professionella bedömningar och olika påverkansfaktorer leder till olika väsentlighetsnivåer.

Revisor B använder bara två referensvärden vid fastställandet av planerad väsentlighetsnivå, vilka är eget kapital och täckningsbidrag. Det lägsta av dem används för att fastställa den planerade väsentlighetsnivån, vilket är 840 000 kr. Det valda beloppet jämförs sedan med föregående år och om det skiljer sig mycket ås tas det i beaktande. Med anledning av att företaget har ett starkt eget kapital så kunde väsentlighetsnivån höjas upp till 1 000 000 kr, enligt Revisor B.

Revisor D använder alla de föreslagna referensvärdena av metodiken vid fastställandet av väsentlighetsnivån, dvs. eget kapital, täckningsbidrag, tillgångar samt resultat efter finansnetto. Beloppen som revisorn har fått genom täckningsbidrag och resultat efter finansnetto jämförs med siffror från föregående år. Revisor D tar beloppen i beaktande utan att välja det lägsta av dem som Revisor B gör. Revisorn konstaterar att företagets eget kapital är viktigt vid fastställandet av väsentlighetsnivån. Dessutom funderar han på hur företagets intressenter skulle påverkas av väsentligheten, exempelvis banken. Skulle banken ändra räntevillkoren för företaget om årsresultatet hade ökat eller minskats med en miljon? Revisorn gör bedömningen att banken skulle föreslå samma räntevillkor oavsett om resultatet är plus eller minus en miljon kronor. Utifrån den samlade informationen om företaget fastställer Revisor D väsentlighetsnivån på 1 000 000 kr.

Revisor E tar inte så mycket stöd av byråns metodik vid fastställandet av väsentlighet. Revisorn tar de siffrorna som han har fått med hjälp av metodiken i beaktande. Revisor E anser att följande parametrar i balansräkningen relaterar till varandra, nämligen företagets balansomslutning, omsättning och eget kapital. Det är de som avgör väsentlighetsnivån, enligt revisorn. I caset är beloppen på de balansposterna ganska höga. Även ett positivt rörelseresultat leder till att Revisor E bestämmer sig för att fastställa en hög väsentlighetsnivå i intervallet mellan 1 000 000 - 1 250 000 kr.

Revisor A och Revisor C använder metodiker som är utarbetade av revisionsbyråerna och skiljer sig åt från andra respondenter. Vid fastställandet av väsentligheten skulle Revisor A vilja använda ett referensvärde från resultaträkningen eftersom företaget visar sig vara lönsamt samt att det är verksamt i en stabil bransch. Enligt metodiken kan väsentligheten beräknas på sådana referensvärden som rörelseresultat och bruttovinst. Användandet av rörelseresultatet ger en väsentlighet på 600 000 kr medan bruttovinsten ger en väsentlighet på 800 000 kr, detta leder till att väsentligheten är i intervallet 600 000 - 800 000 kr. Företagets resultat som visar sig vara lägre än förra året tas också i beaktande av revisorn.

Vid fastställandet av planerad väsentlighet använder Revisor C den mest stabila posten i enlighet med byråns metodik. Eftersom företagets omsättning och resultat har minskats anser revisorn att de posterna inte är lämpliga att beräkna på, p.g.a. stora fluktuationer. Med anledning av att balansomslutningen har ökat och bara en investering genomförts under året

använder revisorn 2 % av rörelsens intäkter vid fastställandet av väsentligheten vilken blir 720 000 kr. I Tabell 2 sammanställs respondenternas svar över de fastställda planerade väsentligheterna och de faktorerna som de anser vara avgörande vid fastställandet av planerad väsentlighet i caset.

Vår undersökning visar att de avgörande faktorerna varierar mellan respondenterna. En sådan balanspost som eget kapital är en gemensam avgörande faktor hos majoriteten av revisorerna vid fastställandet av väsentlighetsnivå. Respondenterna anser att om eget kapital är starkt så tar det ganska lång tid innan bolaget är på obestånd.

Tabell 2: Sammanställning av revisorernas fastställda planerade väsentligheterna och de avgörande faktorerna.

Revisor	Byrå	Planerad väsentlighet	Den avgörande faktorn
Revisor A	Big - 4	600 000 - 800 000	Minskat resultat, professionell bedömning
Revisor B	Icke - Big 4	840 000 – 1 000 000	Starkt eget kapital, professionell bedömning
Revisor C	Big 4	720 000	Ökning av balansomslutningen, investeringen, stabilt referensvärde, professionell bedömning
Revisor D	Icke - Big 4	1 000 000	Starkt eget kapital, företagets intressenter, professionell bedömning
Revisor E	Icke - Big 4	1 000 000 - 1 250 000	Hög balansomslutning, hög omsättning, Starkt eget kapital, positivt rörelseresultat, professionell bedömning

6.5.4 Fastställande av arbetsväsentlighet

Vid fastställandet av arbetsväsentlighet är alla respondenterna överens om att 75 % av den planerade väsentligheten ska användas, eftersom det inte handlar om förstagångsrevisionen. I Tabell 3 presenteras information över de fastställda arbetsväsentligheterna.

Tabell 3: Sammanställning av revisorernas fastställda arbetsväsentligheter.

Revisor	Byrå	Använd procentsats	Arbetsväsentlighet
Revisor A	Big - 4	75 %	450 000 - 600 000
Revisor B	Icke - Big 4	75 %	630 000 - 750 000
Revisor C	Big - 4	75 %	540 000
Revisor D	Icke - Big 4	75 %	750 000
Revisor E	Icke - Big 4	75 %	750 000 - 937 500

Tabellen visar att även om samma procentsats används vid fastställandet av arbetsväsentlighet, så uppstår variationer i densamma. Skillnaderna i de fastställda arbetsväsentligheterna beror på att de planerade väsentligheterna skiljer sig åt mellan respondenterna. Olikheter i arbetsväsentligheter kan leda till att en post kan klassificeras som väsentlig hos en revisor och oväsentlig hos en annan. Detta i sin tur påverkar mängden granskningsarbete, som kan vara mer eller mindre omfattande på samma post hos olika revisorer.

6.5.5 Väsentliga poster

Alla respondenterna anser att poster både från resultat- samt balansräkningar som överstiger arbetsväsentligheten anses vara väsentliga och föremål för granskningsarbete. Revisor E använder 10 % av balansomslutningen för att identifiera väsentliga balansposter. Eftersom det i caset finns många poster som överstiger de beräknade arbetsväsentligheterna och även 10 % av balansomslutningen är revisorerna eniga om att granskningsarbetet ska vara ganska omfattande. I Tabell 4 ges information om de posterna som respondenterna nämner vara de väsentligaste att granska.

Tabell 4: Sammanställning av revisorernas val över de väsentligaste posterna i caset.

Revisor A	Revisor B	Revisor C	Revisor D	Revisor E
Big - 4	Icke - Big 4	Big - 4	Icke - Big 4	Icke - Big 4
Omsättning	Omsättning	Omsättning		Omsättning
Råvaror och förnödenhet	Råvaror och förnödenhet	Råvaror och förnödenhet		Råvaror och förnödenhet
Lagervaror	Lagervaror	Lagervaror	Lagervaror	Lagervaror
Lokalkostnader		Lokalkostnader		
Personalkostnader		Personalkostnader		
Maskiner och inventarier		Maskiner och inventarier	Maskiner och inventarier	Maskiner och inventarier
Avskrivningar		Avskrivningar		Avskrivningar
Räntekostnader		Räntekostnader		
Kundfordringar	Kundfordringar	Kundfordringar	Kundfordringar	Kundfordringar
Kassa och bank		Kassa och bank	Kassa och bank	Kassa och bank
Lån	Lån	Lån	Lån	Lån
Leverantörsskulder		Leverantörsskulder	Leverantörsskulder	Leverantörsskulder

Fyra av respondenterna har valt att granska posten kassa och bank även om den klassificeras som oväsentlig till sitt belopp. Respondenterna förklarar detta fenomen genom att posten i sig innehåller likvida medel vilket innebär en sannolikhet för fel. Revisor B har valt att inte granska denna post närmare eftersom den understiger arbetsväsentligheten och anses vara oväsentlig. Detta skiljer sig från Revisor D som anser att det kan ha passerat höga belopp genom det kontot under året och att den då blir väsentligt kopplad till intäkterna. Även Porter et al. (2008) anger att kassa och bank är väsentliga konton för företagets intressenter, som därför bör läggas extra vikt vid.

En balanspost som maskiner och inventarier anses vara väsentlig hos majoriteten av respondenterna medan riskvärderingen skiljer sig åt mellan revisorerna. Revisor A anser att posten bedöms ha en hög risk för fel eftersom det framgår av caset att personalen är slarvig. Revisor D bedömer risken till medelnivå medan Revisor E anser att det är en väsentlig post med låg risk eftersom den är ganska lätt att kontrollera.

6.5.6 Sammanfattning av respondenternas olika påverkansfaktorer

Denna sammanfattning görs utifrån att kombination av de genomförda semi-strukturerade intervjuerna samt experimentet, med syfte att kunna förklara vad som påverkar respondenterna vid väsentlighetsbedömningar i andra sammanhang än i vårt case.

Vi har vid våra intervjuer låtit våra respondenter tala fritt kring dessa begrepp och kan märka att de flera gånger nämner samma faktorer vid olika tillfällen. Detta tolkar vi som att det är dessa faktorer som påverkar respondenterna mest vid risk och väsentlighetsbedömningar. Även när vi ställde en direkt fråga till dem vilken som var deras avgörande faktor för den bedömda väsentlighetsnivån i caset så nämnde de ofta denna faktor. Revisor A hade en omfattande metodik bakom sig, som talade om vilket referensvärde och vilken procentsats som var lämplig, både för noterade och onoterade företag. Revisor A använde sig av bruttovinsten när han skulle ha ett referensvärde vid caset, precis som hans metodik föreslog eftersom att företaget var resultatnriktat och noterat. Intressenterna och ett positivt resultat påverkade därför Revisor A:s bedömda väsentlighetsnivå.

Revisor B talar mycket om den interna kontrollen, speciellt med riskerna med att inte kunna säkerställa existensen med intäkter, fordringar m.m. Då det inte finns någon intern kontroll så måste Revisor B granska mer, vilket kan påverka hennes väsentlighetsnivå. Vid caset använde hon mycket stöd av metodiken, då hon valde den lägsta nivån av två olika föreslagna beräknade nivåer från den. Revisor B nämnde också att hon kunde tänka sig att höja sitt väsentlighetstal med tanke på det starka egna kapitalet, om hon känner företaget väl, vilket kan tolkas som om hon kan lita på deras interna kontroll. Revisor B:s påverkansfaktorer blir därför företagets interna kontroll samt ett starkt eget kapital.

Revisor C nämner vid ett flertal gånger att företagets stabilitet är viktigt. För Revisor C är det viktigt att veta hur den ekonomiska utvecklingen har varit historiskt sett, och vill använda sig av ett så stabilt referensvärde som möjligt vid beräkning av väsentlighetsnivå. Hon ska även förhålla sig till metodiken, men verkar ha en mer flexibilitet vid val av referensvärde än Revisor A, då dessa båda respondenter använder metodiker utarbetade av de stora företagen. Revisor C nämner även att hon vill använda en låg procentsats med tanke på den riskfyllda branschen, som hade en viss going - concernrisk enligt henne. Revisor C:s påverkansfaktorer blir därför erfarenheten av branschen och stabiliteten hos kunden enligt vår bedömning.

Revisor D:s påverkansfaktor anser vi är vilka som är företagets intressenter, vilket han nämner vid flera tillfällen. Han tar hjälp utav sin metodik när han ska fastställa en väsentlighetsnivå i caset, dock baserar han det mycket på professionell bedömning, med tanke på vad som hade varit ett väsentligt belopp för en intressent. Även Revisor D fastställer en väsentlighetsnivå med beaktande på att företaget har ett starkt eget kapital, vilket också blir en påverkansfaktor för Revisor D.

Revisor E påverkas av de tre parametrarna hög balansomslutning, högt eget kapital samt en hög omsättning vid val av väsentlighetsnivå. Revisorn nämner också att han påverkas av om företaget befinner sig i en riskfylld bransch, och då måste sänka sin väsentlighetsnivå.

7 Slutsatser

I detta kapitel presenterar vi våra undersökningsresultat som ligger till grund för de slutsatser som vi kommer att göra samt diskussion angående risk- och väsentlighetsbedömningar som sedan avslutas med förslag till fortsatt forskning.

7.1 Slutsatser

I början av uppsatsen ställde vi oss en huvudfråga: *Hur fastställer revisorer väsentlighetsnivå?*

Utifrån den huvudfrågan ställdes följande delfrågor:

- *Hur resonerar revisorer vid risk- och väsentlighetsbedömningar?*
- *Vilka skillnader och likheter finns det i revisorers resonemang?*
- *Varför uppstår skillnader mellan revisorers risk- och väsentlighetsbedömningar?*

För att kunna svara på de frågorna har vi genomfört en kvalitativ studie bestående av en kombination av semi-strukturerade intervjuer och ett experiment i form av ett case.

Resultatet av den genomförda undersökningen visar att alla respondenter förhåller sig till ISA och att arbetsprocessen vid fastställandet av väsentlighetsnivå hos revisorerna liknar varandra mycket. Med detta menar vi att respondenterna först gör en övergripande riskbedömning av företaget som ska revideras. Utifrån den riskbedömningen fastställer de sedan en planerad väsentlighet som är grunden för fastställandet av arbetsväsentlighet och väsentlighet för noterbara fel. Den fastställda arbetsväsentligheten hjälper till att definiera väsentliga, ej väsentliga och oväsentliga poster. Riskbedömning per konto i kombinationen med den gjorda klassificeringen av poster avgör mängden granskningsarbete.

Bild 23: Revisorernas arbetsprocess i planeringsfasen. Vid fastställandet av arbetsväsentlighet bedöms även väsentlighet för noterbara fel.

Även under genomförandefasen av revisionsprocessen har revisorerna risk och väsentlighet i beaktande samt att slutgiltiga bedömningar fastställs i slutfasen (Bild 23).

För att kunna identifiera förklaringsvariabler till de uppkommande skillnaderna i de fastställda väsentlighetsnivåerna hos olika revisorer ska vi gå igenom alla de ovan beskrivna stegen i respondenternas arbetsprocess.

Olika revisorers professionella bedömningar är en huvudorsak till skillnaderna vid fastställandet av väsentlighetsnivån som till stor del beror på respondenternas yrkeserfarenhet, som vi antar. Erfarenheten kunde påverka väsentligheten i båda riktningarna. Om exempelvis revisorn hade tidigare erfarenhet av branschen som anses vara osäker och innehålla en stor risk för konkurser, så påverkade dessa faktorer väsentligheten nedåt, dvs. att revisorn bedömde risken att vara hög och därför ville granska mer.

En del av respondenterna anser att deras väsentlighetsnivåer har ökats med åren i yrket. Ju mer erfarenhet revisorn har, desto högre väsentlighetsnivå fastställs, enligt revisorerna. Dock kunde vi inte hitta någon direkt koppling mellan revisorernas ålder eller år i yrket och fastställandet av väsentlighetsnivå i vår undersökning.

Olika riskbedömningar på övergripande nivå leder också till skillnader i fastställandet av väsentlighetsnivåer mellan revisorerna. Vi har märkt att inkonsekvenser i riskbedömningar exempelvis kan bero på respondenternas olika erfarenhet av en viss typ av bransch, dvs. att samma bransch kan anses vara riskabel hos en del av revisorerna och icke-riskabel hos andra. Eftersom riskbedömning är en ganska subjektiv bedömning och påverkas mycket av revisorns riskbenägenhet samt professionella omdöme så kan skillnader i riskbedömningar uppstå vid värderingen av företagets interna och externa miljö, där en revisor kan bedöma risken vara låg och en annan revisor medium eller hög.

Eftersom det finns ett samband mellan risk och väsentlighet, används en lägre procentsats på valt referensvärde vid hög risk. Detta leder i sin tur till att respondenterna får en lägre väsentlighetsnivå, eller omvänt används en högre procentsats vid låg risk så blir väsentlighetsnivån högre. Därför anser vi att annorlunda riskbedömningar i första steget av revisorernas arbetsprocess är en av de förklarande variablerna till skillnaderna i väsentlighetsnivåer hos revisorerna.

Olika metodiker används av respondenterna. Utifrån vår undersökning kan vi konstatera att det finns ganska stora skillnader i de metodikerna som används av revisorerna som arbetar på de mindre revisionsbyråerna respektive på de större byråerna.

Metodikerna som används av revisorerna på de mindre revisionsbyråerna är mer flexibla och ger mer utrymme för revisorns professionella bedömning, medan metodikerna på de större revisionsbyråerna minskar revisorns möjligheter att tillämpa sitt omdöme genom att föreslå en mer detaljerad vägledning vid fastställandet av väsentlighetsnivå. Vi anser att detaljerade vägledningar kan minska skillnaderna vid fastställandet av väsentlighetsnivå mellan revisorer.

Olika referensvärden och tillhörande procentsatser föreslagna av de olika metodikerna. Användandet av olika referensvärden leder till att skillnader i väsentlighetsnivåer uppstår.

Olika tillvägagångssätt vid valet av de föreslagna referensvärdena. Respondenterna som arbetar på de mindre revisionsbyråerna kan använda samma referensvärden till alla typer av branscher. Det är dock viktigt att väsentlighetsnivån ska passa för företagets verksamhet och därför behövs det en professionell bedömning av kvalitativa faktorer, som revisorn anser vara avgörande vid fastställandet av väsentlighetsnivå. Dessa påverkar vilket val av procentsats som ska användas i det föreslagna intervallet.

Det ovan nämnda skiljer sig från de metodikerna som används av de större revisionsbyråerna, vilka ger förslag på redan i förhand bestämda referensvärden, beroende på vilken typ av företag det är. Är det ett företag som är vinstdrivande så används referensvärden främst från företagets resultaträkning, sådana som resultat före skatt, rörelseresultat, bruttovinst eller intäkter. Om företaget är aktivitetsbaserat där fokus inte läggs på vinst så används istället referensvärden från balansräkningen, exempelvis eget kapital eller balansomslutning. Till referensvärdena finns det angivna procentsatser som revisorn väljer i samband med riskbedömningen av företaget. Ett annat sätt att fastställa en väsentlighetsnivå är att använda referensvärden som inte fluktuerar allt för mycket.

Olika grader av användning av samma metodik hos revisorerna. Undersökningen visar att även vid användandet av samma metodik fastställer respondenterna olika väsentlighetsnivåer. Detta fenomen kan förklaras med att samma metodik används på olika sätt av revisorerna. En del av revisorerna har mycket stöd av metodiken medan andra bara har den som ett underlag för tillämpningen av sina professionella bedömningar vid fastställandet av väsentlighetsnivå. Vi kan också konstatera att även om metodiken ger förslag på flera referensvärden som revisorn bör använda vid fastställandet av väsentlighetsnivå, så tar vissa respondenter bara hänsyn till ett utvalt antal av dem som anses vara mest tillämpliga enligt revisorns professionella bedömning.

Olika avgörande faktorer som respondenterna tar hänsyn till vid fastställandet av väsentlighet, som Tabell 2 visar på. Detta fenomen är svårt att förklara, dock antar vi att valet av de avgörande faktorerna beror mycket på revisorernas professionella bedömningar och erfarenhet från tidigare utförda revisioner. Vi kunde konstatera att ett starkt eget kapital var en orsak till att höja väsentlighetsnivån fastän resultatet under räkenskapsåret hade sjunkit med 25 % i caset.

Olika intervall för fastställande av arbetsväsentlighet visar att krav på riskbedömningen varierar mellan de olika revisionsbyråerna. De mindre revisionsbyråerna har högre procentsatser än de större. Procentsatserna för förstagångsrevisionen är 60 % respektive 50 %. Detta anser vi innebära att de större revisionsbyråerna gör en bedömning om en högre risk hos de nya uppdragen än de mindre byråerna. Om riskbedömningen fastställs vara hög leder detta i sin tur till att arbetsväsentligheten ska vara lägre, eftersom då används en låg procentsats. En lägre arbetsväsentlighet påverkar mängden av granskningsarbetet, dvs. det blir mer omfattande.

Olika tillvägagångssätt vid fastställandet av väsentliga poster kan påverka mängden granskningsarbete eftersom vissa poster kan anses vara väsentliga hos en revisor och icke-väsentliga hos en annan. Vi anser att mängden av granskningsarbete kan ha påverkan på väsentligheten. Ju mer omfattande granskningsarbetet är, desto större är chansen att upptäcka alla möjliga fel.

Enligt ISA 320 kan antalet upptäckta fel påverka planerad väsentlighet genom att den minskas medan vissa av respondenterna anser att istället för att minska väsentligheten ökar de mängden granskningsarbete. Vi kan konstatera att revisorerna har olika synpunkter om hur de upptäckta felen påverkar eller inte påverkar den planerade väsentligheten.

Olika riskbedömningar per konto påverkar i sin tur också mängden granskningsarbete. Enligt litteraturen kan denna bedömning göras med hjälp av revisionsriskformeln. Undersökningen visar att ingen av de tillfrågade respondenterna använder sig av den formeln i det matematiska uttrycket som den står beskrivet i litteraturen, utan endast bedömer en samlad kombination av inneboende risk och kontrollrisk. Indirekt innebär detta att revisorerna fastställer en upptäcktsrisk och en revisionsrisk även om de inte själva bedömer dessa risker, enligt oss. Resultatet av undersökningen visar att samma konto i samma revisionsuppdrag kan bedömas ha olika risknivå hos olika revisorer.

Skillnader i riskbedömningar per konto kan även uppstå genom att någon av respondenterna kombinerar inneboende risk och kontrollrisk och bara benämner det som risk, medan de andra revisorerna gör uppdelning av riskerna i inneboende- och kontrollrisk och kan därför antas få en mer noggrann analys av riskerna.

Vi har i denna uppsats försökt att förstå vad som påverkar revisorernas risk- och väsentlighetsbedömningar i deras omgivning. Då respondenterna i stor omfattning har fått tala fritt utifrån hur de uppfattar dessa begrepp kan vi märka att respondenterna nämner olika risker som de kommer i kontakt med i sin yrkesverksamhet, t.ex. riskerna med kontanthantering i restaurang- eller taxibranschen, risken med ändringar i politiska beslut för företag som är beroende av rut- och rotsystemet, värdering av kundfordringar eller going - concernproblem i vissa branscher. Om revisorn har erfarenhet av riskerna kan det påverka hans eller hennes bedömning enligt oss, eftersom erfarenheten i sådana fall gör revisorn extra försiktig.

Sammanfattningsvis vill vi konstatera att genom vår genomförda undersökning kunde vi hitta några förklaringsvariabler till skillnaderna i risk- och väsentlighetsbedömningar hos olika revisorer. Så länge det inte finns några detaljerade riktlinjer från standardsättarnas sida så kommer bedömningarna att baseras på revisorns professionella bedömning, och då kommer de att skilja sig åt. Som angett i problemformuleringen tar många forskare upp att det föreligger ett problem för revisorer att kunna utföra korrekta risk- och väsentlighetsbedömningar utan att ha några utförliga guidelines eller standarder för detta. Många av våra respondenter har kommenterat det faktum att ISA inte tillhandahåller några procentsatser, utan endast ger förslag på lämpliga referensvärden, dock har ingen av dem

uttryckt några problem med fastställandet. Enligt en av respondenterna kan det dock vara lätt att missa att få ett uppdrag om offerten blir högre än någon annan revisionsbyrås om revisorn har fastställt sin väsentlighetsnivå lägre, och den andra firman då kunde erbjuda kunden ett billigare pris. Dock anser vi att eftersom det också ligger i företagets intresse att vilja granska sin bokföring och förvaltning från väsentliga fel är det inte säkert att de alltid väljer den som lägger det lägsta anbudet, utan den som de anser är mest kvalificerad.

Frågan om huruvida det är möjligt att kunna fastställa några utförliga standarder för dessa bedömningar så att alla kommer fram till samma väsentlighetsnivåer verkar ha övergetts av standardsättarna. Det finns alltför många faktorer som ska vägas in vid fastställande av väsentlighet som är beroende av varje företags unika situation. Detta betyder att det kommer att kvarstå vissa problem med inkonsekvenser i effektiviteten och i prissättningen. Därför anser vi att det är bra med en sådan här undersökning som kan belysa denna problematik och hur olika revisorer resonerar, för att lättare kunna skapa sig förståelse för vad det är som skiljer sig åt mellan de professionella bedömningarna.

7.2 Förslag till vidare forskning

För att hitta förklaringsvariabler till de uppkommande skillnaderna vid fastställandet av väsentlighetsnivåer undersökte vi olika revisorers resonemang, såväl de som arbetar på de större samt mindre revisionsbyråerna. Enligt våra observationer skiljer sig väsentlighetsnivåerna från de större och de mindre revisionsbyråerna. Vi anser att det skulle vara intressant att genomföra en liknande undersökning mellan enskilda revisorer som har sin egen firma och revisorer som arbetar på större revisionsbyråer i syfte att undersöka om väsentlighetsnivåerna skiljer sig ytterligare och att hitta förklaringsvariabler till skillnader vid denna situation.

Litteratur

- Allen, R.D., Hermanson, D.R., Kozloski, T.M. & Ramsay, R.J. (2006). Auditor Risk Assessment: Insights from the Academic Literature, *Accounting Horizons*, vol. 20, issue 2, pp. 157-177
- Artsberg, K. (2005). *Redovisningsteori - policy och praxis* (2 uppl.). Malmö: Liber AB
- Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur AB
- Blokdijk, H., Driehuisen, F., Simunic, D.A. & Stein, M.T. (2003). Factors Affecting Auditors' Assessments of Planning Materiality, *Auditing*, vol. 22, issue 2, pp. 297-307
- Bryman, A. (2012). *Social Research Methods* (4th ed.). Oxford: Oxford University Press
- Bryman, A. & Bell, E. (2003). *Företagsekonomiska Forskningsmetoder*. Malmö: Liber AB
- Bryman, A. & Bell, E. (2011). *Företagsekonomiska Forskningsmetoder*. Malmö: Liber AB
- Budescu, D.V., Peecher, M.E. & Solomon, I. (2012). The Joint Influence of the Extent and Nature of Audit Evidence, Materiality Thresholds, and Misstatement Type on Achieved Audit Risk, *Auditing*, vol. 31, issue 2, pp. 19-41
- Cafford, W.W. & Carmichael, D.R. (1984). Materiality, Audit Risk and Sampling: A Nuts-And-Bolts Approach (part one), *Journal of Accountancy*, vol.158, issue 4, pp. 109-118
- Carpenter, B.W. & Dirsmith, M.W. (1992). Early Debt Extinguishment Transactions and Auditor Materiality Judgements: A Bounded Rationality Perspective, *Accounting Organizations and Society*, vol. 17, issue 8, pp. 709-739
- Carrington, T. (2010). *Revision*. Malmö: Liber AB
- Chewing, G., Pany, K. & Wheeler, S. (1989). Auditor Reporting Decisions Involving Accounting Principle Changes: Some Evidence on Materiality Thresholds, *Journal of Accounting Research*, vol. 27, issue 1, pp. 78-96
- Chewing, Jr.E.G. & Higgs, J.L. (2002). What Does "Materiality" Really Mean? *Journal of Corporate Accounting & Finance*, vol. 13, issue 4, pp. 61-71
- Chong, H.G. (1992). Auditors & Materiality, *Managerial Auditing Journal*, vol. 7, issue 5
- Cosserat, G.W. & Rodda, N. (2009). *Modern auditing* (3rd ed.). West Sussex: John Wiley & Sons, Ltd
- De Martinis, M.R. & Burrowes, A.W. (1996). Materiality and risk Judgements: A Review of Users' Expectations, *Managerial Finance*, vol 22, issue 9, pp. 16-33

Dusenbury, R.B., Reimers, J.L. & Wheeler, S.W. (2000) The Audit Risk Model: An Empirical Test for Conditional Dependencies among Assessed Component Risks, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, vol. 19, issue 2, pp. 105-117

Emby, C. & Pecchiari, N. (2013). An Empirical Investigation of the Influence of Qualitative Risk Factors on Canadian Auditors' Determination of Performance Materiality, *Accounting Perspectives*, vol. 12, issue 4, pp. 281-299

Estes, R. & Reames, D.D. (1988). Effects of Personal Characteristics on Materiality Decisions: A Multivariate Analysis, *Accounting and Business Research*, vol. 18, issue 72, pp. 291-295

FAR Förord (2013). *Revision - En praktisk beskrivning*. Tillgänglig: EHL Library website http://www.faronline.se.ludwig.lub.lu.se/Dokument/R/Revision_en_praktisk_beskrivning/?path=/3/7/ (hämtad 2014 -01-30)

Fars *Samlingsvolym 2011 - revision*. Stockholm: Far Akademi AB

Florea, R. & Florea, R. (2012). The Implications of Inherent Risks' Assessment in Audit Risk Limitation, *Economy Transdisciplinarity Cognition*, vol. 15, issue 1, pp. 45-49

Frishkoff, P. (1970). An Empirical Investigation of the Concept of Materiality in Accounting, *Journal of Accounting Research*, vol. 8, issue 3, pp. 116-129

Gafford, W.W. & Carmichael, D.R. (1984). Materiality, Audit Risk and Sampling: A Nuts-and-Bolts Approach (part one), *Journal of accountancy*, vol. 158, issue 4, pp. 109-118

Gist, W.E., Shastri, T. & Colson, R.H. (2003). Revisiting Materiality, *CPA journal*, vol. 73, issue 11, pp. 60-63

Gordeeva, M. (2011). Materiality in Accounting, *Economics & Management*, vol. 16, pp. 41-47

Haskins, M.E. & Dirsmith, M.W. (1995). Control and Inherent Risk Assessments in Client Engagements: An Examination of Their Interdependencies, *Journal of Accounting & Public Policy*, vol. 14, issue 1, pp. 63-83

Healy, P.M. & Wahlen, J.M. (1999). A review of the earnings management literature and the implications for standards setting, *Accounting Horizons*, vol. 13, issue 4, pp. 365-383

Hogan, C.E & Wilkins, M.S. (2008). Evidence on the Audit Risk Model: Do Auditors Increase Audit Fees in the Presence of Internal Control Deficiencies? *Contemporary Accounting Research*, vol. 25, issue 1, pp. 219-242

Holstrum, G.L. & Messier, W.F. (1982). A Review and Integration of Empirical Research on Materiality, *Auditing: A journal of practice & theory*, vol. 2, issue 1, pp. 45-63

Iskandar, T.M. & Iselin, E.R. (1996). Industry type: a factor in materiality judgements and risk assessments, *Managerial Auditing Journal*, vol. 11, issue 3, pp. 4-10

Jayalakshmy, R., Seetharaman, A. & Khong, T.W. (2005). The changing role of the auditors. *Managerial Auditing Journal*, vol. 20, issue 3, pp. 249-271

Joldos, A.M., Stanciu, I.C. & Grejdan, G. (2010). Pillars of the Audit Activity: Materiality and Audit Risk, *Annals of the University of Petrosani Economics*, vol. 10, issue 2, pp. 225-228

Krogstad, J.L., Ettenson, R.T. & Shanteau, J. (1984). Context and Experience in Auditors' Materiality Judgments, *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, vol. 4, issue 1, pp. 54-73

Martinov, N. & Roebuck, P. (1998). The Assessment and Integration of Materiality and Inherent risk: An analysis of Major Firms' Audit Practices, *International Journal of Auditing*, vol. 2, issue 2, pp. 103-126

Martinis, M.R. & Burrowes, A.W. (1996). Materiality and Risk Judgements: A Review of Users' Expectations, *Managerial Finance*, vol. 22, issue 9

McKee, T.E. & Eilifsen, A. (2000). Current materiality guidance for auditors, *CPA Journal*, vol. 70, issue 7, pp. 54-57

Messier, W.F. (1983). The Effect of Experience and Firm Type on Materiality/Disclosure Judgements, *Journal of Accounting Research*, vol. 21, issue 2, pp. 611-618

Messier, W.F., Martinov-Bennie, Jr.N. & Eilifsen, A. (2005). A Review and Integration of Empirical Research on Materiality: Two Decades Later, *Auditing*, vol. 24, issue 2, pp. 153-187

Morris, M.H. & Nichols, W.D. (1988). Consistency Exceptions: Materiality Judgments and Audit Firm Structure, *Accounting Review*, vol. 63, issue 2, pp. 237-254

Newton, L.K. (1977). The Risk Factor in Materiality Decisions, *The Accounting review*, vol. U1, issue 1, pp. 97-108

Porter B., Simon J. & Hatherly, D. (2012). *Principles of External Auditing* (3rd ed.). England: A John Wiley & Sons, Ltd

Rosner, R.L., Comunale, C.L. & Sexton, T.R. (2006). Assessing Materiality: A New “Fuzzy Logic” Approach, *CPA Journal*, vol. 76, issue 10, pp. 13-14

Zuber, G.R., Elliot, R.K., Kinney, W.R. & Leisenring, J.J. (1983). Using Materiality in Audit Plan, *Journal of Accountancy*, vol. 155, issue 3, pp. 42-54

Yin, R.K. (1994). *Case study research: design and methods* (2nd ed.). USA: Sage Publications, Inc.

Yin, R.K. (2006). *Fallstudier: Design och genomförande* (1a uppl.). Malmö: Liber AB

Bilaga 1. Intervjuguide

Bakgrund

- Ålder, utbildning, erfarenhet i yrket.

Risk- och väsentlighetsbedömningar

- Hur ser Ni på begreppen väsentlighet och risk? Diskutera.
- Diskutera sambandet mellan risk- och väsentlighet.
- Har Er revisionsbyrå några speciella guidelines utarbetade för att hjälpa till med risk- samt väsentlighetsbedömningar?

Planeringsfasen

- Fastställer Ni väsentlighetsnivå för de finansiella rapporterna som helhet, arbetsväsentlighet samt för särskilda transaktionsslag, konton eller upplysningar?
- Fastställer Ni risknivå för de finansiella rapporterna som helhet samt för särskilda transaktionsslag, konton eller upplysningar?
- Diskutera vilka kvalitativa faktorer som påverkar Era risk- och väsentlighetsbedömningar? Exempelvis klientens storlek, klientens interna kontroller, klientens komplexitet, bransch m.m.
- Beskriv kort hur Ni använder revisionsriskformeln?

Genomförandefasen

- Hur påverkar risk- och väsentlighetsbedömningar genomförandet av granskningsarbetet?

Slutfasen

- Vad händer med risk- och väsentlighetsbedömningar i slutfasen? Händer det ofta justeringar av den fastställda väsentlighetsnivån i slutändan?

Övrigt

- Övriga kommentarer.

Bilaga 2. Case

Information om verksamheten

AB Reklamtryck är ett publikt tryckeribolag som utför arbeten för dagspress och några facktidningar. Bolagets verksamhet samt styrelsen befinner sig i Lund. Bolaget startades 1980. Nyckelperson i företaget är VD Peter Svenson som har jobbat i många år. Utvecklingen har varit ganska bra, men på senaste tiden har företaget märkt av turbulensen inom tidningsbranschen. Bolaget har endast ett fåtal stora leverantörer och kunder. Bolagets interna kontroller fungerar i allmänhet bra. Bolaget har varit klient till Er under 5 år.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

En av företagets största kunder gick i konkurs under verksamhetsåret. För att vara mer konkurrenskraftiga på marknaden och även att kunna locka till sig nya kunder har styrelsen gjort investering i form av en ny press. Investeringen gick till 20 miljoner kronor. Investeringen har finansierats med hjälp av banklån. Den tidigare ekonomichefen har slutat arbeta och den nyanställda har visat sig vara slarvig. Det har bland annat varit problem med kravhanteringen vilket har lett till en ökning av kundfordringar.

Finansiell Information (kr)

Nedan följer resultat- och balansräkningar för AB Reklamtryck publ. vid räkenskapsårets utgång.

Uppgift:

1. Resonera högt hur Ni går tillväga vid fastställandet av väsentlighetsnivå.
2. Vilka poster skulle Ni vilja granska och varför?
3. Har Ni saknat någon information i caset för att kunna fastställa väsentlighetsnivå?

Resultaträkning	2013	2012	Ökning/ minskning
<i>Rörelsens intäkter</i>			
Nettoomsättning	36 000 000	48 000 000	-25%
Summa rörelsens intäkter	36 000 000	48 000 000	-25%
<i>Rörelsens kostnader</i>			
Råvaror och förnödenheter	- 15 000 000	- 20 000 000	-25%
Personalkostnader	- 10 300 000	- 10 000 000	3%
Lokalkostnader	- 1 700 000	- 1 500 000	13%
<i>Avskrivningar enligt plan</i>			
Maskiner och inventarier	- 3 000 000	- 2 000 000	50%
Summa rörelsens kostnader	- 30 000 000	- 33 500 000	-10%
Rörelseresultat	6 000 000	14 500 000	-59%
Resultat från finansiella poster			
Räntekostnader	- 1 500 000	-	
Summa resultat från finansiella poster	- 1 500 000	-	
Resultat efter finansiella poster	4 500 000	14 500 000	-69%
Bokslutsdispositioner	- 1 125 000	- 3 625 000	-69%
Resultat före skatt	3 375 000	10 875 000	-69%
Skatt på årets resultat	- 742 500	- 2 827 500	-74%
Årets resultat	2 632 500	8 047 500	-67%

Balansräkning	2013	2012	Ökning/ minskning
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Maskiner och inventarier	22 000 000	5 000 000	340%
Summa anläggningstillgångar	22 000 000	5 000 000	340%
Omsättningstillgångar			
Lagervaror och förnödenheter	6 985 000	7 000 000	0%
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Kundfordringar	7 920 000	4 854 500	63%
Kassa och bank	525 000	43 000	1121%
Summa omsättningstillgångar	15 430 000	11 897 500	30%
Summa tillgångar	37 430 000	16 897 500	122%

Eget kapital och skulder

<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital	500 000	500 000	0%
Reservfond	50 000	50 000	0%
<i>Fritt eget kapital</i>			
Balanserad vinst	8 947 500	900 000	894%
Årets resultat	2 632 500	8 047 500	-67%
Summa eget kapital	12 130 000	9 497 500	28%
Obeskattade reserver			
Långfristiga skulder			
Skulder till kreditinstitut	19 900 000	-	
Summa långfristiga skulder	19 900 000	-	
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder	5 000 000	7 000 000	-29%
Övriga skulder	400 000	400 000	0%
Summa kortfristiga skulder	5 400 000	7 400 000	-27%
Summa eget kapital och skulder	37 430 000	16 897 500	122%

